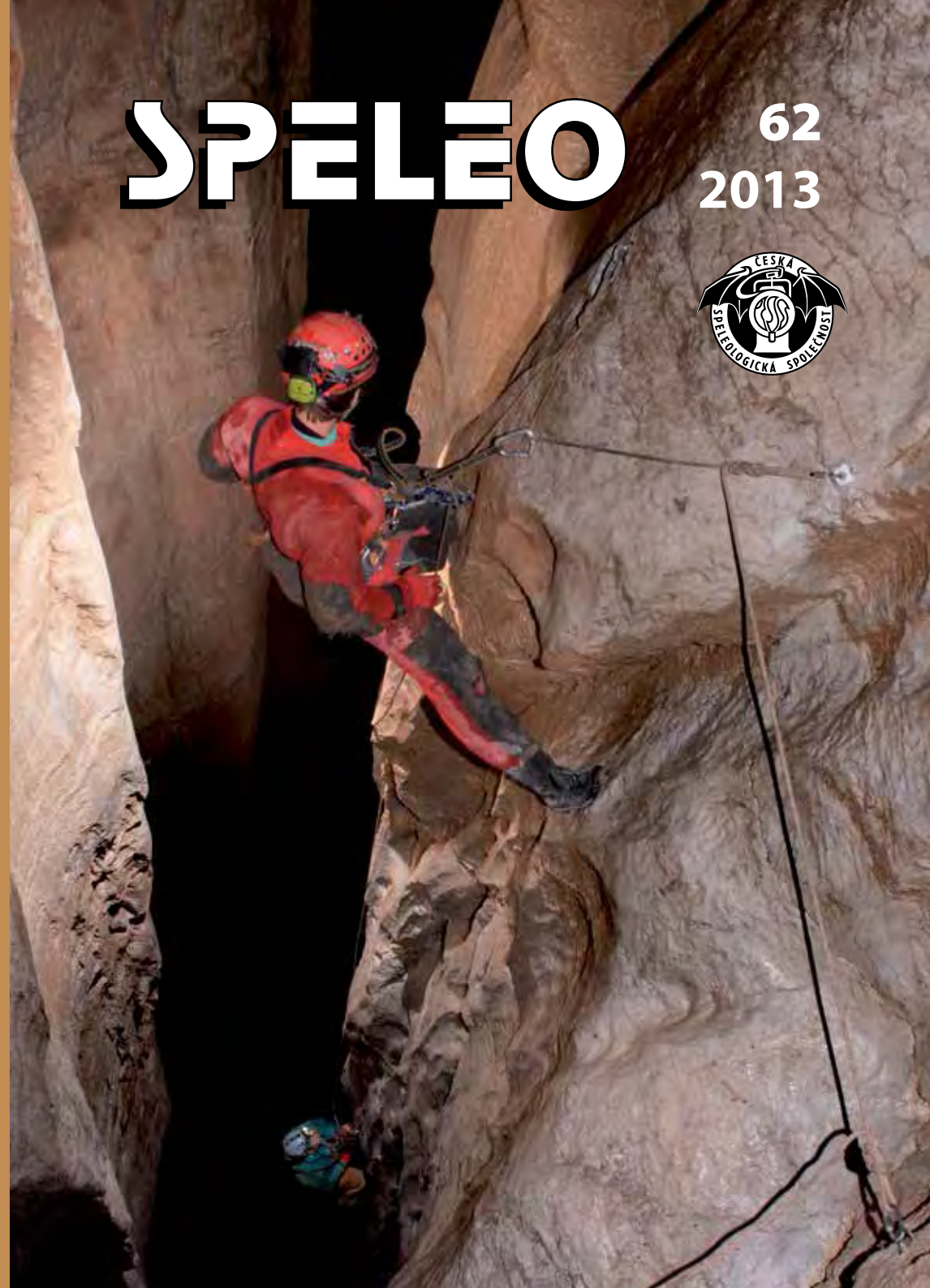

SPELEO

62
2013

SPELEO – svazek č. 62 (červen 2013)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5
Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek, Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák,
Tomáš Mokry.

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivia, Brno.

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Projekt vydání tří čísel časopisu Speleo v r. 2013 byl podpořen

Ministerstvem životního prostředí,
projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP ČR.

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 1x ročně.

ISSN 1213-4724

Ministerstvo životního prostředí

16th INTERNATIONAL
CONGRESS OF SPELEOLOGY

KDE SE HISTORIE SETKÁVÁ S BUDOUCNOSTÍ

16. MEZINÁRODNÍ SPELEOLOGICKÝ KONGRES

Česká republika – Brno, Moravský kras

21. – 28. července 2013

- Světové setkání tisíců jeskyňářů a karsologů!
- Více než 300 přednášek z oborů souvisejících se speleologií
- Desítky filmů a dalších prezentací
- Unikátní pásmo 3D snímků z nejkrásnějších jeskyní světa
- Stovky fotografií, map a posterů
- Desítky prezentačních a prodejních stánků
- SpeleOlympiáda jeskyňářských dovedností
- Bankety, koncert, večírky
- ... a další, a další, a další ...

Další informace na www.speleo2013.com

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy – <i>Zdeněk Motyčka</i>	2
32. ročník Speleofóra je minulostí – <i>Zdeněk Motyčka</i>	3
ČSŠ zabodovala ve výběrovém řízení MŽP ČR na podporu projektů NNO na rok 2013 – <i>Jiřina Novotná</i>	4
DOMÁCÍ LOKALITY	5
Sloupský koridor (Nová Amatérská jeskyně) – obnovení speleologických prací na lokalitě – <i>Petr Barák, Tomáš Svoboda</i>	5
Příspěvek k hydrografii Hostěnického potoka v jižní části Moravského krasu – <i>Ladislav Slezák</i>	6
Krápníky v Ochozské jeskyni nyní nerostou – <i>Jan Himmel</i>	14
Šachta průvanů ve Vintockém jeskynním systému stále existuje a čeká na znovuotevření – <i>Hugo Havel, Ladislav Vojtenko</i>	15
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	25
Antropogenní pseudokrasová jeskyně V Doubí – <i>Jaroslav Kukla, Alžběta Zinková</i>	25
Lipica (Slovinsko) a netradiční nástroje k vyhledávání jeskyní – <i>Michal „Cimbál“ Hejna</i>	30
ZAHRANIČNÍ LOKALITY	32
Krasové jevy na Dunaji v okolí obcí Coronini a Dubova, jz. Banát – <i>Petr Barák, Raluca Crista</i>	32
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	38
Šotek řádil ve Speleu 60	38
Publikace Jan Himmel: Jeskyně v povodí Říčky	38
Vyšel Sborník muzea v Blansku 2012	39
Nezvyklé téma – <i>Ladislav Pecka Smrtiák</i>	40
Několik slov prom. geol. L. Slezákoví – <i>Jan Himmel</i>	41
Speleookénko – <i>Jan Kelf Flek</i>	42
Petrbokův memoriál v cíli – <i>Ivo Záruba</i>	46
SPELEO INTERVIEW	48
Speleo Interview na otázky Milana Geršla odpovídá Marek Audy	48
Speleo Interview na otázky Milana Geršla odpovídá Radko Tásler	50
SPELEOLOGICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA A TECHNIKA	53
Speleologická záchranná služba se školila ve Francii – <i>Petr Polák</i>	53
Bezpečný odpal při mikrotrhacích pracích – <i>Josef Pospíšil</i>	57
TROCHA HISTORIE	60
Kříž na Hřebenáči u Sloupu – <i>Vojtěch A. Gregor–Celofán</i>	60
Memoriál RNDr. Rudolfa Burkhardta – <i>Hugo Havel</i>	73
Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 4., rok 1947 – <i>Rudolf Musil</i>	78
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	82
Pane kolego! – <i>Ladislav Pecka</i>	82
Vzpomínka na Doc. Karla Valocha – <i>Ladislav Slezák</i>	83

Obálka str. 1 – První „česká“ tisícovka – jeskyně Iron Deep, Černá Hora, v dvousetmetrové propasti (Foto P. Čáslavský)

Obálka str. 3– Ledové království (Ivan Kletečka, Czech Speleo Photo 2012, Krasová fotografie, 3. místo)

Mezinárodní školení speleologické záchrany ve Francii – praktická část

Obálka str. 4 – Jeskyně V Doubí – nejširší místo hlavní rozsedliny (Foto J. Kukla)

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Komentář předsedy

Zdeněk Motyčka

Předsednictvo se v poslední době zabývalo a zabývá celou řadou záležitostí, které zcela jistě ovlivní naši budoucí činnost. Jedná se především o novou bezpečnostní směrnice a podobu nového vzdělávacího systému pro členy i případné zájemce z řad nečlenů. Jelikož obě záležitosti vyžadují důkladnou přípravu a diskuzi, prosím o trpělivost, co se zveřejnění jejich finálních podob týče a o shovívavost k prozatímním kusým informacím uveřejňovaným v oběžníku.

Jen několik málo okamžiků zbývá do události, která také výrazným způsobem ovlivní podobu, resp. pohled, jakým bude na Českou speleologickou společnost ve světě nahlíženo. Zde bude záležet na tom, jak zvládneme finální fázi příprav a samotný průběh 16. mezinárodního speleologického kongresu. Osobně vím, že složení a entuziasmus členů organizačního výboru, kteří dnes a denně na tomto záměru pracují, skýtá záruku zdárného průběhu. Chtěl bych však povzbudit všechny, kteří z nejrůznějších důvodů váhají s účastí, ať se

přihlásí, neboť se jedná o událost, která se nebude v České republice opakovat dalších 30–40 let a v Evropě téměř celou další dekádu také ne.

V rámci kongresu zazní více než 300 přednášek ze všech oborů, které souvisejí se speleologií, včetně naprostých unikátů, např. z oboru geomikrobiologie, která zásadním způsobem mění tradiční představy o vzniku a vývoji jeskyní. Nenechte se však zmást pojmem „kongres“, neboť se zdaleka nejedná jen o odborné přednášky. V Brně budou k vidění desítky filmů a dalších prezentací, včetně naprosto unikátního pásma 3D snímků z nejkrásnějších jeskyní světa, stovky klasických fotografií, map, nepřeborné množství posterů, desítky prezentačních a prodejních stánků a další a další. Součástí je i SpeleOlympiáda, kde můžete změřit síly s lezci a lezkyněmi z celého světa. O koncertu, banketech a každodenních večírcích ani nemluvě. Na kongresu můžete potkat stovky svých kolegů z téměř 60 zemí světa, ať už se jedná o objevitele, vědce či fotografy.

Speleologie je specifická tím, že protíná zájmy mnoha oborů a tím je i krásná a zajímavá. Krásné a zajímavé může

být také setkání s lidmi, kteří přijedou ze stejného důvodu sem do Brna.

32. ročník Speleofóra je minulostí

Zdeněk Motyčka

Ve dnech 19. 4.–21. 4. 2012 se konal ve Sloupu v Moravském krasu 32. ročník setkání speleologů – Speleofórum. V průběhu setkání, kterého se zúčastnilo téměř 400 účastníků, zaznělo 20 přednášek, převážně o nejnovějších objevech členů České speleologické společnosti

u nás i v zahraničí. Nejvýznamnější z nich byly oceněny tradičními cenami. Mimo kolektivní ceny byly na slavnostním večeru předány i čestná členství v České speleologické společnosti a medaile za zásluhy o speleologii.

- **Cenu předsednictva České speleologické společnosti za nejvýznamnější objev v ČR v roce 2012 získala ZO 7–02 Hranický kras za objevy v Hranické propasti.**
- **Cenu předsednictva České speleologické společnosti za nejvýznamnější objev členů ČSS v roce 2012 v zahraničí získala ZO 6–14 Suchý žleb za objev propasti Iron Deep v Černé Hoře.**
- **Cenu účastníků Speleofóra za nejvýznamnější objev v ČR v roce 2012 získala ZO ČSS 7–02 Hranický kras za objevy v Hranické propasti.**
- **Cenu účastníků Speleofóra za nejvýznamnější objev členů ČSS v zahraničí v roce 2012 získala ZO 6–14 Suchý žleb za objev propasti Iron Deep v Černé Hoře.**
- **Cenu za nejlepší příspěvek do sborníku a cenu za nejlepší poster získal Vlastislav Káňa a kol. za prezentaci paleontologických výzkumů v Barové jeskyni.**
- **Cenu za nejlepší prezentaci si odnesla ZO 6–14 za prezentaci *Česká tisícovka na Maganiku*.**
- **Zvláštní cena Speleofóra byla udělena ZO 1–11 Barrandien a 1–04 Zlatý kůň za příkladnou spolupráci na průzkumu Petzoldových jeskyní.**

Za organizaci a zdárný průběh 32. ročníku Speleofóra patří velký dík organizátorům ze ZO ČSS Tartaros a Býčí skála, dále Vodní záchranné službě Kladno a jmenovitě pak Filipu Kubovi Doležalovi, Michalu Piškulovi, Zdeňku

Kakáčovi, Veronice Vlčkové a následujícím sponzorům a partnerům: Moravské ústředně Brno, Fy. Hysko, Magicshine, Fénix, ZMProduction, Mlékárně Otínoves, Cavex.

ČSS zabodovala ve výběrovém řízení MŽP ČR na podporu projektů NNO na rok 2013

Vážení čtenáři, s potěšením Vám můžeme oznámit, že ani v letošním roce nebudete strádat nedostatkem tiskovin. ČSS po delší době uspěla ve výběrovém řízení vypsaném MŽP a získala finanční příspěvek na oba podané projekty, tj. na vydání tří čísel časopisu Speleo v tomto roce a na vydání sborníku Speleofórum 2013. Neuvěřitelné se stalo skutkem.

Pro Vaši informaci, kdo, na co a kolik dostal, otiskujeme část tabulky, ve které jsou seřazeny projekty podle získaného bodového ohodnocení. V tematické oblasti A uspělo celkem 13 projektů, 50 jich bylo neúspěšných. Další informace o výběrových řízeních MŽP naleznete na http://www.mzp.cz/cz/vysledky_vyberoveho_rizeni_nno_2013.

Za ediční radu se raduje Jiřina Novotná

Projekty v tematické oblasti A – ochrana přírody a biologické rozmanitosti

Tabulka 1 Podpořené projekty v tem. obl. A

Číslo	Téma	Projekt	Organizace	Dotace	% dotace	Body
76	A1	Péče o krajinu ve vybraných lokalitách České republiky	Hnutí Brontosaurus	120 000 Kč	44,53%	100,0
21	A3	Virtuální naučná stezka "Příběh lesů Českého Švýcarska"	České Švýcarsko o.p.s.	200 000 Kč	100,00%	92,4
31	A3	Virtuální turistické a cyklistické stezky s využitím prvků Geocachingu a QR, nebo Bee Tagg kódů	TNF bike team	157 500 Kč	70,00%	88,2
4	A2	vydání časopisu Speleo 2013, č. 61, 62, 63	Česká speleologická společnost	120 000 Kč	68,97%	88,2
114	A1	Ochrana hnízd motáka lužního na Vysočině 2013	Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině	77 000 Kč	69,68%	86,6
79	A3	Cesty za poklady ve Zlínském kraji	Líska - o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji	200 000 Kč	52,96%	86,3
145	A2	vydání sborníku Speleofórum 2013	Česká speleologická společnost	123 000 Kč	68,72%	86,0

DOMÁCÍ LOKALITY

Sloupský koridor (Nová Amatérská jeskyně) – obnovení speleologických prací na lokalitě

Petr Barák, Tomáš Svoboda (ZO 6–22 Devon)

V roce 2012 byla mezi ZO 6–22 Devon a ZO 6–25 Pustý žleb navázána spolupráce na lokalitě Sloupský koridor (dále SK) za účelem pokračování výzkumu v této části Nové Amatérské jeskyně (dále NAJ). Tato spolupráce byla odsouhlasena Správou CHKO Moravský kras a z řad ZO 6–22 Devon byli toutéž institucí vyškoleni dva noví vedoucí pracovních akcí v NAJ. Od srpna 2012 do března 2013 proběhly celkem 4 akce zaměřené především na technické zabezpečení lokality. Prioritou byla výměna starého rezavého žebříku do „Beníškovy okna“, které je jedním z klíčových míst pro přístup do dalších prostor SK. Na další z akcí bylo provedeno přestrojení traverzu do „Levého variantu“, který představuje únikový obchvat při náhlém zaplavení sifonu „Turbíny“. Poslední akce v březnu 2013 proběhla za účelem

transportu nového lezeckého sloupu. Postup byl však zastaven zatopeným druhým jezerem. Opětovné otevření cesty do dalšího pokračování jeskyně se dá předpokládat na podzim 2013. Hlavní činnost bude zřejmě probíhat během zimy 2013/2014. V další etapě výzkumu je v plánu speleoalpinistický průzkum komínů, který bude pravděpodobně zahájen v Černém dómu po otevření druhého jezera. Práce budou probíhat v souladu s oficiálním projektem pro výzkum NAJ a domluvou se ZO 6–25 Pustý žleb.

Akcí se účastnili: ZO 6–07 Tišnovský kras: Jan Vašík; ZO 6–19 Plánivý: Lubomír Chlup; ZO 6–22 Devon: Lubomír Barák, Petr Barák, Sandra Kejíková, Pavel Rozehnal, Mojmír Petrásek, Tomáš Svoboda; ZO 6–25 Pustý žleb: Vít Kaman, Zdeněk Motyčka, Tomáš Ondrouch; ČSS individuální: Jaroslav Zelinka.

Summary: Sloupský Corridor (Nová Amatérská Cave) – renewal of the speleological research

Article summarizes activities of caving groups of the Czech Speleological Society in one part of the largest cave system in Czech Republic – the Amatérská Cave. Four exploration activities took part in 2012 and beginning 2013 in parts which can be reached with difficulties, i. e. in the Sloupský Corridor with the active stream of the Sloupský Creek. The principal task

of activities was in security measures for safe future research: installation of new ladder, arrangement of steel rope and the transport of climbing column. Other activities are complicated by recently unfavorable water level. Other activities (climbing) will take place probably during autumn 2013 and winter 2013/2014.

Příspěvek k hydrografii Hostěnického potoka v jižní části Moravského krasu

Ladislav Slezák

Hydrografická problematika Hostěnického potoka, pokud je mně známo, nebyla nijak zvláště předmětem podrobného bádání, až na výjimku, kterou je vztah Hostěnického potoka ke genezi Ochozské jeskyně. Většina badatelů přiřazuje Hostěnický potok k paleogenezi Ochozské jeskyně jako jejího tvůrce, při čemž opomíjí nezastupitelnou účast Říčky.

Jsem přesvědčen, že naopak Řička je a byla i v předbádenské periodě tolikem ve vývoji Ochozské jeskyně tím rozhodujícím. Konec konců i existence dosud nevyřešené Zkamenělé řeky je toho důkazem. Polohy bazálních šterkopísků v hlavních prostorách staré části Ochozské jeskyně jsou z hlediska geneze a transportu dosud velkým otazníkem, obsahy těžkých minerálů inklinují do povodí Řičky (Burkhardt, Kristková).

Hostěnický potok, jehož povodí je založeno na území hornin spodního karbonu (Rozstáňské souvrství) obdobně, jako je tomu ve střední i severní části krasu, při kontaktu s vápenci vytvořil ploché okrajové údolí přemodelováním části starého paleogenního tvaru, z něhož nám dnes zbyl malý fragment v podobě v. části Kamenného žlíbku.

Ponory Hostěnického potoka vytvořené v z. stěně okrajového údolí odváděly vody pod Mokerskou plošinu a dále k j. erozní bázi okraje vápencového území (Mokrá–Horákov). Tak byly vytvořeny soustavy jeskynních dutin, které inklinují k postupně odkrývané Mokerské jeskyni a jejím paleopřítokům.

Hostěnické okrajové údolí sloužilo jako sedimentační prostor, což způsobilo postupný zánik výše uvedených ponorů

a vody si hledaly další možné cesty, jak Mokerskou plošinu obejít. Jednou z nich byl právě Kamenný žlíbek, který směřoval k Z, do povodí tehdy již zahloubené Říčky. Přelivy do Kamenného žlíbku způsobovaly jednak jeho postupné zahlubování a současně i tvorbu bifurkačních komunikací do relativně volného systému Ochozské jeskyně.

V období pleistocénu vodní kapacity Hostěnického potoka dosáhly maxima a Kamenný žlíbek se stal regulérním řečištěm. Mohutné transporty splachových materiálů využily komunikací k Ochozské jeskyni (nachází se v bezprostřední blízkosti s výrazným hloubkovým rozdílem) a v relativně krátkém období vyplnily sedimenty téměř veškeré volné prostory, které Ochozská jeskyně nabízela.

Říčka v tomto období již Ochozskou jeskyni (v důsledku snížení lokální erozní báze) definitivně opustila. Hostěnické vody tak Ochozskou jeskyni ovládly úplně. Ochozská jeskyně se tak stává mohutnou akumulací skládkou, která se stává nepropustnou bariérou pro vody Hostěnického potoka. V konečné fázi vody nachází východisko přes chodbu Hadici, která je schopná nejen odvádět vody, ale i jimi uvolněné sedimenty z jeskyně do povrchového údolí Říčky.

Celý proces hledání odtokových cest z okrajového Hostěnického údolí (deprese či semipolje?) se odehrával v pravé (severní) stráni Kamenného žlíbku. Inklinace k Ochozské jeskyni je tak zcela jasná. Jak vypadaly bifurkační komunikace si můžeme představit na známém systému Labyrintu. Otázka zní: Kolik podobných cest ještě pravá stráň Kamenného žlíbku skrývá?

Naše pozornost se v poslední době zaměřila k samotnému propadání Hostěnického potoka, k jeho povodňové části, nazvané M. Křížem „Vilémovo údolíčko“ (uváděné pod č. II, HP 2, Západní propadání), které představuje povodňový díl za aktivními ponory. Aktivní ponory mají nadm. výšku 371,0 m (K. Feitl, 1923), povodňové ponory mají nadm. výšku 370,0 m.

(Aby Hostěnické vody trvale netekly do HP 2 – Západního propadání, vybudovali v r. 1910 členové VDT – GfH mezi HP 1 – Východní propadání a HP 2 hrázku, přes kterou voda přetéká jen za vyšších vodních stavů. Hrázku je nutno trvale udržovat – zajišťuje ZO 6–11).

V konfiguraci celého propadání není zaznamenán žádný stupeň.

Celý soubor ponorů (jak v. aktivní, tak z. povodňové) je výsledkem jedné vývojové fáze. Po ústupu Hostěnických vod z prostoru Kamenného žlíbku možno tento útvar považovat za t. č. poslední fázi zpětné eroze v sedimentační výplni dílu Kamenného žlíbku.

Dnes je Vilémovo údolíčko od Kamenného žlíbku odděleno zbytkem sprašové návěje, která se k Z postupně vytrácí. Povodňové, roztržštěné řečiště končí pod uzávěrou, v jejímž levém (jižním) svahu se objevuje skalní výchoz s rozpadlým portálkem horizontální jeskyňky (P. Kos – Zpráva o činnosti ZO ČSS 6–12 za rok 2010).

Čelní uzávěra Vilémova údolíčka je tvořena blokovou sutí překrytou odvalem z dob historické těžby vápence v přílehlém lomku. Nad touto hranou s výškou cca 7 m je hloubena speleologickou pracovní skupinou ZO 6–12 průzkumná šachtice.

Z historických pramenů víme, že těžbou vápenců se v této lokalitě zabývala rodina Řičánků. V lesním prostoru, z. od ukončení Vilémova údolíčka (Martin Kříž, 1864 – viz vysvětlivku na konci této práce), směrem k sv. směřující cestě od Trojmezí, je situován starý jámový lůmek o průměru cca 10 m. Kolem lůmku je až nápadně málo odvalového materiálu. Sama poloha lůmku z hlediska jeho založení postrádá poněkud logiku. Vysvětlením by mohlo být to, že jámový lůmek byl založen na přírodní, pro ruční těžbu výhodné, formě. Je možné, že šlo původně o skalní závrt s obnaženými stěnami. Vedle tohoto lůmku je v bezprostřední blízkosti ještě jeden lůmek, daleko menší.

Při revizním měření povrchové situace (viz plánek) a prodloužením stávajícího polygonového tahu po v. cestě od Trojmezí k SV bylo zjištěno, že výše uvedený starý jámový lůmek je propojen etáží nad uzávěru (z. ukončení) Řičánkova lomu. Zbývá jen doměřit polygon k výzkumné šachtici.

Z historického hlediska je patrné, že staré lůmky sloužily jako zdroj suroviny pro staré vápenické pece, jejichž baterie byla situována do prostoru dnešního průseku pod vedením vysokého napětí. Deprese s obvaly jsou patrné a od lůmků k nim vede dnes již téměř neznatelná cesta zaříznutá do nehlubokého úvozu. Doprava evidentně probíhala bez pomoci koňského potahu a klasického povozu.

V hlavním průběhu Kamenného žlíbku, v úrovni uzávěry Vilémova údolíčka, se nachází hned vedle cesty závrt. Je nálevkovitého tvaru, elipsovitého obvodu a dnešní hloubce kolem 3 m. O existenci

tohoto závrtu věděli i dřívější badatelé (Kříž, Feitl a další), kteří se o něm zmiňují a jeho polohu zaznamenávají.

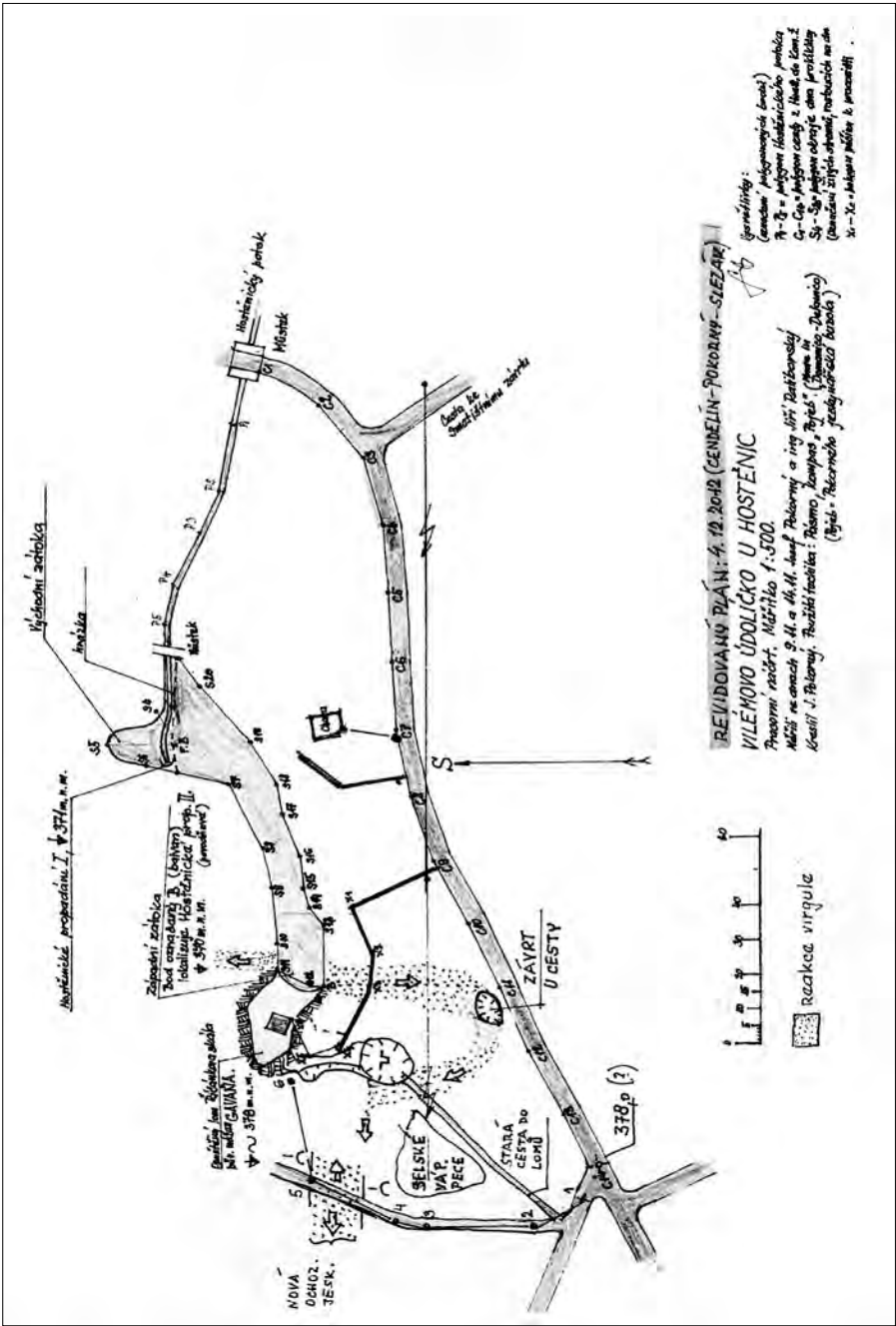
V době, kdy jsem se jako spoluautor geologické mapy Moravského krasu v r. 1958 (Dvořák, Slezák, Pták a kol.) podílel na technických ověřovacích pracích, jsem do závrtu situoval kopanou šachtici. Toto dílo v celé své hloubce (10 m) procházelo jemnými sedimenty různých barev, obsahujících zbytky organického materiálu. Sonda musela být v udané hloubce zastavena ve smyslu báňských bezpečnostních předpisů. Skalního dna dosaženo nebylo.

Uvedené sedimenty byly vyhodnoceny jako lakustrinní (jezerní) jak J. Dvořákem, tak později (po revizi vzorků) R. Musilem. Z pohledu geomorfologického vývoje a paleohydrografie lokality se nikdo z dřívějších autorů nezmiňuje o možné souvislosti s propadáním Hostěnického potoka.

Ve světle našich nových poznatků by byla možná i varianta horizontálního průniku povodňových vod z Vilémova údolíčka do závrtu. Zmíněná sonda byla malého profilu (40 × 80 cm) a není možno vyloučit, že procházela právě jen samotným jícnem.

J. Dvořák se v exkurzní zprávě z února 1953 zmiňuje, že uvedený závrt byl naplněn až po okraj vodou. (Nemuselo jít výlučně o tavné vody z okolního sněhu). Obdobná situace nastává i v závrtu u vchodu do Ochozské jeskyně.

Obraťme nyní pozornost k samotné Ochozské jeskyni, konkrétně k v. ukončení Nové Ochozské jeskyně, od Křížova sifonu až po koncovou část za odbočkou do Sifonové chodby. Uvedený úsek

REJVIDOVANÝ PŮVÁN: A. 19. 30-12 (GENDELIN-PORODNÝ-SLEZAN)

VILE MOVO ÚDOLÍČKO U HOSTĚNICE

Pracovní rozčrt. Měřítko 1:500.

Autřiř na anach 9. 11. a 14. 11. Janř Půvany a ing. Jiř. Půvanyř

Konali J. Půvanyř, Půvanyřovi: Půvanyř, Půvanyř, Půvanyř

(Výř. - Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi)

Legenda:

(Genelin, Půvanyřovi Půvanyřovi)

9 - 10 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

11 - 12 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

13 - 14 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

15 - 16 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

17 - 18 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

19 - 20 = Půvanyřovi Půvanyřovi Půvanyřovi

jeskyně skýtá četná badatelská úskalí v podobě komplikací jako jsou inundační poměry, změny v akumulacích sedimentů, konfigurace jeskynních chodeb, klimatické podmínky – a hlavně – výskyt nepřijemné překážky v podobě Nouackhova sifonu.

Není proto divu, že speleologický detailní průzkum byl prováděn jen sporadicky (snad s výjimkou Sifonové chodby a nedokončených průzkumů v daném úseku se vyskytujícími komínů). Poměrně detailně byly zkoumány souvislosti vod Hostěnického potoka s inundačními poměry v Ochozské jeskyni (M. Kříž, VDT, Speleologický klub Brno, Krasové oddělení Moravského muzea).

Závěry těchto výzkumů se vcelku shodují, včetně vazby na funkci Hádecké Estavely (J. Himmel) či Velkého vývěru (R. Burkhardt) vzniklého v r. 1958 jako výsledek lidských zásahů na povodí Řičky (rekreační nádrž Hádek – L. Slezák, 2011).

Ke vzájemné korelaci inkriminované části Nové Ochozské jeskyně a terénu kolem Hostěnického propadání je vhodné upozornit na některé zásadní skutečnosti. Z topografických podkladů, vhodných pro uvedená srovnání, je patrně stále neaktualizovaný podklad od ing. K. Feitla z r. 1923 (Ochoser Höhle – originalaufnahme GfH in Brünn). Tato mapa byla speleology používána (a je stále) bez dalších revizních měření.

Díky erudici jejího tvůrce (měl dobrý přehled o geologii, geomorfologii a hojně využíval i práci s virguli) je možno v uvedené mapové části Ochozské jeskyně vysledovat důležité geologicko-tektonické prvky, které jsou korelovatelné

se zjištěním povrchového geologického mapování. Na Feitlově mapě jsou zaznamenána místa vyústění komínů (celkem 3). Feitl uvádí v prostoru za Křížovým sifonem (Grosse Hale) – tj. „Velké síni“ (J. Himmelem nepochopitelně nazývané „Zadní kaple“, jak je uvedeno v upravené mapě z r. 1967) komín (Schlot), který později zkoumala skupina ZK ROH Královopolská (J. Himmel) do výše 16 m. Průzkum nebyl dokončen, komín ve zmenšeném profilu pokračuje. Podle popisu komín nenesl stopy případných dřívějších výstupů. Nese označení č. 3 (J. Himmel).

Komín č. 2 se nachází v pravé stěně chodby, nedaleko chodby Sifonové. Slepě končí. Komín označený č. 1 (J. Himmel) je na mapě K. Feitla zakreslen jako dvojitý, výše se spojující do jednoho. J. Himmel uvádí, že nebyl zkoumán. Tento komín je nejbližší k ukončení Vilémova údolíčka. Byl-li někdy tento komín prozkoumán a s jakým výsledkem se nám nepodařilo zjistit.

V publikaci *Jeskyně v povodí Řičky* (vydané ČSS ZO 6–11 „Královopolská“ v r. 2012) je jen kratičká zmínka: „*Komín 1 pod Hostěnickým propadáním II končí neprůlezně ve výši 15 m nad řečištěm.*“ Co to znamená „neprůlezně“? Nevíme vůbec nic o tektonice komínů, která by nám mohla být velice nápomocná. S určitou pravděpodobností jde o rozevřené puklinové prostory směru S–J, jak nám analogicky z jiného místa (na lokalitě lomu Řičánkových) popisuje M. Kříž.

Z hlediska litologie i tektoniky je významným prvkem výskyt Nouackhova sifonu, jehož konfigurace se zcela vymyká modelovému schématu erozního

kanálu Nové Ochozské jeskyně za Křížovým sifonem. Zajímavé je i složení sedimentární výplně zmíněného sifonu (jemné, jílovitopísčité sedimenty bez účasti štěrků). Tyto sedimenty mají patrně dosti společného se sedimenty v Sifonové chodbě.

Z historických (Wankel, Kříž) i novodobých popisů extrémních vodních stavů na Hostěnickém potoce je evidentní, že povodňová část Hostěnického propadání byla schopna odvádět velké vodní náporu a procedit je do podzemí, aniž by se někde otevřel centrální jícen (jak známe z jiných lokalit v Moravském krasu).

Vzdáleně nám tento typ připomíná propadání Křtinského potoka (celkem je shodný i hloubkový rozdíl ke spodnímu horizontu aktivních vod, tj. 40 m). Za zamyšlení stojí i několikrát opakovaný postřeh pozorovatelů vysokých vodních stavů. Do Hostěnického propadání proudí velká kvanta vod mírně zakalených, ze vchodu Ochozské jeskyně vyrazí voda velmi silně zakalená (J. Dvořák, exkurzní zpráva z r. 1953).

Průběh celého potočního lože vede většinou propranými štěrky Ochozskou jeskyní a není v něm úsek jemných sedimentů, které by vody tak intenzivně kalily (jediná možnost by byla podřezání profilu v Tanečním sále a jeho pádu do řečiště, což pozorováno nebylo).

Myšlenka, že odvodňování z uzavěry Vilémova údolíčka nesměruje přímo k Z do Ochozské jeskyně v oblasti Sifonové chodby, nás vedla k nezávislým virgulovým indikacím. Ukázalo se, že anomálie jednoznačně směřují od koncových ponorů ve Vilémově údolíčku

přímo k J, tj. kolmo na průběh Kameného žlíbku. Pásmo v šířkách od 12 do 14 m směřuje přímo na závrť u cesty.

Ukazuje se, že za linií podél osy závrty (V–Z), tj. směrem „přes cestu k jihu“ již virgule nereagují. Zjištěná základní linie má též pokračování v s. úbočí Vilémova údolíčka. Strmě do svahu, až za hranu údolíčka, směřuje liniová reakce ostře vymezená do maximální šíře 4 m ve směru 10°, tedy nepatrně odchýlená od sj. směru.

Vilémovo údolíčko evidentně v těchto místech přetíná otevřená dislokační zóna (možná související s prostorami popisovanými M. Křížem, kde se odehrála dramatická událost hrozícího pádu do propasti, případně následného závalu), která by mohla představovat právě onu vodosvodnou cestu za povodňovými trativody.

Od závrty „U cesty“ se měřená anomálie ostře lomí do směru SZ–JV a následně opět do směru S–J. Šířka reagujícího pásma se pohybuje do 10 m, dotýká se z. okraje již zmíněného starého jámového lomu a nad ním, ve svahu, se ostře lomí opět do linie V–Z. Nová indikovaná linie je široká v průměru od 15 do 20 m. Sledovali jsme její průběh k V, kde za lůmkem patrně končí. Spolehlivě však pokračuje k Z, kde jsme její průběh přetali při zaměřování v. cesty od Trojmezí (viz plánek).

Podle charakteru anomálie se s velkou pravděpodobností nacházíme v prostorách ukončení Nové Ochozské jeskyně. Z mapových podkladů (dostupné půdorysné plány Ochozské jeskyně) nelze s určitostí stanovit vzájemnou pozici. Domníváme se, že námi navrhovaná

revize pomocí radiomajáku by byla velice prospěšná.

Pokud bychom pouze odhadovali průběh jeskyně, mohlo by se skutečně jednat o napojení neznámých cest od povodňových ponorů pod uzávěrou Vilémova údolíčka přes neznámé patro k závrtnu „U cesty“ a zpět k linii hlavní komunikace s napojením na jeskyni snad někde v místě výskytu komínu (komínů označených č. 1 – J. Himmel).

Rozhodně však nevylučujeme možnost napojení i v jiných místech a případnou existenci odvodňovacích cest pod s. úbočím Kamenného žlíbku

(existence Labyrintu by tomu mohla nahrávat. Konec konců, i virgulové práce V. Knapa z r. 1949 náš názor podporují).

Zájem o námi indikovanou cestu vod Hostěnického potoka by mohl být budoucím tématem pro speleologický průzkum směřující k vyřešení paleofunkce (paleogeneze) lokalit Hynštova ventarola, Horní paleoponor v Kamenném žlíbku (Skoupého), jeskyně Puklinová, Cepova díra, potažmo i jeskyně Křížova a Adlerova. Každopádně bychom tím přispěli i k upřesnění teorií vývoje Kamenného žlíbku a jeskyně Pekárny.

Vysvětlivka – aneb, proč proláklinu, ve které mizí Hostěnický potok, nazýváme Vilémovým údolíčkem

J. Pokorný

V roce 1867 vyšla v Brně knížka, jejímž autorem byl líšeňský rodák a krasový badatel JUDr. Martin Kříž. Tato knížka se jmenovala *Der Verlässliche Führer in die romantischen Gegenden der Devonische Kalkformationen in Mähren*. Název knížky v překladu zní: *Spolehlivý průvodce do romantických krajů devonských vápencových útvarů na Moravě*. V této knížce M. Kříž popisuje svoje poznatky z Moravského krasu. (Je ale nutné si uvědomit, že v té době ještě tehdejší krasovní badatelé název Moravský kras neznali. Tento název poprvé použil Vladimír Josef Procházka po přečtení knihy Jovana Cvijiče *Das Karstphänomen*, která vyšla v r. 1896 ve Vídni, a ve které Cvijič popisoval charakteristické rysy balkánského krasu).

Martin Kříž v části „Dritte Partie“ své knihy popisuje svoje tehdejší poznatky z j. části našeho krasu. Mimo jiné zde (kuse) popisuje cestu Kamenným žlíbkem do Hostěnic a zmiňuje se o lamačích kamene a vypalovačích vápna – o rodině Řičánkově (otec a dva synové). Tato parta lámala v oné době kámen v lůmcích kolem skály, která se v oné době nazývala „Gavaňa“. Tato skála ležela a dodnes leží nad rozcestím, které M. Kříž nazývá „Trojata“. Dnes se mu říká „Troják“. Toto rozcestí totiž v dobách M. Kříže bylo trojmezím tří panství – Zábrdovického (dnes katastr obce Ochoz), Lichtenštejnského (dnes katastr obce Hostěnice) a panství Brněnské kapituly (chrám Petrov, dnes katastr obce Mokrá).

Skaláci Řičánkové někdy kolem roku 1860 vylomili v jednom z lůmků jakýsi komín, vedoucí do hlubin. Byla to jen jakási úzká puklina, do které Řičánkové házeli odpadový materiál, který se k vypalování nehodil. Když se dověděli o krasovém badateli Křížovi, napsali mu dopis, zda nechce tuto puklinu prozkoumat. V září r. 1864 M. Kříž na pracoviště Řičánků skutečně přišel, nechal hrdlo úzké pukliny rozšířit a pak se spustil do neznámé hlubiny.

V hloubce 4 sáhy (cca 7,5 m – 1 vídeňský sáh = 1,896 480 m) přistál na hromadě vápencového odpadu, který tam naházeli Řičánkovi. Slezl z ní a pokusil se prostoupit balvanitou sutí v jakési chodbě, vedoucí k JZ. Podařilo se mu postoupit asi o 4 sáhy, poté byly mezery mezi balvany už tak úzké, že znemožňovaly další postup a M. Kříž se vrátil zpět pod puklinu. Rozhlédl se a viděl ve směru sz. velkou (?) skalní puklinu, kterou se, jak píše, namáhavě plazil do vzdálenosti cca 5–6 sáhů k bahnem pokrytému místu, které tvořily dvě zátoky. Jedna byla dva sáhy dlouhá, druhá byla čtyři sáhy dlouhá. Kříž uvádí, že přes

tyto pukliny (!) pravděpodobně odtékají vody do Ochozské jeskyně.

Více se o tom, co se pak stalo, již nezmiňuje, jen v dalším odstavci uvádí, že proláklinu pod Gavaňou nazývá Vilémovým údolíčkem, a to proto, že prý mu v oné popisované jeskyni tehdy zachránil jeho kamarád, adjunkt ekonomie (jinde v překladu uvedeno „hospodářský adjunkt“) Vilém Teklý, život.

Co se v této jeskyni skutečně stalo, bychom se nedověděli, nebýt poznámky v knize *Jeskyně Křtinského údolí* autorů Burkhardt–Zedníček, kteří uvádí na stranách 13 a 14 Koudelkovu vzpomínku na událost v jeskyni u Hostěnic v r. 1864 a její popis ve druhém dílu knihy *Jeskyně Moravského krasu* (Brno r. 1902). Podle Koudelkova popisu se pod M. Křížem tehdy zřítily balvany, které přelézal a otevřela se propast hluboká více než 20 m. Zřejmě se v poslední chvíli podařilo Křížovi něčeho se zachytit, ale pak potřeboval cizí pomoc, aby se z této (jak uvádí Koudelka) „příšerné“ situace dostal.

Chceme dodržovat tradici a proto se tento náš pracovní název „Vilémovo údolíčko“ snažíme uvádět i do literatury.

Krápníky v Ochozské jeskyni nyní nerostou

Jan Himmel (ZO 6–11 Královopolská)

Nejenom v podzimních dnech roku 2012, ale již od července roku 2011 trvale slábne skapová aktivita vod, které se v důsledku atmosférických srážek na povrchu vsakují do podzemí, cestou rozpouštějí vápenec a po puklinách míří do hlubin. Cestou na některých místech narazí na krasové dutiny, které překonávají skapem ze stropu, při čemž dochází k chemickým změnám v roztoku vcezené vody a sráží se rekrystalizovaná hornina ve formě krápníkových útvarů.

Voda pak pokračuje směrem do hloubky tak dlouho, až narazí na hladinu spodní vody vyplňující pukliny a jeskyně a odtéká nyní již ve směru více horizontálním ke krasovým vyvěračkám a opět na povrch. Tato zóna ukončená prameny je významnou zásobárnou pro koloběh vody v přírodě, pro potřebu člověka i jeho zemědělské produkce.

V Hlavních dómech Ochozské jeskyně měří již 25 let naše organizace právě skapovou aktivitu krasem infiltrovaných srážek, které označujeme jako spodní odtok. V posledních třech letech byly však zaznamenány mimořádné poměry.

Rok 2010 se vyznačoval nejvyššími srážkami (858 mm) za celé sledované období, kdy tomu odpovídalo zvýšení spodního odtoku, který byl o 246 % vyšší, než průměrný roční odtok vypočítaný ze všech hodnot naměřených v uplynulých letech. Důsledkem v jeskyni bylo nejen několik velkých povodňových záplav, ale i to, že začala téci voda i ve dvou výše ležících chodbách, ve kterých

několik staletí již netekla a zanesla drobnou náplavou stalagmity, které dříve vytvořila.

Hned na to následoval pravý opak, který se plně promítl do období roku 2012. Ke konci předcházejícího roku byl již srážkový deficit 97 mm, což představuje srážkovou ztrátu za jeden a půl měsíce. Pád kapek vody v jeskyni stále slábl a žádné oživení nenastalo ani v jarních měsících, které jsou z hlediska dotace vláhly do podzemí rozhodující. V letních měsících nebylo přímým pozorováním v jeskyni vidět spadnout jedinou kapku. Zatím co v roce 2010 steklo za rok do podzemí z 1 m² povrchu terénu nad jeskyní celkem 177,4 l, bylo to nyní jen 0,91 l, tedy 195× méně.

Toto nezvyklé sucho pozorované na podzemních vodách v krasu způsobilo rychlé vysychání všech kaluží, tůňek, polosifonů i sifonů na hlavní chodbě jeskyně směrem pod Hostěnická propadání, čehož mohli dosytosti využít mladí členové k seznámení se s nejbližšími místy jeskyně tímto směrem a zejména pak s koncovým třetím sifonem chodby Sifonové.

V důsledku poklesu hladiny a snížení zvodnění nejspodnější hydrografické zóny v Moravském krasu přestala v červenci 2012 vytékat voda z prvního vývěru Říčky a celý, velice slabý stálý přítok stačil odtékat trativodem ke spodnímu druhému vývěru. O hlavním vývěru Říčky se tradovalo již od dob krasového badatele dra M. Kříže, že nevysychá ani

v nejsušších letech. Z toho je zřejmé, jak extrémně chudý na podzemní vody byl rok 2012.

V oblastech ohrožených suchem nazývají takovéto intermitující prameny (občas nečinné) podle většinou následující neúrody jako prameny hladové (Hungerquellen). Může to věštit i pramen

krasové Říčky? Podle denního tisku přišli zemědělci na jižní Moravě v důsledku sucha o více než 60 % úrody. Jsou taková léta mimořádně vysokého zavodnění, která rychle střídá mimořádně sucho pozorovatelné na podzemních vodách, znakem nestability globálního klimatu?

Šachta průvanů ve Vintockém jeskynním systému stále existuje a čeká na znovuotevírku

Hugo Havel (ZO 6–21 Myotis), Ladislav Vojtenko (speleolog, bývalý člen OSSK)

Lokalita Šachta průvanů v s. části Moravského krasu v blízkosti obce Ostrov u Macochy je součástí Vintockého jeskynního systému. Vintoky (také nazývané Ostrovské Vintoky) se nachází naproti Balcarově skále v Ostrovském žlebu v místech, kde do žlebu ústí Krasovské (Rogendorfské) údolí se stejnojmenným potokem.

Vintocký jeskynní systém zahrnuje jeskyně a propasti od J k S - jeskyně Cikánská, jeskyně Ponorová, jeskyně S oky, Vintocká propast I /Hubíkova/, Vintocká propast II /bří. Nejezchlebů/, Škrapová propast, Šachta průvanů a jeskyně Liščí. Do systému lze zahrnout i puklinu Pod Pindulkou, místo, kde se objevují průvany. Vintocká propast I a II spolu s propastí Škrapovou jsou v hloubce cca 46 až 50 m pod dnem údolí propojeny. Nejhlubším bodem je absolutní dno Vintocké propasti I v hloubce 76 m. Na poměrně malém území je zde nezvykle velká koncentrace objevených a speleologicky přístupných lokalit.

Je všeobecně známo a potvrzeno, že Krasovský potok se propadá za normálních vodních stavů v Krasovském propadání I a II. Při povodních tečou vody příkopem silnice č. 373 (Ostrov u Macochy–Vilémovice), podtékají silnici, nebo se i přelíjí přes tuto komunikaci a mizí v jeskyni Ponorové. Při intenzivnější povodni nebo při rychlejším jarním tání se vody částečně vsakují ve sníženině před propastí Škrapovou, ale i do štěrků pod loukou mezi silnicí a Vintockou stěnou. Spolu s vodami potoka Lopače, jehož propadání je v j. části obce Ostrov u Macochy, tvoří tzv. jižní větev Punkvy. Tyto ostrovské vody se objevují v Malém výtoku Punkvy a v odvodňovací štolě v Pustém žlebu, posílené ještě vodami z oblasti Vilémovic a Harbešské plošiny.

Průběh podzemního toku ostrovských vod od ponoru k vývěrům není dosud znám, kromě krátkého úseku v jeskyních ponoru Lopače. Zde v posledních letech nejvíce pokročila v průzkumech ZO ČSS 6–16 Tartaros. Na

*Foto 1 Původní Šachta průvanů,
prosinec 1965 (Foto L. Vojtenko)*

konci jeskyně Lopač zastavuje postupu koncový sifon. Pokusy o jeho vyčerpání nevedly prozatím k jeho překonání a ani pokus obejít jej vyšší etáží nevyšel. Známé prostory Lopače končí pod údolím naproti jeskyni Balcarce před známým a výrazným Blažkovým závrtem. V hloubce okolo 78 m pod dnem údolní nivy je hladina prozatím koncového sifonu (viz publikované výsledky ve Speleu č. 21, 33, 43 a 47). Byl proveden pokus proniknout do teoretického pokračování z Ostrovské plošiny otvirkou závrtu č. 260 (dle číslování Ryšavý–Fabík) pracovním nazvaného Karhanův závrt (Filip Doležal 2012). V hloubce 14,5 m byla objevena puklinová propast. Otevírka pokračuje na dně propasti v hloubce 36 m pod povrchem, lokalita je velmi nadějná

a perspektivní. Další z lokalit, která by mohla přispět k řešení ostrovských vod, je také Šachta průvanů, ležící na souřadnicích cca 49° 22' 31" severní šířky (N) a 16° 45' 22" východní délky (E), na úpatí Vintocké stěny. Název vznikl podle intenzivních průvanů, které způsobily, že v zimě byl strom nad ventarolou (mastným flekem) vysoko a bohatě ojíněn.

Ve sborníku Speleófora 31/2012 v příspěvku V. Kahleho a O. Šimíčka o třech retrootvirkách se autoři mimo jiné zmiňují o období let 1964–1967, kdy docházelo k určité rivalitě mezi skupinami tehdejšího Speleologického klubu. Zmiňují se též o neúspěšné otevírce Šachty průvanů a jejím údajném zničení odstřelem kumulativní nálože TNT v roce 1966. Na otevírce této lokality jsme se jako členové Ostrovské skupiny Speleologického klubu (OSSK) podíleli a Hugo Havel je autorem zmiňované posměšné básničky, která je reakcí na výsledek znovuotevírání Nejezchlebova lomku Suchožlebskou skupinou.

Tento příspěvek si klade za cíl více přiblížit okolnosti a vlastní otevírání lokality, neboť o pracích v Šachtě průvanů je publikován pouze stručný údaj v Československém krasu 25, str. 103–106 v přehledu činnosti a průzkumů OSSK na Ostrovsku od roku 1965 (Vojtenko, 1973).

Lokalitu Šachta průvanů uvádí do literatury Přemysl Ryšavý a Vladimír Novák v r. 1952. Lokalita byla v roce 1948 vyhledána na základě teoretické úvahy z nově zpracované topografie a tektonických studií, že někde mezi Škrapovou propastí a jeskyní Liščí by měla existovat další vertikální cesta vod do podzemí.

Při detailním průzkumu terénu bylo koncem prosince 1948 nalezeno místo, kde byl roztátý sníh – tzv. mastný flek. Dne 19. 1. 1949 byl zahájen výkop šachty, která v hloubce 5 m zasáhla ústí zanesené puklinové chodby těsných rozměrů, směřující k S. Zde citujeme text autorů Ryšavého a Nováka:

„Ze štěrbin náplavu vanul stále intenzivní průvan, pokračovali jsme tedy dále směrem horizontálním, hlinitý nános však velmi brzy, asi po 1,5 m ustupuje balvanité suti, úplně prosté hlíny a ohlazeným, většinou vápencovým valounům různých velikostí, dosahujícím až ke stropu nepřilíží široké, trhlínové chodby, směrem do neznáma se dále rozšiřující. Strop chodby, zužující se trhlína, jdoucí snad až k povrchu, byl místy vyplněn volně uloženými visícími balvany, které se často uvolňovaly a ohrožovaly bezpečnost pracujících. Přeprava balvanů horizontální uzoučkou chodbičkou a pak kolmou nevydřevenou šachtou nahoru stávala se pozvolna čím dál obtížnější. Balvanitá výplň chodby dostávala se postupem prací do velmi častého pohybu, kromě toho naděje na brzké proniknutí byla pramalá. K tomu později přistoupilo zřícení balvanitého stropu, což spolu s nedostatkem pracovníků nebylo ke konci možno zdolat, byla tedy práce v tomto místě na podzim roku 1949 dočasně zastavena.“

Jak je z popisu patrné, strop chodbičky byl vyplněn suti a byl tvořen puklinou, dosahující asi až k povrchu. Nejednalo se tedy o chodbičku, ale rozšířenou puklinu v masivu, nebo mezi masivem a odloučenou částí masivu. Dočasné zastavení prací trvalo až do roku 1965. Při vhodných klimatických podmínkách

byly v měsíci říjnu 1965 realizovány dva kouřové pokusy. Tyto neprokázaly souvislost průvanů ani s jeskyní Liščí, ani s Vintockými propastmi. Dne 28. 10. 1965 jsme zahájili znovuotevírku Šachty průvanů. Při exkurzích 6. a 7. 11. 1965 se začíná otevírat horizontálním směrem puklina k jeskyni Liščí. Prohlubování šachty 13. a 14. 11. 1965 odkrylo v hloubce 4,5 m výše zmíněnou rozšířenou puklinu s mírně klesající tendencí. Tu jsme vyklidili asi na vzdálenost 3,5 m a upravili její profil pro lepší transport materiálu. V tomto místě se začalo dno pukliny rozšiřovat i směrem dolů. Ve stropě nad námi byly zaklíněny balvany, pravděpodobně až z povrchu (hlavní jícen?). Ty jsme zabezpečili proti možnému zřícení. Současně se při postupu dolů dřevilo s čelo pukliny. Vodítkem postupu byl průvan ze dna pukliny. Do konce roku 1965 jsme dosáhli hloubky 8,5 m. Do března 1966 jsme postoupili ve strmě

Foto 2 Nová šachta průvanů, prosinec 1966 (Foto L. Vojtenko)

*Foto 3 L. Vojtenko v akci na Nové Šachtě
(Foto neznámý autor)*

upadající, téměř svislici, do hloubky cca 17 m pod ústí šachty. V tomto místě se začala puklina opět zužovat, suť byla volná, dno se občas samovolně propadalo a tak jsme nabyli dojmu, že ucpávka trhliny musí být již jen malá. V úzkém prostoru se práce velmi ztížila a dospěli jsme k názoru, že by bylo lepší celou šachtu posunout do místa, kde by se dala otevřít přímo z povrchu. Ze suti vycházel neustále teplý, velmi vlhký a silný průvan.

V té době byly amatérské skupiny v Moravském krasu (s výjimkou skupin při podnikových organizacích ROH) organizovány ve Speleologickém klubu v Brně. Klub úzce spolupracoval s Krasovým oddělením Moravského muzea (KOMM). Tato spolupráce byla výhodná

pro obě strany – Speleologický klub měl zázemí pro uložení archivu, schůzovací činnost a možnost okamžité odborné konzultace svých výsledků a nálezů a KOMM mělo velký přísun nových poznatků z podzemí. KOMM poskytovalo dle svých možností finanční a materiální podporu na významné lokality nebo vybrané problémy. Vedoucím OSSK byl Jan Příbyl a vedoucím KOMM Ladislav Slezák. L. Slezák sledoval průběh otevírky Šachty průvanů a poskytoval nám podporu v podobě doloviny, kramlí na výdřevu, přistřelování zužující se pukliny. Na jedné pracovní akci Jan Příbyl prezentoval skupině návrh, který podle jeho slov pocházel od L. Slezáka, a to provést pokus prorazit ucpávku pomocí kumulativních náloží, s tím, že pokud se pokus nepovede, bude otevřena přímá cesta z povrchu. Akce se spíše považovala jako 100% jistá s úspěšným výsledkem. Kumulativní nálože dodali a nainstalovali vojáci z brněnské posádky. Odpalovací dráty jsme natáhli k silnici, odkud jsme chtěli provést odpal, pak jsme se rozhodli přejít na druhou stranu silnice a ulehnut do mělkého silničního příkopu. Po odpalu se ozvala silná detonace a z místa nad v podzemí uloženou náloží začaly vylétávat kameny, hlína a části výdřevy. Část těchto vyvržených materiálů dopadla na louku před šachtou a několik kusů dokonce přelétlo až za silnici a dopadlo na louku za námi. Vznikl okrouhlý kráter o průměru asi 3 m a hloubce asi 4 m. Bylo nám jasné, že pokus nevyšel, ale otevřelo se tím místo pro založení přímé šachty z povrchu. Původní horizontální puklinová chodbička a část skalního masivu, ve které byla

vytvořena, zůstaly nepoškozeny. Tento odstřel byl proveden podle záznamů Hugo Havla dne 26. 3. 1966. Nepovedený odstřel byl velkým zklamáním nejen pro skupinu, ale i pro KOMM, které pak již další práce na Šachtě průvanů nepodporovalo.

V té době jsme vybudovali na Vintoku novou základnu – plechovou boudu, které jsme začali říkat „konzerva“. Během března 1966 jsme do ní přestěhovali veškerý náš materiál z kůlny u pana Koudelky na samotě Pindula, kde jsme do té doby měli improvizované zázemí.

30. 4. 1966 jsme upravili jícen, vzniklý po odstřelu, založili první věnce výdřevy, postavili trojnožku s vrátkem a započali s těžebním balvanů a kamenné

drti z tzv. Nové Šachty průvanů. Koncem května jsme dosáhli hloubky asi 8 m. Neměli jsme dostatek dřeva na výplně mezi rámy a to se nám nevyplatilo. 11. 6. 1966 se uvolnila část materiálu zpoza výdřevy a spadla přímo na Hugo Havla, který pracoval na dně. Až do pasu zasypan menšími kameny, díky kvalitní přilbě byl pouze otřesen a pohotově vyproštěn kolegou u vrátku L. Vojtenkem. Strávil pak několik dní na pozorování v nemocnici. Po této příhodě jsme již dřevili důkladněji a ke konci roku 1966 jsme dosáhli hloubky 15 m. Na konci února 1967 již 18 m. V té době to byla jedna z nejhlubších šachet, vykopaných v Moravském krasu amatérskými jeskyňáři. Dalšími pracemi bylo v roce 1968 dosaženo

Foto 4 Povodeň před Vintokami, 1. 4. 2006 (Foto L. Vojtenko)

hloubky 25 m. Postupně s přibývajícím hloubkou průvan zmizel a bylo zřejmé, že nová šachta minula původní místo odstřelu. V hloubce 15 m nové šachty se provedl pokus o boční průkop směrem k původní šachtě. Bylo to místo, kde byly pozorovány průvany (viz výroční zpráva Speleologického klubu za rok 1968). Práce byly ukončeny pro technické a personální potíže a v roce 1969 byla šachta zasypaná a terén uveden do původního stavu. Likvidace nové šachty se již autoři nezúčastnili, protože museli nastoupit na základní vojenskou službu. Důvod zasypaní byl, že Šachta průvanů „nikam nevede“. Lze však předpokládat, že personální důvody měly na tomto rozhodnutí rovněž svůj podíl. Dle názoru autorů bylo zasypaní šachty neuvážené, a další z důvodů byl, že na případné zajištění

vyskružováním nebyly prostředky. Není jasné, proč se nerealizovala rozrážka v hloubce 15 m až do původní pukliny s průvanem a nevěnovala se pozornost příčné puklině V–Z. Ta byla sledována při těžení nové šachty. Nová šachta byla založena také podle konfigurace terénu, a to byl asi hlavní faktor, že šla mimo popsané pukliny. Podle ústního sdělení byly do šachty vrženy staré dveře, ty se vzpříčily v hloubce 5 až 6 m, a pak se na ně naházely materiál vykopaný ze šachty. Skutečnost, že šachta nebyla zasypaná celá až ke dnu, potvrzuje i pozorování, které sepsal Franci Musil dne 5. 6. 2005 (Musil jun., 2005). Toto pozorování je jednak zajímavé a důležité, a po dlouhé době je to vůbec jediná zmínka o pozorování a dílčích pracích na lokalitě. Z těchto důvodů citujeme zprávu celou:

Šachta průvanů v roce 2005

Po prudkém jarním tání sněhu v dubnu 2005 (zpráva o povodni 2005) se propadla j. strana u skalního výchozu bývalé Nové Šachty průvanů. Do Staré Šachty, která dnes tvoří mírnou sníženinu v úpatí strážně, tehdy natékala voda z povodně a ta byla vidět v čerstvém propadu Nové šachty, jak přitéká z tohoto směru a propadá se při z. stěně propadu. V červnu se stav stabilizoval na cca 1,8 až 2 m hloubky a profil 50 × 50 až 70 cm. Ze dna vyrážel velmi citelný průvan. Po dohodě s příslušnými orgány byla povolena mimořádná pokusná otvírka–sondáž, za účelem zjištění stavu a zamezení dalšímu řízení stěn. Propad by se pak musel zajistit.

Skupina provádějící práce nejprve částečně očistila okraj propadu od volných balvanů, listů a větví. Poté přistoupila k čistění stěn, za účelem lepšího transportu byly instalovány ližiny na pochozí lešení nad ústí propadu. K dnešnímu dni bylo odtěženo asi 200 kbelíků zeminy.

Zjištěné poznatky: z Nové šachty vybíhá téměř j. směrem (160°) výrazná puklina, která je opracovaná proudící vodou. Vede přímo do středu sníženiny, v její sz. stěně údajně ležela Stará Šachta průvanů. Nejnižší místo při propadu bylo cca 2 až 2,5 m od středu Nové Šachty, kde se také ztrácela voda a odkud nyní jde i silný průvan. Odtud puklina strmě stoupá ke Staré Šachtě v šířce kolem 60 cm. Zde je ve stropě velmi labilní zával. Stěny jsou pokryty mastnou černou hmotou, pravděpodobně pozůstatkem trhacích prací z doby otevírky Staré Šachty. Materiál sestával z ostrohranných sutí, blokové

suti a zvětralin, vše promíšeno kvalitním humusem pole a dešťových splachů. Byly zde také nalezeny zbytky drátů od rozbušek (růžové), zbytky oranžových (okrových?) vojenských dýmovnic a domácí odpad i zajímavé sklovité strusky aj. Věkově to odpovídá spíše materiálu Staré Šachty. Délka měřeného polygonu v jeskyni je 5,5 m, v půdorysu 4 m. Průměrná výška zatím vyklizené části je 1,3 m, materiál je sypan do sníženiny Staré Šachty.

Perspektivy: z neznámých důvodů pracovní skupina vyklížela vzestupnou chodbu po Starou Šachtu a téměř pod ní pokračovala dolů. Naprosto ignoruje příčnou V-Z poruchu, která pravděpodobně zapříčinila propad (nejnižší místo), ve které se ztrácela voda, jsou zde proprané sedimenty a jde odtud intenzivní průvan. Místo leží uprostřed mezi oběma bývalými šachtami. Bude asi nejdůležitější pozvat pamětníky prací na Nové Šachtě na toto pracoviště, zda byla tato část již kopána a poté se sesula i s Šachtou a voda odtékala do bývalé Šachty nebo bylo toto místo minuto a v podstatě se jedná o vstup do naprosto neznámých trativodů.

Sepsal Franci Musil, 5. 6. 2005.

K poznámce F. Musila na konci zprávy o příčné poruše V–Z uvádíme, že tuto poruchu jsme sledovali otvírkou Nové Šachty průvanů až do dosažené hloubky 25 m. Tato puklina byla v z. stěně šachty. Části v. a z. stěny šachty přilehlé k j. stěně byly tvořeny skalním masivem. Výdřeva byla hlavně na s. stěně a na částech v. a z. stěny navazující na s. čelo šachty. Propad pravděpodobně nebyl způsoben jen poklesem krasových výplní vinou vyšší aktivity ponorů, ale také možným posunem dveří hozených do Šachty při její likvidaci, jejich zetlením a částečným prolomením.

Šachta průvanů nebyla zničena, existuje a stále je místem, které může napomoci k řešení Ostrovských vod. Při kouřových experimentech v roce 1966 byly odpáleny dýmovnice do chodby Souběžné, pod ústím propasti Škrapové nad chodbou Souběžnou, v chodbě Ozvěny a v jeskyni Liščí. V průvanu v Šachtě průvanů se dým neobjevil. V lokalitách, kde byly dýmovnice aktivovány, se dým

objevil. Tím je velmi pravděpodobné, že Šachta průvanů není napojena na Vintocké propasti I a II, propast Škrapovou a jeskyni Liščí. Je možné, že jde o samostatný paleoponor asi Krasovského potoka.

V hloubce 17 m v původní šachtě byl průvan a vyrážel ze dna pukliny. Proto není možné, aby se jednalo o suťové průvaný z kužele a ze skalek nad šachtou. Tyto názory se objevovaly při pracích v roce 1966 a i později.

V roce 2010 a 2011 se uskutečnila biotronická měření v prostoru před Vintockou stěnou a i na Ostrovské plošině v oblasti závrtu číslo 260. Účelem bylo zjistit, kde se mohou v této oblasti vyskytnout podzemní prostory. Spolehlivě se našel průběh chodby Ozvěny, chodby Souběžné ve Vintockých propastech. Dále průběh šachty u propadání Krasovského potoka II. Na louce pod Vykydalovou strání se zobrazil konec dnes známých prostor propadání Lopače. Hloubka tohoto koncového bodu

se rozcházela s mapou o 4 m. Našly se meandrující úzké chodby v hloubce cca 40 m vedoucí od křižovatky bývalé silnice z Hložku se silnicí č. 373, směrem k propasti Škrapové. Na louce mezi cestou vedoucí od východu z jeskyně Popelušky a silnicí zobrazilo měření další chodby v podzemí. Na závrtnu č. 260 se našlo místo otevírky a stanovila se hloubka k volným prostorám 14,5 m. Toto se potvrdilo při otevírce skupinou Tartaros. Dá se tedy konstatovat dostatečná přesnost a reálnost těchto měření. Ve vztahu k Šachtě průvanů je důležité, že měření ukázalo v bodě na vrcholku kužele vytěženého materiálu volnou prostorem v hloubce 36 m. V těchto měřeních se bude příležitostně dále pokračovat.

Poznátky z otevírání Šachty průvanů v roce 1949, 1965 až 1968, nové poznátky z roku 2005 a 2010 až 2011 dokladují význam Šachty průvanů i v dnešní době.

Dodatek k článku o Šachtě průvanů

Čtenář, který nebyl v popisované době činným speleologem, nepochopí zmínku o rivalitě mezi skupinami Speleologického klubu a tzv. posměšných básničkách. Pokusím se dění v této době blíže objasnit.

Naše Ostrovská skupina SK se v té době konsolidovala a na počátku r. 1965 měla pouze 3 aktivní členy, v průběhu roku se rozrostl počet aktivních členů na 8. Nacházeli jsme se mezi mnohem většími skupinami SK a to Plánivskou a Suchožlebskou, které již dosáhly významných úspěchů a objevných

Literatura:

- Doležal F. (2012): Otevírka Karhanova závrtnu, internetové stránky <http://www.tartaros.eu/>
- Musil F. jun. (2005): Šachta průvanů v r. 2005, internetové stránky www.francimus.webnode.com
- Vojtenko L. (1973): Práce Ostrovské skupiny Speleologického klubu Brno na problému Jižní větve Punkvy v Moravském krasu od roku 1965. – *Československý kras* 25: 103–106. Praha.
- Novák V., Ryšavý P. (1951): Nové speleologické práce v okolí Ostrova u Macochy v Moravském krasu. – *Československý kras* 4: 233–254. Praha. (Pod stejným názvem vyšlo v r. 1952 jako samostatná publikace, str. 1–44.)
- Ryšavý P. (1955–1956): Suchý žleb v Moravském krasu a jeho jeskyně. – *Československý kras* VIII–IX: 1–72. Praha.
- Výbor Speleologického klubu v Brně 1969: Výroční zpráva za rok 1968, Speleologický zpravodaj 1/1969.

postupů. My jsme o podobném úspěchu zatím pouze snili. Docházelo mezi námi k určité rivalitě, ale bylo to v přátelském duchu, na mnoha akcích jsme spolupracovali, občas jsme se vzájemně navštěvovali a také i popíchovali a hecovali. Když jsme začali otevírat Šachtu průvanů, s nadějí na velký objev jsme pracovali s velkým nasazením. V té době jsem na obveselení svých kolegů začal skládat básničky na dění v krasu.

První se týká naší otevírky Šachty průvanů, je sebeironická a v hlavních rolích jsou H. Havel (Samson) a L. Vojtenko (Karhan).

*U Vintoků pod strání, velká díra zeje
a v ní Samson přestatný, nehorázně kleje,
bucharem se ohání a balvany tříští,
by dál mohli proniknout již exkurzi příští.
Roztříštěné balvany do kýble nabírá
a po laně silonovém nahoru posílá.
Nahoře nadává Karhan, v ruce drží lano,
vytáhne kýbl a dí – vystřídáš mě, ano?
Zdola ihned ozve se, malou chvíli počkáš,
jenom trochu spravím profil, však se taky dočkáš.
Profil spravil, všechna čest, jen má to vadu jednu,
že dva kubíky co vytáhly, spadly zase ke dnu!*

Druhá se týká znovuotevírky lokality v hlavní roli členové Suchožlebské skupiny – Pernesáci.

*Pernesáci, Pernesáci, kopou v lomku, hajdaláci,
kopou tam původní sutě, na objevy mají chutě.
Však se taky v jedné chvíli do objevů prorazili,
první helmu narazil, úžinkou se proplazil.
Rozhlíží se kolem sebe s důstojností opata,
když tu náhle něco vidí – hle, rezavá lopata!*

Třetí se týká otevírky závrtu č. 37 u Kaštanu, kde neúspěšně prováděl otevírku podnik Geologický průzkum Brno a poté lokalitu převzala Plánivská skupina SK, v hlavní roli M. Šlechta (Fetan) a jeho skupina.

*Na Holštejně u Kaštanu v polích závrt leží,
hlubokou propast prý ukrývá, až na vodu běží.
Po neúspěchu profíků, Fetan se závrtu ujal,
a do velikých závalů skupinu svou poslal.
Skupina dolů sfárala, jeden, druhý, třetí,
a již z kopané šachtice balvan za balvanem letí.
Dóm v balvanech vyhloubili, aby se neřeklo,
potom propast objevili – dole nic neteklo.
Dole sice voda byla, ale jenom kaluž čirá!*

H. HAVEL, 1966

Faktem zůstává, že toto období vyneseného velkého objevu nedočkali. A že tam někde kousek od nás velký objev byl – v ponoru Lopače, kde jsme

rovněž bádali, nám ukázali naši následovníci ze ZO ČSS 6–16 Tartaros. Nyní si přežeme a těšíme se na to, že se díky jim dozvíme i to, co se skrývá pod

Šachtou průvanů. Ať Vám k tomu pomohou jeskynní bohové Nofis s Rýpotenem.

Palce vám drží Laďa a Hugo.

Bahenní lázně (Jana Dubská, Czech Speleo Photo 2012, Cena diváků)

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

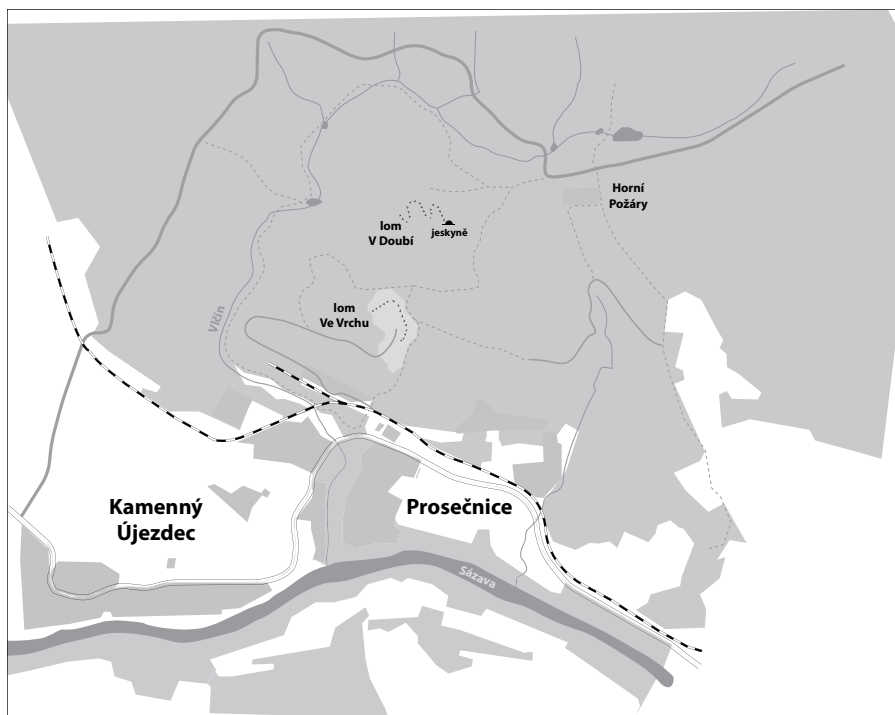
Antropogenní pseudokrasová jeskyně V Doubí

Jaroslav Kukla, Alžběta Zinková (ZO 4-03 Labské pískovce)

Během výletu do Hornopožárského lesa jsme prozkoumali a zmapovali zajímavou rozsedinovou jeskyni, jejíž vznik se bezprostředně váže k povrchové těžbě granitoidů středočeského plutonu v této oblasti. Jeskyně se nachází ve v. cípu zaniklého lomu V Doubí, nedaleko obce Prosečnice (Krhanice) ve Středočeském kraji. Jeskyně je již delší dobu známa trempům a dobrodruhům, kteří ji příležitostně navštěvují, avšak v databázi JESO zanesena nebyla a ani jinde v literatuře jsme o ní nenalezli žádnou zmínku. Návštěvníka pak překvapí nejen existence jeskyně samotné, kterou by v těchto místech absolutně nečekal, ale také její zajímavé rozměry. Na úvod je však důležité zmínit historii těžby žuly

(či přesněji granodioritu) ve zdejších lomech, neboť to má zásadní vliv na vznik samotné jeskyně.

V lomu V Doubí probíhala těžba tzv. požárské žuly již od nepaměti. Větší lomy začaly vznikat v 19. století, vrcholné období těžby pak představovala 30. a 40. léta 20. století. Těžba byla prováděna blokově. Pomocí odstrelů se štípaly velké žulové bloky z masivu, které se dále zpracovávaly. Ze zdejší velmi kvalitní žuly je vyroben např. leštěný podstavec sochy Sv. Václava na Václavském náměstí nebo pomník F. Palackého na Palackého náměstí v Praze (Toula, 1976). Zajímavé, nepřímé svědectví o lámání kamene ve zdejších lomech přináší populární černobílý film *Skalní plemeno*,

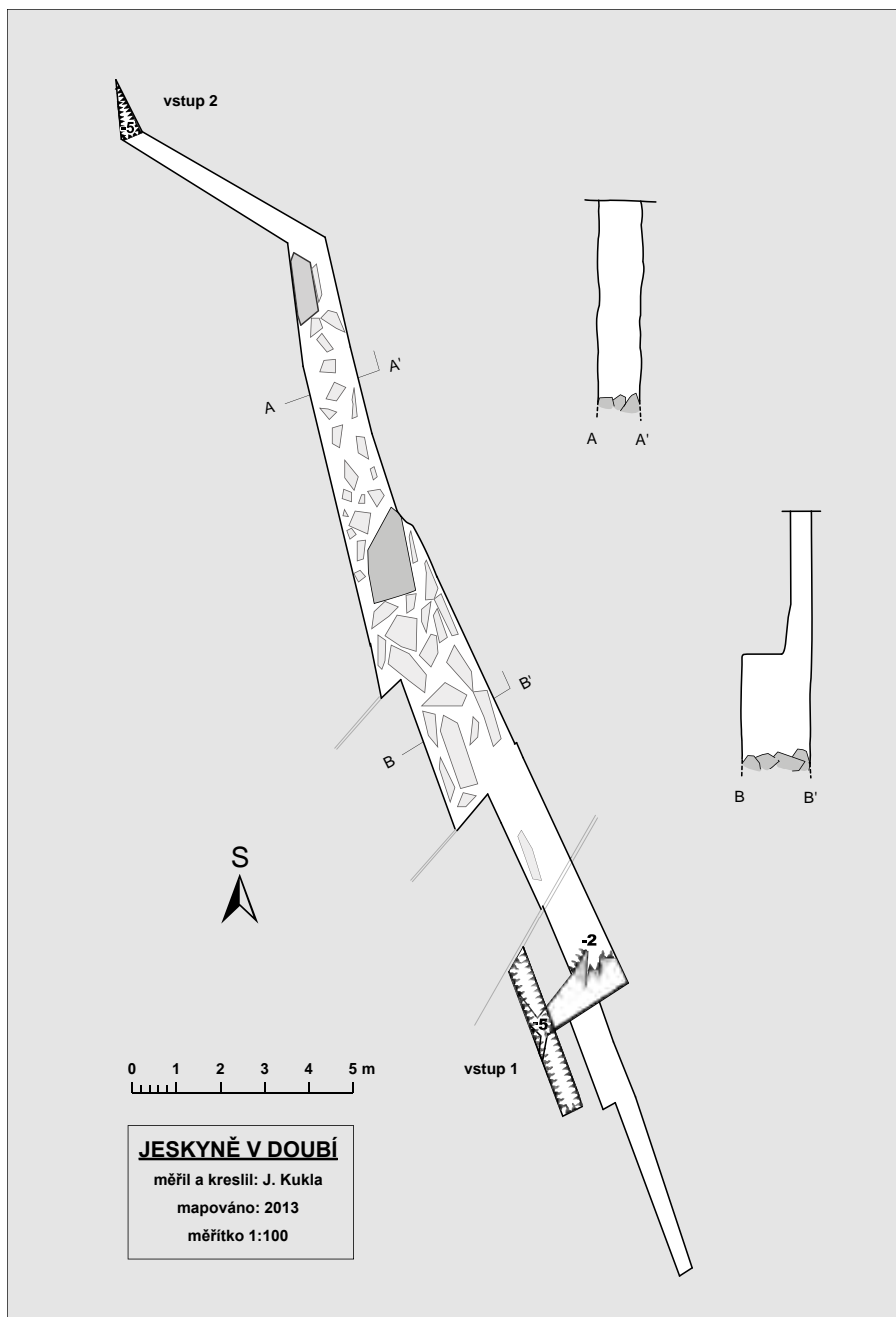

kteří se v těchto lomech natáčel v roce 1942. Kromě známých hereckých tváří jako je J. Plachta a D. Medřická lze ve filmu spatřit několik autentických záběrů z odstřelů a zpracování žulových bloků. Památkou na natáčení filmu je zachovalý velký nápis „LOM BOROVIČKO“ v jednom z okrajových opuštěných lomů.

Lámala se zde prvotřídní žula, avšak již ve 40. letech bylo kritizováno, že je základna lomu V Doubí příliš úzká a lomaři nevytvářejí etáže, jak bylo v takových lomech zvykem (Čepek et al. 1941). Lomové stěny proto začaly dosahovat výšky desítek metrů a těžba velkých bloků již nebyla možná. Navíc se v některých lomových stěnách objevily pukliny nebo tzv. „žabák“, jak lomaři označovali

nekvalitní žulu. Těžba v lomu V Doubí zanikla v 50. letech 20. století. Později, v 70. letech, zde byl prováděn průzkum zásob, ale těžba nebyla obnovena (Džurný, 2011; Toula, 1976). Postupem let lom zarostl vegetací a stal se oblíbeným místem výprav trempů a romantiků. V lomu Ve Vrchu, který leží přibližně 200 m jižněji, se láme žula doposud.

Nevýrazný vchod do jeskyně se nachází na etáži, která je přístupná z horní hrany lomové stěny. Vchod je tvořen 0,4 m širokou puklinou v žulové kře o mocnosti 1,6 m. Pod touto krou v úhlu přibližně 70° navazuje puklina hluboká 3,4 m, ústící v pravém úhlu do rozsedliny tvořící hlavní chodbu. Od vstupu vede hlavní chodba ssz. směrem

JESKYNĚ V DOUBÍ
 měřil a kreslil: J. Kukla
 mapováno: 2013
 měřítko 1:100

Foto 1 Pohled hlavní rozsedinou směrem ke východu č. 1 (Foto J. Kukla)

a je rovnoběžná s hranou lomu. Nízká, úzká a kratší chodba, či spíše plazivka, vede také opačným jvv. směrem a od hlavní chodby je oddělena 2 m vysokým prahem z nakupených balvanů. Hlavní chodba je široká převážně v rozmezí 0,9–1,6 m. Výška stropu se pohybuje v rozmezí 2,2–5,6 m. Dno rozsedinly tvoří částečně jemnější substrát s napa-daným listím, převážně však suť a větší kamenné bloky. V hlavní rozsedině se nacházejí tři pukliny, kterými do jeskyně proniká denní světlo. Nejsou však širší než 0,15 m. Na konci hlavní chodby, po průlezu mezi bloky, se chodba podstatně

zužuje a stáčí se z. směrem, kde po 4 m končí. Zde se ve stropě, ve výšce 5 m, nachází druhý vstup, který je však díky těsnosti a obtížné dostupnosti podstatně méně využíván. Jeskyně je poměrně vlhká, v řadě míst hlavní rozsedinly dochází ke skapu vody.

V jeskyni lze spatřit běžnou biotu podzemních prostor. Pavouky druhu *Meta menardi*, píďalky jeskynní *Triphosa dubitata*, motýly. V době průzkumu nebyli pozorováni hybernující letouni, je však pravděpodobné, že jeskyni také obývají. Soudíme tak z přítomnosti guána.

Zajímavostí je, že ve stěnách hlavní rozsedinly jsou dobře patrné obrysy vrtů, zodpovídající otázku vzniku jeskyně. Rozsedinla prakticky vznikla vlivem detonačních sil v ose rozmístění vrtů clonového odstřelu, rovnoběžně s hranou lomu. Na stěnách je vidět čistý podélný řez vrtu, druhá půlka vrtu se dá obvykle nalézt na stěně protilehlé. Celý zachovalý průměr vrtu je pak viditelný ve kře, která tvoří strop jeskyně,

Foto 2 Dobře patrné obrysy vrtů v hlavní rozsedině (Foto J. Kukla)

Foto 3 Pohled na rozvolněný masiv s jeskyní (Foto J. Kukla)

avšak je vůči stěnám dosti posunutý. Při trhacích pracích v těchto lomech bylo využíváno přirozených zón odlučnosti. Po explozi došlo k puknutí masivu a nerovnoměrnému posunu žulových ker po tzv. honových (téměř vodorovných) puklinách ve směru do lomu a to včetně stropu, což je dobře patrné z viditelného posunu ústí vrtu vůči stěně masivu. V některých vrtech ve stropě jsou vidět stále ještě trčící dráty iniciátorů detonace. Při blokové těžbě žuly se obvykle používá jako trhavinový černý prach. Tato trhavina má ve srovnání s ostatními průmyslovými trhavinami podstatně nižší brzanci. V minulosti byla hodně rozšířená, ale postupem času se od ní začalo ustupovat pro některé její nežádoucí vlastnosti. Při blokové těžbě má však

stále své uplatnění, neboť na rozdíl od jiných, „silnějších“ trhavin dokáže žulu štěpit bez toho, aby jí rozrušila explozivními trhlinami (Bartoš et al. 1970). To by mohlo vysvětlovat i čistý lom stěn hlavní rozsedliny této jeskyně.

Z určitých důvodů nedošlo k odtěžení odstřelené části masivu. Posun bloku ven z lomové stěny je dobře patrný i z vnitřního prostoru bývalého lomu, což bylo v minulosti také fotodokumentováno (Toula, 1976). Při srovnání fotografie pořízené v 70. letech s dnešním stavem je patrné, že došlo k navázce kamenné suti o mocnosti několika metrů, která vyplnila vnitřní prostor lomu až k patě vysutého makrobloku, který dříve čněl z lomové stěny ve značné výšce. Blok byl navíc narušen řadou puklin. Možné je,

že právě kvůli množství horizontálních puklin, a celkové nekompaktnosti bloku již nebylo vytěžení atraktivní a rozvolněný masiv byl ponechán svému osudu. Díky tomu dnes můžeme obdivovat tuto zajímavou rozsedlinovou jeskyni, která sice vznikla přímým zásahem člověka,

avšak pravděpodobně zcela nezáměrně. V dnešní době může poskytovat biotop troglofilní fauně, být zajímavým zpestřením návštěvníkům lomu a v neposlední řadě poskytnout jedinečnou možnost prohlédnout si lomovou těžbu známé požárské žuly takřikajíc zevnitř.

Literatura:

Bartoš J., Mečíř R. (1970): *Příručka pro střełmistry v hornictví, stavebnictví a ostatních oborech* 1. vyd. – Nakladatelství technické literatury. 1–336. Praha.

Čepek L., Koutek J. (1941): *Kamenolomy v Horních Požárech a Mrači v Posázaví*. – Geol. ústav pro Čechy a Moravu. 1–62. Praha.

Džurný J. (2011): Prosečnice. *Posázavský pacifik* [online]. [cit. 2013-01-17]. Dostupné z: http://www.pacificem.cz/?inc=210_pro

Toula J. (1976): *Závěrečná zpráva úkolu Krhanice – Požáry II*. – Geoindustria, GF P025276. Praha.

Lipica (Slovinsko) a netradiční nástroje k vyhledávání jeskyní

Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1–02 Tetín), michal.hejna@post.cz

Vyrkne-li se slovo Lipice, každý si vybaví něco jiného. Někdo krásný hrad a poslední útočiště Jaroslava Haška, ovšem ten si plete Lipici a Lipnici. Jiný si představí malebnou vesničku v Krasu ve Slovinsku. Někdo zase vidí krásné bílé koně – Lipicány, ať již laškovně skotačící po rozlehlých krasových lukách, majestátně táhnoucí královský kočár či v podobě steaku v restauraci Orient Expres v nedaleké Divači.

Lipica, to ovšem není pouze vesnice či turisticky zajímavé stáje, to je také lom na Lipický mramor. Lipický mramor je ve skutečnosti pouze vápenec, ovšem vápenec pevný, čistě bílý a poblíž

Lipice i tektonicky neporušený, takže zde byl počátkem 80. let 20. století otevřen lom s blokovou těžbou vápence, nazvaný Marmor Lipica II.

V původně jámovém lomu byly postupem času vyraženy v boku komory a dnes se těží v podzemí v systému komor a pilířů. K oddělování bloků slouží řetězové pily a na povrch jsou bloky vyzvedávány jeřábem. Pro ostatní dopravu slouží svážná. Vápenec je prodáván buď v blocích nebo se řeže na desky. Specialitou je obrovská fréza, která dokáže z vápence vykroužit ozdobné skruže ke studním či podzemním cisternám.

Vápenec je sice tektonicky neporušený, ovšem krasovění se nevyhnul. Zajímavé je, že těžaři nepovažují krasové dutiny, obvykle s bohatou výzdobou, za kaz, ale naopak je dokáží i ekonomicky zhodnotit. Jeskyně je rozřezána na kusy a ty jsou prodávány jako působivé solitéry. Zde se nabízí zajímavá možnost pro skupiny z méně atraktivních krasových oblastí. Pokud máte hodně, ale opravdu hodně peněz, stačí nechat si převézt rozřezanou jeskyni na vybrané místo v kra- su a zde si ji nechat zase složit.

Při troše snahy by tak bylo možné postavit si i jednu z nejhlubších propastí v Česku. V pozdním létě roku 2011 se totiž jeden z bloků po vyříznutí propadl někam do hlubiny a těžaři zjistili, že se prořízli do boku nějaké hluboké propasti. Tak byla objevena Jama v kamnolomu Marmor Lipica II, propast hluboká 200 m a končící neprůleznou puklinou. Českokrasovému jeskyňáři nezby- vá, než si hluboce vzdechnout. Někdo zkrátka má a někdo nemá.

Každopádně i bez návštěvy této propasti stojí kamenolom za vidění. Vedení lomu je domluvě návštěvy celkem přístupné. V horším případě se dá s typicky českou nonšalantností přehlédnout tabule se zákazem vstupu a využít toho, že o víkendu je lom bez ostrahy. Ale to ovšem neberte jako návod.

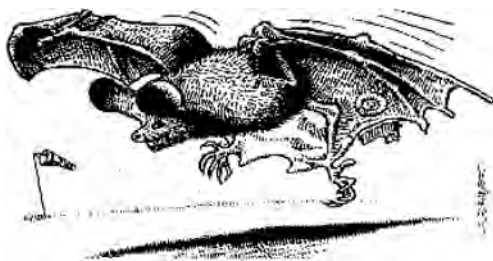

Foto 1 Velikost komor a pily v porovnání s průměrně vzrostlým jeskyňářem (Foto J. Pohůnek)

Foto 2 Jeskyně připravené k expedici (Foto M. Majer)

ZAHRANIČNÍ LOKALITY

Krasové jevy na Dunaji v okolí obcí Coronini a Dubova, jz. Banát

Petr Barák (ZO 6–22 Devon), Raluca Crîsta (AS Exploratorii)

Úvod

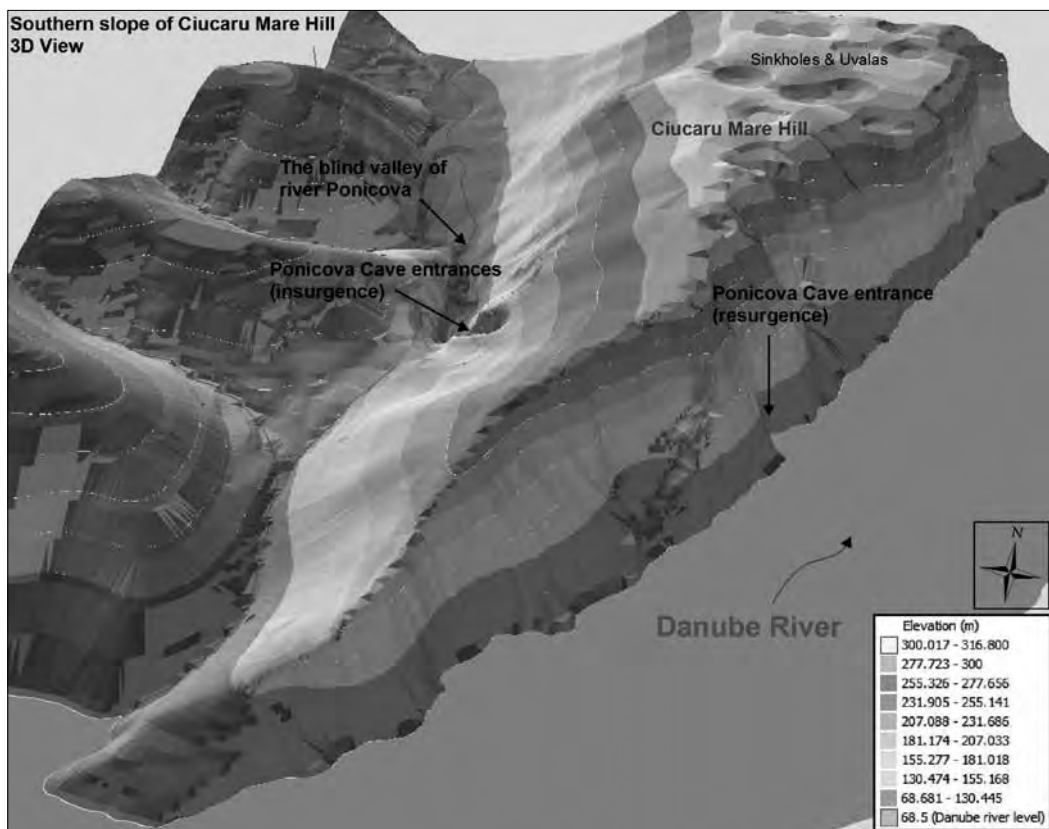
V termínu 28. 12. 2012 – 2. 1. 2013 proběhla naše čtvrtá akce za rok 2012 na rumunském Banátu v okolí řeky Dunaj – Národní park Porțile de Fier (Železná vrata). Nepodařilo se ji zahrnout do sborníku Speleofórum pro článek Banát 2012 (Kaman a kol. 2013) z důvodu dřívější uzávěrky příjmu příspěvků, proto je akce publikována samostatně v rozsáhlejším měřítku.

Naší základnou tentokrát nebyla žádná z českých vesnic, naopak vyrazili jsme ještě trochu dál po proudu Dunaje, až do malé vesnice Dubova v Mehedintských horách. Zde proběhla společná akce jeskyňářů z ČSS a rumunských jeskyňářů z klubu Asociația Speologică Exploratorii. V plánu byla návštěva několika lokalit. Provedli jsme povrchovou exkurzi do rezervace Balta Nera – delty řeky Nera, která tvoří levostranný přítok Dunaje. Během pobytu v oblasti jsme celkově navštívili 3 jeskyně: Peștera Gaura cu Muscă, Peștera Veterani a Peștera Gaura Ponicevei. Pouze první zmíněná lokalita

je situována v západněji položené krasové oblasti, která byla podrobněji popsána v článku Kamana a Baráka (2012). Zbylé dvě leží v menším krasovém území, o rozloze cca 30 × 15 km v okolí vesnice Dubova, které je tvořeno svrchnokřídovými vápenci. Pravděpodobně je tato hornina chemicky čistší a více náchylná ke krasovým procesům než v první zmíněné oblasti. Větší část území je však situována na srbské straně. Nacházejí se zde poměrně rozsáhlé a hluboké jeskyně např. Nemački ponor (D 3 422 m, H 210 m), Buronov ponor (D 2 925 m, H 187 m) nebo Rakin ponor (D 684 m, H 285 m). V následujícím shrnutí námi navštívených lokalit jsou použita fakta z publikací Țencușe a kol. (2009), Suru (2008) a vlastní úvahy autorů článku.

Peștera Gaura cu Muscă (Muší jeskyně)

Jeskyně leží v Lokvejských horách, 3 km za vesnicí Coronini po proudu Dunaje. Vchod je pohodlně dosažitelný po několikametrovém výstupu po ukloněném skalním masivu. Celková délka lokality

Obr. 1 3D model masivu hory Ciucaru (Suru 2008)

Fig. 1 3D model of the Ciucaru Hill (Suru 2008)

je 300 m, denivelace +40 m. Hlavní tah jeskyně je horizontální, pouze ve vstupních partiích lze po krátkém výstupu dosáhnout krátkého horního patra. Hlavní chodba si drží průměrně profil 4 × 3 m. Za naší návštěvy protékal jeskynní drobný aktivní tok. V minulosti proběhl neúspěšný potápěčský pokus v koncovém sifonu – příliš úzké prostory.

Peštera Veterani (Jeskyně veteránů)

Jeskyně je zajímavá hlavně z historického

hlediska, její vchod je možné dosáhnout pouze z lodi po plavbě na Dunaji. Lokalita leží v Mehedinckých horách 5 výškových metrů nad hladinou Dunaje v kolmé stěně hory Ciucaru. V 13. století zde byly vybudovány první opevnění, později v 17. století byla jeskyně využívána rakouskou armádou jako pozorovatelná. Její celková délka je 73 m, hlavní část jeskyně je tvořena rozsáhlým dómem o rozměrech 30 × 20 × 15 m.

Peștera Gaura Ponicevei (Jeskně řeky Poniceva)

Ze speleologického hlediska je Gaura Ponicevei nejzajímavější lokalitou. Je vytvořena v masivu kopce Ciucaru. Jsou zde známy celkem tři vchody včetně ponoru a vývěru. Vstupní (ponorná) část začíná po krátkém pochodu (200 m) kaňonem řeky Poniceva. Hlavní koridor – Galeria Ogașului Poniceva (Galerie řeky Poniceva) je dlouhý 450 m a končí portálem (vývěr) s hladinou Dunaje. Jeskně tedy tvoří levostranný přítok této řeky. Hlavní koridor, vytvořený na subvertikálním zlomu je 10 m široký a až 30 m vysoký. Velmi zajímavé jsou boční větve jeskně Galeria Concrețiunilor (Galerie konkrécí), Galeria Lilieciilor (Netopýří galerie), Galeria Scării (Galerie schodů), Galeria cu Argila (Jílová galerie) a největší prostora Sala Mare (Velká hala) s rozměry 70 × 50 × 30 m. V některých částech jeskně je možné vidět starou krápníkovou výzdobu s absencí skapu a také známky neúspěšných výkopových prací buďto za speleologickým účelem nebo hledáním pokladů. V geologické minulosti se pravděpodobně na tvorbě této jeskně nepodílela pouze řeka Poniceva, ale společně s dalšími neznámými přítoky i Dunaj. Celková délka polygonu jeskně je 1 666 m s denivelací +60 m.

Literatura:

- Kaman V., Barák P. (2012): Banát 2011. – *Speleofórum* 2012, 31: 88–91. Praha.
- Kaman V., Barák P., Pazderka V. (2013): Banát 2012. – *Speleofórum* 2013, 32: 75–77. Praha.
- Suru M. (2008): Dealul Ciucaru Mare – Cazanele Mari – Model 3D. – dostupné na:

Závěr

Dunaj tvoří na jižním Banátu 134 km dlouhé defilé, z něhož nejzajímavější část představuje „Dunajská soutěska“, kde jsou hojně zastoupeny krasové jevy. Rovněž v celém sektoru národního parku „Železná vrata“ je kras bohatě reprezentován ve formě endokrasu (jeskně, propasti) a exokrasu (soutěsky, doliny, úvaly a závrtvy), a to zejména na planině obce Svata Helena, v pohoří Ciucaru nebo v údolích Berzasca a Mudovița Seacă.

V okolí Dubové proběhla už druhá společná akce jeskyňářů z Moravy a rumunských jeskyňářů z Banátu – Reșița. V další etapě našich akcí v Rumunsku je plánována kooperace při výzkumu jeskyní v Aninských a Lokvejských horách v severněji položené části Banátu.

Účastnili se: Bogdan Bădescu, Bogdan Ivan, Ovidiu Lupșa, Tavi Burneci, Nicu Grozav, Ovidiu Pavel, Patriciu Folfă, Sebastian Giurgiu, Mihai Cianu, Marius Vlaicu, Dora Folfă, Mihaela Bădescu, Mihaela Paraschiv, Florentina Vlaicu, Nicoleta Perneac, Raluca Crîsta a za ČSS Petr Barák, Vít Kaman, Lubomír Chlup, Lucie Prochásková, Raduško Krajčír.

<http://static.panoramio.com/photos/original/9105484.jpg>, k 17. 3. 2013

- Țencușe V., Crîsta R., Bădescu B., Țencușe C., Calic J., Vlaicu M. (2009): Speoturism In Centura Verde Din Sud–Estul Europei. – Asociația Speologica Exploratorie. Resita.

Summary: Karst Phenomena on the Danube River, near Coronini and Dubova villages in the southwestern Banat

Our fourth action in 2012 took place on December 28, 2012 to January 2, 2013 in Romanian Banat in the Danube region. The base camp was not situated traditionally in one of the Czech villages, but we went far along the Danube River to small village of Dubova in the Mehedinti Mountains. Cavers from the Czech Speleological Society joint there Romanian cavers from Asociatia Speologica Exploratorii. On the surface we visited Balta Nera Natural Reserve, the Nera River delta at its confluence with the Danube River. We visited 3 caves: Gaura cu Musca, Pestera Veterani and Pestera Gura Ponicovei.

The Gaura cu Musca (The Hole with Fly) Cave is situated in the Locvei Mountains, 3 km upstream from the Coronini village. The entrance can be easily reached after the short climb. The total cave length is 300 m, denivelation +40 m. Its main corridor is horizontal with average diameter of 4×3 m. Small active creek flowed through the main passage during our visit. In the past, the unsuccessful dive was performed in the end sump of the cave – too narrow parts. The short upper level is accessible after short climb in the entrance part of the cave.

The Pestera Veterani (The Veterans Cave); from the historical point of view, it is an interesting cave. It can be reached only from boat after cruise on the Danube River. The cave entrance is situated in the Mehedinti Mountains, few meters above the Danube water level in vertical passage of the Ciucaru Mountain. The first fortifications of stone walls were erected in the 13th century there and later this cave

was used as an observatory by the Austrian Army (17th century). The total cave length is 73 m. Its main part is composed of the large dome ($30 \times 20 \times 15$ m).

The Gaura Ponicovei (Ponicova's Hole) Cave was the most interesting locality in the Ciucaru Mountain. The dry and outflow parts of this cave are known. The entrance parts starts after a short trip (200 m) in the gorge of the Ponicova River. The main corridor – Galeria Ogasului Ponicova (The Gallery of Ponicova Stream) – is about 450 m long and it terminates in portal with water level of the Danube River, so the Ponicovei Cave represents the left tributary of this river. The main corridor is quite large, around 10 m wide and 20 m high, developed on subvertical tectonic dislocation. Side corridors of Galeria Concretiunilor (Concretions Gallery), Galeria Lilieilor (Bats Gallery), Galeria Scarii (Stair's Gallery), Galeria cu Argila (The Gallery With Clay) and the largest space Sala Mare (The Big Hall; $70 \times 50 \times 30$ m) are very interesting. Nice decoration can be observed in some parts of the cave, but it is very old without future opportunities of growth. Three entrances are known. The signs of the unsuccessful digging works can be seen in some parts. The evolution of the cave probably depended not only on the Ponicovei River, but the Danube River and other now unknown tributaries took part as well. The total cave length is 1,666 m, and 60 m denivelation.

The Danube River created here the longest and most spectacular profile in Europe with a total length of 134 km. The

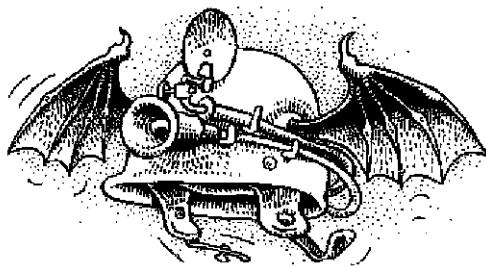
Romanian sector of the Danube River is composed both of narrow parts and of wider sectors. The Danube's Gorges represents the most interesting part of the profile, where karst phenomena are well developed. All types of karst forms can be discovered in the Iron Gates Natural Park:

caves and potholes (Ponicova Cave, Cu Apă Cave, Gaura cu Muscă Cave, Haiducilor Cave), gorges, dolines, uvala and karren, especially in the Santa Elena karst plateau and Ciucarul Mare and Ciucarul Mic Hills, but also in Berzasca Valley, Mudovița Seacă Valley etc.

Samice s mláďeťem (Daniel Horáček, Czech Speleo Photo 2012, Nezapomenutelné okamžiky, 2. místo)

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Hugo Havel upozorňuje, že šotek řádl ve Speleu 60, v článku *Moravský kras, můj osud*

Autorem všech fotografií u článku není pouze Hugo Havel, ale: autor fotografie na str. 63 vpravo není znám, foto je z archivu H. H. Autorem obou fotografií z jeskyně na str. 64 je Milan Sedlák,

třetí fotografie je od Jana Kováře. Autor fotografie na str. 65 je neznámý, foto je rovněž z archivu H. H. Autorem foto na str. 68 je J. Fadrna ml., na str. 69 Petr Urbánek a na str. 70 vpravo Vojtěch Gregor.

Publikace Jan Himmel: Jeskyně v povodí Říčky

To je název publikace, kterou v r. 2012 vydala vlastním nákladem ČSS ZO 6–11 Královopolská. Je provedena na křídovém papíru formátu A₄ a má 64 stran včetně obalu. Publikace obsahuje popis 64 jeskyní, doprovázený u každé jeskyně plánkem a nejméně snímkem vchodu. Text doprovází celkem 81 černobílých snímků, 69 plánek a grafů a 71 snímků barevných na obale a osmi stranách vložených. Z nákladu 600 ks je k dispozici již pouze skrovný zbytek.

V úvodu je charakterizována rozloha krasové části Říčky vzhledem k oběma dalším podstatně větším a též vodnatějším hydrografickým částem Moravského krasu. V dalším je popsána základní recentní hydrografie povodí Říčky po její odtok z krasového území. Kapitola o historii výzkumů v této jižní části

Moravského krasu popisuje stručně jeho postupné poznávání. Následuje popis metodiky měření jeskyní i jejich lokalizace a značení v terénu. Sem je též zařazena mapka krasové části povodí Říčky, schéma výškové distribuce jeskynních vchodů v centrálním Hádeckém údolí a schéma výškové korelace jeskynních úrovní v oblasti Ochozské jeskyně a povrchu terénu v příčném řezu k údolí.

V hlavní kapitole je pak popsáno 64 jeskyní. Pro snadné vyhledávání v terénu byly poprvé všechny jeskyně jednoznačně lokalizovány souřadnicemi systémem GPS. Hlavní údaje o všech jeskyních shrnuje tabulka. Publikace se nezabývá nepřístupným prostorem lomové těžby Mokrá.

Počet jeskyní dle metráže, délka celkem: 0–10 m 40 (248,7 m), 11–50 m 16

(382,5 m), 50–100 m 3 (170 m), 100–500 m 4 (776,3 m), >500 m 1 (1 750 m), celkem 3 324,5 m.

Podle původu je největší počet jeskyní korozních (28), erozního původu je méně (14). Ostatní jsou vyloženy tektonické, mrazové nebo nejasného původu.

Autoři publikace Jan a Petr Himmelovi provedli se svými kolegy svou

první registraci jeskyní v krasovém povodí Říčky již před 45 lety. Tehdejší technické možnosti nedovolovaly doplnit popisy jeskyní fotografiemi, natož barevnými. Nová publikace je po všech stránkách komplexnější a aktuálnější. Za tu dobu přibývalo v registraci 14 nových jeskyní a 606 m dalších chodeb.

Vyšel Sborník muzea v Blansku 2012

Muzeum v Blansku vydalo sborník 2012 o rozsahu cca 180 stran, ve kterém najdete celou řadu zajímavých článků a odborných studií. Oproti některým minulým edicím se v novém sborníku opět setkáte se „staronovým“ dělením na přírodovědnou a společenskovednou část. A co ve sborníku naleznete?

Část přírodovědná (tradičním tématem je Moravský kras)

Ladislav Slezák: Člověk a Moravský kras průhledem věků

Vojtěch A. Gregor: Nová Býčí skála a Stará štola – pohled do nitra aktivního zlomu

Vojtěch A. Gregor, Vladimír Pipal, Petr Pokorný: Historie a vývoj horolezectví v Moravském krasu

Ivo Štelcl: Akciová společnost Moravský kras
Jan Sládek, Milan Koudelka: Adolf Podroužek – významná osobnost moravsko-slezské turistiky a první fotograf dna Macochy

Část společenskovedná

Jiří Vymětalík: Kamenní svědkové časů minulých aneb nové nálezy památných kamenů na Blanensku

Adolf Podroužek

Leoš Vašek: Duchovní projekt svaté krajiny na rájeckém panství podle Karla Ludvíka z Rogendorfu

Ivo Holas: Veteránské spolky na Blanensku a Boskovicku a jejich dekorace

Blahomil Grunda: Hrabě Hugo František Salm a neštovice

Blahomil Grunda: Byla v Ráječku vojenská nemocnice?

Blahomil Grunda: Vídeňský profesor léčil
v Lažánkách cholery

Jana Brychtová: Obecní dům v Blansku

Karel Synek: Lázně Andělka

Jiří Vymětalík: Průběžná dálnice Vídeň-Vra-
tislav na Boskovicko

David Varner: Havárie letounu CS-199
u Kotvrdovic dne 16. 4. 1954

Sekce výročí se věnuje **Mgr. Evě Nečasové**, ředitelce Muzea Blansko (významné životní jubileum), a **Bedřichu Rozehnavi** (110 let od narození).

Sborník bude k dostání jednak na pokladně Muzea Blansko, ale také v Informační kanceláři Blanka na Rožmitálově ulici.

red

Nezvyklé téma

Ladislav Pecka Smrták

Při poslední akci na Bišilu se rozvinula nezvyklá diskuze. Přispěly k tomu události z poslední doby. Není to o politice, týkalo se to nás, zúčastněných. Byla to moje první akce po návratu z nemocnice, drobátko jsem se poválel na Jipce, a marš dělat. No co, šedesátka za rohem, srdeční sval toho zažil až až. Sice jsem doktorce říkal, že vlastenecké je zemřít před důchodem – kecy. A Ivan měl první akci po operaci kolene. Ta toho taky zažila dost.

Diskuze se vedla o tom, zda by nebylo vhodné začít doplňovat závěrečné zprávy o činnosti i zprávami o zdravotním stavu členstva. Mělo by to několik výstupů. Jedním by byl studijní materiál pro budoucí badatele, dalším by byly podklady pro zákonodárce – zjistila by se zdravotní škodlivost speleologické činnosti. Tím by se vytvořil materiál proti všelijakým vědátorským štourům, co furt natahují ruce pro nějaké granty. Eventuálně svojí podzemní činností narušují řádné

budování společnosti. Ó pardon, to mi tam jen vklouzlo ze zvyku.

Nakonec pro některé skupiny by se zpráva o zdravotním stavu členů stala hlavní částí zprávy. No a ve Speleu by se mohly začít objevovat články ve stylu: Je lepší tenhle lék na klouby či radši velké balení gumových medvídků? Otevřela by se cesta pro placené reklamy nej-různějších přípravků, od revmatických kloubů až po změkčení tvrdých jater.

Otevřelo by to cestu i pro reklamy domovů důchodců. Pánové, uznejte sami. Být v domově s fotbalistou, co si pamatuje sestavy Sparty za posledních čtyřicet let, ale neví, co bylo k obědu, už to je na mrtvici. Ale sejít se s dědkem, který kdysi kopal v konkurenční skupině, to by bylo jiné kafe.

No a na úplný závěr – co třeba nabídka pohřební služby na slanění Macochy s urnou a po přistání rozptyl na dně propasti?

Několik slov prom. geol. L. Slezákovi

Jan Himmel

Nelze jinak, než abych reagoval na příspěvek jmenovaného do Spelea č. 6/2012 ohledně Ochozské jeskyně. Jmenovaný se v něm pozastavuje nad okolností, že jeskyně je zařazena Správou CHKO Moravský kras mezi lokality se zpřísněným ochrannářským režimem, které jsou označovány jako jeskyně v konzervaci. Je pozoruhodné, že mu, jako dřívějšímu pracovníku Správy CHKO MK, je taková praxe proti mysli. Snad si ani nepřčetl vysvětlení této všeobecně užívané ochrannářské kategorie, které o několik stránek dál v témže čísle Spelea podává I. Jančáříková ze Správy CHKO Český kras: „*Jde o významné, zpravidla uzamčené jeskyně, kde byl dokončen speleologický průzkum. Tyto jeskyně se navštěvují výjimečně za účelem exkurzí, sčítání netopýrů, fotodokumentace, vědeckého výzkumu... apod.*“

Co se týče výzkumu, byl v Ochozské jeskyni v posledních letech prováděn výzkum biospeleologický, sedimentologický a dlouhodobě se provádí výzkum krasově hydrologický. Tyto práce zajišťují zkušení vysokoškolsky kvalifikovaní odborníci. Je zřejmé, že některý výzkum může být krátkodobý, ale jiný dlouhodobý. Doba provádění výzkumu však nemá žádnou návaznost na vedení lokality v kategorii „jeskyně v konzervaci“. Není

na jmenovaném, aby posuzoval dobu potřebnou k tomu či onomu výzkumu.

Při výzkumu problematiky krasově autotrofních vod byly a jsou řešeny otázky vyžadující dlouhodobá sledování, jako je problematika hydraulické charakteristiky vodosvodných cest, velikost retence ve vadózní zóně, efektivní porozita horniny a půdního profilu nad ní, způsob vodovměny ve vadózní zóně a charakter spodního odtoku, intenzita krasového procesu v čase a ve vztahu k velikosti srážek, vliv velikosti skapu (spodního odtoku) a ročního období na změnu chemických, zejména krasově mineralogických parametrů vody, změny chemismu vody ve vztahu k hloubce infiltrace, skapové spektrum a vztahy v něm, variabilita efektivnosti infiltrace a její příčiny, rychlost růstu sintrů a podobně.

Jedině dlouhodobá měření mohou postihnout všechny změny a variabilitu v té či oné speciální otázce. Příkladem necht' je i laikům pochopitelný problém výjimečného nedostatku spodní vody, který se podařilo zjistit a vysvětlit v roce 2012 na základě měření spodního odtoku (skapů) v Ochozské jeskyni po dvacetipětiletém soustavném sledování.

Speleookénko

přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů

Jan Kelf Flek

ZO 1–02 Tetín

<http://tetin.speleo.cz/wp/>

téměř po 9 letech si pořídila nové stránky. Publikovala článek „Tetín v pověstech, pověsti v Tetíně.“

ZO 1–05 Geospeleos

<http://www.geospeleos.com/>

25. května uspořádala 48. ročník Petrbo-kova memoriálu.

Něco nových i starších fotografií ze Studniční, Arniky, Čeřinky, Staré aragonitové jeskyně.

Vznikly podkapitoly **Mikroklima** u jeskyní Arnoldka a Čeřinka, zcela nová kapitola v **Zásadních lokalitách** popisující Starou a Novou Aragonitku a komplexnější podkapitoly **Radiotesty** u jeskyní Arnoldka, skupiny ve Svatojánské skále a Čeřinka.

V sekci **Lokality** byla u jeskyně Čeřinka (Palachova propast) zprovozněna kapitola o sledování kolísání hladiny jezer, ve Skupině 24 doplněna literatura k Pavoučí jeskyni (24-027).

Studniční jeskyně má nový plakát na ceduli ke vchodu z dílny Jeronýma Zapletala. Zabloudivší pocestný bude mít i zde možnost se něco dovědět, tak jako u Arniky, Arnoldky, Čeřinky a Podtráťovky.

Štěpánská propáskta (24-032) na Čeřince definitivně zmizela z očí speleobadatelů pod vrstvou lomové haldy, ámen!

ZO 1–06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz/>

Jedním z cílů skupiny bylo pokračování v průzkumu lokality Vlčí vyhlídka v systému Srbské a Netopyří jeskyně, přesněji v prostorách nad Katedrálou.

V Netopyří jeskyni v lomu na Chlumu u Srbska proběhla cvičná záchranná akce Speleologické záchranné služby ČSS.

Každoroční sčítání netopyřů proběhlo v lomu Velká Amerika, na Chlumu a v karlštejské studni. Na stránkách naleznete článek Vývoj mapové dokumentace jeskyní Na Chlumu i s mapovou dokumentací.

1. května v lomu na Chlumu proběhl již 12. ročník Chlumochodu. Tohoto lezeckého a přátelského klání se zúčastnilo na 21 závodníků, z toho 6 žen. Nejrychleji zdolal 33 výškových metrů Lukáš Falteisek ze ZO ČSS 1–06 v čase 1,15.20 min. V závodě na 80 m exceloval Jirka Dragoun ze ZO ČSS 1–11 s časem 4,32.70 min. Nejmladší závodník, osmiiletý Adam Jirásek, zdolal trať na 33 m za 7,40 min. Na celou akci včetně zájemců o exkurze dorazilo na 80 účastníků.

ZO 1–10 Speleoaquanaut

<http://www.speleoaquanaut.cz/>

Miltitzká klasika

Čechoslováci opět společně – Demänovská, Pustá leden 2013

Expedice Xibalba – podzim 2012 – závěrečná zpráva

Odhaluje tajemství karlštejnské studny!

Sardinie 2012 Bue Marino – průlom v objevech pod údolím Codula di Luna

Hornický skanzen Březové hory – Příbram

Oprášený mýtus – Silická Ladnica

Makedonie – Babuna

Demänovská, třicátiny a Česko–Slovensko 1 : 3

ZO 4–01 Liberec

<http://www.jeskynar.cz/liberec>

Zprávy z celkem 5 pracovních akcí v jeskyních Mramorové a Hliněné.

ZO zve na setkání jeskyňářů, které se bude konat v Liberci 20.–22. září 2013 v pivovaru Konrád ve Vratislavicích.

ZO 5–01 Bozkov

<http://www.speleobozkov.cz/>

informovala o postupu v jeskyni Na Poušti, objevech na polské straně Králického Sněžníku, speleopotápěčským průzkumu jeskyní v z. Krkonoších a jeskyňářském plesu v Bozkově.

ZO 6–01 Býčí skála

<http://www.byciskala.cz/>

Jen za měsíc duben uvádí následující zprávičky a články, uvést všechny je nad rozsah tohoto příspěvku. V případě zájmu si je vyhledejte na <http://www.byciskala.cz/MaRS/index.php>

Staro(keltské) ležení před Býčí skálou

Jak se kope pleistocén?

17 archeologických kultur v Býčí skále

Kdo je první českou speleoložkou?

GfH SdVDT – Ochozská jeskyně

Rudolf Nejez: zemřel 22. 9.1935 na...

Archeologická datace sedimentů v...

Radoslav Tejkal – fotografie Býčí...

Historické fotografie z archivu R...

Fotografie Jana Poláčka z archivu...

Naše činnost v Krasu – Přemysl Ry...

Dny otevřených dveří 2013

ZO 6–04 Rudice

<http://www.jeskynar.cz/rudice>

publikovala na webu „Horké zprávy z Rudické plošiny“, SZS uspořádala lezecké dny pro veřejnost v Rudickém propadání a členové ZO se vydali na největší podzemní canyoning – Sura Mare v Rumunsku.

ZO 6–05 Křtinské údolí

<http://www.jeskynar.cz/zo-6-05-krtinske-udoli>

Nový objev ve Výpustku: „V první polovině prosince 2012 probíhaly v jeskyni Výpustek úpravy vedoucí k rozšíření turistické trasy v okolí propasti P 1 soukromou firmou pro SJČR. V souvislosti s touto činností došlo k objevu nové menší propasti. Propast byla námi pracovním označena P 10. Detailní průzkum včetně fotodokumentace a zmapování lokality byl proveden členy ZO 6–05 Křtinské údolí.“

ZO 6–08 Dagmar

<http://www.jeskynar.cz/dagmar/>

Uvádí opět nepřehledně akcí a událostí, z kterých vybíráme:

Vyklízení Dómu nádob v Dagmaře

Nadějný postup pod Kaplí

One man show v Chodbě pionýrů

Pracovní akce v únoru, březnu a dubnu

2013

Postup ve spojnici propastí II a III

Po malých krůčcích vpřed na pracoviš-
tích v jeskyni Dagmar

Mlhův závrt – dřevění a dosažení 11.
metru

Další nezapomenutelná Vzpomínka
Dagmarácký pracovní týden

ZO 6–11 Královopolská

<http://www.ochozska-jeskyne.euweb.cz/>
Den otevřených dveří se konal v Ochoz-
ské jeskyni 1. 5. 2013. Na stránkách se
také objevily informace a články: Další
pár nevšedních příběhů a vzpomínek na
bádání v Květnické propasti, Nový člá-
nek o mimořádně suchém roce 2012
a drobnější články v sekci Z historie naší
ZO.

ZO 6–12 Speleologický klub Brno

<http://www.jeskynar.cz/speleoklub-brno/>

Informace a články by vydaly na samo-
statné Speleo, proto jen názvy některých
z nich:

Podzimní práce v Býčí skále

Další akce na Řičánci

Podzemí zámku v Lednici

Kungurská Ledová jeskyně

Nové objevy v HMŠ a v Odporném
komínu

Vysoký komín, Stará štola a další kraso-
hrátky

Opět v Dómu ticha, aneb další krasoví-
kend

Průzkum studny v bývalém koncentra-
čním táboře u Hodonína

21. 11. 2012 se web odmlčel a drží
krtka (bobříka) mlčení do dnes.

ZO 6–16 Tartaros

<http://www.tartaros.eu/>

Informovala o otvírce Karhanova závrtu
a zvala na další Rumbál.

ZO 6–17 Topas

<http://topas.speleo.cz/Topas/Topas.html>
Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srb-
sko

Závrt U hrušky – postup prací, zabezpe-
čení vstupních partií
Škocjanský kras

ZO 6–18 Cunicunulus

<http://www.cunicunulus.cz/>
Komárovice u Jihlavy
Dolování v údolí Bílého potoka

Jezdovice

Štola pod farou v Přibyslavi

Chodba pod dlažbou

Výstava v bráně Matky Boží v Jihlavě

Klášter Paulánů v obci Klášter

Dolování grafitu u Louky nedaleko

Olešnice na Moravě

Habrecká jeskyně

Jihlavské katakomby zkoumali nacisté
s Tibetany

O zlém permoníku ze Stříbrných hor

Pohledský klášter

ZO 6–19 Plánivý

<http://www.planivy.cz/>

Mapování Plániv dokončeno! Dne 18. 4.
2013, 847 dní po první akci související
s mapováním Plániv, po devíti měřících
akcích, 48 hodinách v jeskyni a cca 50
nočních hodinách za počítačem je ko-
nečně hotovo.

Vitkuv Dihalnik – Na začátku roku
2013 jsme naplánovali na únor hned dvě
kopací akce do Vítkova dihalniku, který
je nadějnou lokalitou nad odtokovou
částí jeskyně Kačna jama. První akce

proběhla od 1. do 4. 2. Na akci odjelo pět členů Kačma týmu. Vítkův dihalnik vede opravdu na povodňovou Reku.

ZO 6–20 Moravský kras

<http://vymodlena2.webnode.cz/>

Přibližně 32 pracovních akci na lokalitě Vymodlená.

„Na závěr jsme se pokusili rozbít prosintrovanou vrstvu u dna a za ní se ukázala jeskynní mazlavá hlína, vypadá to na radikální změnu. Příští akce ukáže nebo potvrdí jaký to bude dál. Na závěr akce se Libor v trativodu skoro vzpřímeně postavil, člověk co těžší na dně už není vidět od křížovatky.“

ZO 6–21 Myotis

<http://www.jeskynar.cz/myotis>

4 členové se zúčastnili 53. jaskyniarského týždňa v dolině Kościelisko nedaleko Zakopaného v polských Tatrách. V únoru se znovu vypravili do slovenského Tisovce.

ZO 6–22 Devon

<http://6-22.speleo.cz/>

Zhruba 70 pracovních akcí především na Okrouhlíku, také v Irainově jeskyni. Exkurze v Pikové dámě, Šachtě Broušek v Sloupském koridoru, Nagelově propasti, Němcově II a III. Expedice do Rakouska, jarního, letního a zimního Banátu.

ZO 6–28 Babická

<http://www.jeskynar.cz/babicka-skupina>
Zůstává věrná Větrné propasti, ve které uskutečnila 9 a jednu „Týdenní akci 2012 v Babicích“.

ZO 7–01 Orcus

<http://7-01.speleo.cz/>

Vytvořila nový web a na něm zveřejnila nové zprávy a články:

Rekord na Kněhyni

Kontrola v Weltkriestolle aneb jak jsme studovali sex myotisů

Rekordní stavy vrápců v Cyrilce

Expanze bílých nosů – WNS Jeseníky

Objev vrápence velkého a albína Barbastelly 23. 2. 2013

První odběry houby *G. destructans*

Cyrlilka opět delší

ZO 7–02 Hranický kras

<http://www.hranickapropast.cz/>

Hranická propast na dosah od nejhlubší mety 373 m!

„Starnas naplánoval s mírně modifikovaným týmem sestup k nejhlubšímu místu z posledního hloubkového ponoru. Zde fixoval kalibrovanou šňůru, kterou spustil dál do hloubky propasti. Závaží na konci se po dvou minutách zastavilo na hloubce 373 m. Kryštof se ještě po nově vzniklé ose spustil do hloubky 225 m a ohledával terén. Naměřená hodnota ukazuje na to, že Hranická propast je druhou nejhlubší zatopenou jeskyní na světě. Na prvním místě je podle současných výsledků jeskyně Pozzo del Merro v Itálii s –392 m. Charakter Liftu, ve kterém se Starnasova sonda zastavila na hodnotě 373 m, však dává velkou naději, že příští měření bude ještě hlubší. Fix pro zavěšení rekordní osy je totiž poměrně blízko masivu svislé skály Liftu a lze předpokládat, že měření dál od stěny bude úspěšnější.“

ZO 7–09 Estavela

<http://estavela.cz/>

Zveřejnila na webu Předběžnou zprávu o objevech nad Kostelíkem. „Pro objevení pokračování Objevné cesty bude zapotřebí věnovat se především sifonovitému j. cípu Kostelíka nebo reliktu chodby nad

baldachýnem vstupního komína. Ovšem, jak je vidět – Objevná cesta se stává stále zajímavější a ne náhodou Kostelík vytipoval doc. Panoš již v roce 1951 za východisko k možnému velkému objevu. Vždyť od předpokládaného koridoru nás dělí vzdušnou čarou 15–20 m.“

A nezapomeňte se podívat i na další stránky mimo organizační strukturu ČSS

Kahan: <http://www.kahan-speleo.cz/>

Moravský speleologický klub:

<http://mskholstajn.eu/>

Speleo Kerberos:

<http://kerberos.webnode.cz/>

Speleoskopina Guáno:

<http://www.jeskyнар.cz/guano>

Web jeskyňáře a malíře Oty Šimíčka:

<http://www.ota-simicek.net/>

Francimus: <http://francimus.webnode.com/>

Petrbokův memoriál v cíli

Ivo Záruba (ZO 1–05 Geospeleos)

9 °C, dešť – tak to bylo počasí, které letos provázelo již 48. ročník Petrbokova memoriálu, cyklistického závodu pořádaného ZO ČSS 1–05 Geospeleos pravidelně každou poslední sobotu v květnu.

Tento závod vznikl na počest Jaroslava Petrboka (1881–1960), českého badatele – paleontologa, archeologa, botanika, spisovatele a především speleologa, který bádá v Českém krasu.

Závodit lze na jakémkoliv kole, ale

vítána jsou přednostně stará kola, jež jsou také bonifikačně zvýhodněna. V kategorii jednotlivců je oceňováno první a poslední místo, dále jsou odlišovány kategorie ženy, matky a družstva. Nejprestižnějším oceněním celého závodu je putovní cena pro vítězné družstvo v podobě džberu. Vlastní závod je členěn do 4 etap: Praha–Bubovice, Hostim–Srbsko, Srbsko–Beroun, Beroun–Koněprusy. Celková délka všech etap je 36 km, trasa vede nejenom po silnicích, ale i po polních cestách v Českém krasu.

Letošního ročníku se i přes nepřízeň počasí zúčastnilo 31 závodících účastníků z různých jeskyňářských skupin, ale i jen příznivci jeskyňářů. Vítězem se stalo družstvo z Tetína, kategorie jednotlivci: Michal (Tetín), ženy: Helča (Geospeleos), matky: Hana (Tetín) a poslední místo: Dáša (Geospeleos).

Ukončení akce proběhlo u ohně s vuřtem a půllitrem piva v ruce na tetínské základně.

Bližší informace o proběhlých ročnících, výsledky a fotky jsou umístěny na stránkách www.geospeleos.com.

Historický pamětní leták k memoriálu J. Petrboka (na námět V. Stárky nakreslil K. Saudek)

SPELEO INTERVIEW

Na otázky Milana Geršla odpovídá

Marek Audy

Rok narození: 1969

Působíště: Moravský kras a Tepui

Oblíbené lokality: sever Moravského krasu, Balkán a Tepui

Pocházíš z jeskyňářské rodiny. Tvůj otec je známým jeskyňářem, který se zapsal do historie nesmazatelně. Jak jsi k jeskyňáření přitáhl i manželku Světlanu?

Vidím, že jdeš rovnou k otázkám, které čtenáře nejvíc zajímají! Žádné „plácání do vody“, rovnou k věci: ženy, sex a prachy:-).

Pravda je taková, že Světlana není zarputilá jeskyňářka, ale když si má vybrat, jak strávit společnou rodinnou dovolenou a má na výběr mezi divokou vodou na kajaku a skialpinismem, tak volí raději vždy ty teplé, příjemné díry.

Jaké byly začátky? Co bylo tím hnacím motorem?

Začátky byly strašné. Táta mě nutil pomáhat mu při focení a mapování. Strašná nuda! Rád na to ale vzpomínám. Všechno jsem se tak naučil jaksi mimoděk, aniž by mě to stálo nějaké úsilí. Ty samostatné začátky se odehrávaly hlavně na Slovensku a v Polsku. Načerno jsem prolézal ty nejkrásnější a nejdelší jeskyně – Domicu, Demánovou, Sněžnou nad Kotlinami, Bandžoch Kominarski, Meteor a spousty dalších. Všechny byly tehdy volně přístupné. Uvědomoval jsem si už tehdy, že by bylo etičtější domluvit si exkurzi s místňákama. S kontakty jsem ani neměl problém, ale to by nebylo to nádherné dobrodružství!

Jaké jsou Tvé oblíbené lokality?

U nás je to jistě Bludiště Milana Šlechty v Amatérce. Se skupinou Topas bádáme poslední rok velmi intenzivně v Mucholapce na konci Horního Suchdolského ponoru. Velmi nadějně místo! Proč bych ho ale mezi oblíbená raději neřadil, pochopí každý, kdo nám přijde pomoci. Je to tam romantika drsnějšího kalibru!

Přes svou profesionalitu jsi byl dlouhou dobu poněkud stranou od oficiální složky ČSS. Teď jsi přijal naši nabídku na kandidaturu a stal jsi se hned místopředsedou. Co je podstatou té změny v přístupu? Čemu se chceš v předsednictvu věnovat?

Říká se, že nové koště dobře mete. Já si myslím, že naše Společnost je zdravá a není potřeba hned něco měnit. Věřím, že se nám, a nemyslím teď jen předsednictvo, podaří udržet Společnost na stejných nekomerčních základech, kterými jsou přátelství, společná práce i zábava nebo ten prchavý skvělý pocit z objevů.

Na poslední schůzi předsednictva jsme otevřeli také otázku obnovení odborných seminářů. Shodli jsme se na tom, že bychom měli podporovat a vychovat si ve Společnosti mladou generaci alespoň na té úrovni, na jaké je současná ČSS.

Venezuela? Jak to začalo?

V 90. letech jsme se se ženou toulali v Chile. Kdosi na Atacamě nám doporučil Valle de Luna. Vlastně jsme pořádně ani nevěděli, co tam je. Cesta, která tam vedla, byla na hranici sjízdnosti. Když jsme tam dojeli, zjistili jsme, že jde o solný kras. Našli jsme i nějaké jeskyně. Psal jsem o tom myslím i zprávičku do Speleofóra. No a po nějakých 15 letech jsem se dočetl, že tam Frantíci udělali expedici a jedna z těch děr je teď nejdelsí solnou jeskyní Jižní Ameriky!

Historiku s objevem Krystalových očí dnes už každý zná. Bylo to jen uchopené štěstí. Když jsem na Roraimu organizoval první expedici, měl jsem hrozný strach, že ta jeskyně po těch 200 metrech, co jsme znali z našeho vandru, končí a těch 12 lidí, které jsem do toho uvrtal a jeli se mnou, mě roznese na kopytech.

Každá expedice na tepui je obrovské dobrodružství, které začíná hned, jak se dotknou kola letadla přistávací ranveje venezuelského letiště. Pro letošní expedici máme velmi ambiciózní plán, uvidíme, jestli se povede.

Kam se ubírá současná česká speleologie, co má ještě smysl a co jí chybí?

„Bádejte lenoši!“ Marek a Igor Audy, Suchdol v Moravském krasu 1973 (Foto J. Audyová)

Česká speleologie tvoří špičku té světové. A není to jen fráze! Vezmi si české výsledky na Zélandu, v Mexiku, v Íranu, na Špicberkách. Led, sůl, pískovec, jeskyně pod vodou, tady všude Češi drží prim. Zdá se, že za těmito výsledky stojí jen jednotlivci, ale kdybys je chtěl jmenovat, tak se Ti to nepovede. Jistě na někoho zapomeneš. Je to dáno tím, že jsme tým. (nevěděl jsem, že jsem taky básník). Jeskyňařina je společná práce. Když někdo řekne, že je objevitelem jen on, je to lhář. Přeji české speleologii, aby se udržela a rozvíjela stejně, jak tomu bylo dosud. A když se podíváš okolo sebe, není to zrovna malé přání.

Na otázky Milana Geršla odpovídá

Radko Tásler

Rok narození: 1956

Působíště: východní Krkonoše, Owen Area (Nový Zéland), Julské Alpy

Oblíbené lokality: Obří důl, Alberická jeskyně, Owen Area (Nový Zéland).

Pocházíš z geologické a jeskyňářské rodiny. Tvůj otec i Tvůj bratr... Co bylo tím podstatným, že jsi v oboru zůstal?

Otec byl geolog, ale ne jeskyňář. Bráchu jsem k jeskyním přitáhl až já. Je o tři roky mladší a ze začátku mého lezení do děr ho rodiče nechtěli ještě pouštět. Ke studiu geologie mě přivedla právě jeskyňařina. Původně mě zajímala především zvířata. V oboru, geologii, jsem ale tak úplně nezůstal. To by mě, jako ložiskového geologa, vůbec neuživilo. Skloubil jsem speleologii, geologii, trochu stavebničiny a něco historie. Prostě vše, co se týká podzemí.

Jaké byly začátky? Předpokládám, že začátky v Krkonoších se poněkud lišily od jeskyňaření v klasických krasových oblastech.

Začátky byly trochu živelné. Jeskyňáři z Bozkova mě kdysi vzali do Alberické jeskyně a hned potom jsme tam začali lézt sami se Standou Robem (zemřel po těžké nemoci již na vysoké škole) a pak se v roce 1973 přidalo pár kamarádů z gymnázia. To bylo vlastně neoficiální založení naší speleologické skupiny. Rady nám na dálku dával Joska Řehák a několikrát jeskyňáři z Bozkova přijeli pomáhat i fyzicky, ale jinak jsme byli na všechno sami. Mělo to ale své výhody. Široko daleko nebyla „konkurence“ a dlouhodobě systematicky ve východních Krkonoších nikdo nebádal, takže první objevy na sebe nenechaly dlouho čekat.

Jaké jsou Tvé oblíbené lokality?

Ony se trochu v čase mění. Trvale zůstává Albeřická jeskyně, i když ji teď trochu zanedbáváme. A zůstane i Bohemia, respektive celá krasová oblast Owen na Novém Zélandu. To se ale časem změní, protože již na to nebudou síly. Tak to je i s oblastí Krnu a širšího okolí v Julských Alpách. Jezdím tam pravidelně každoročně (někdy i 2× za rok) od roku 1982. Dříve to bylo na prvním místě, ale už na to není tolik sil, tak to postupně na žebříčku oblíbenosti klesá stále níž a níž. Jak člověk stárne, začíná preferovat lokality blízko bydliště. Tím se dostává do popředí Obří důl a jednu to možná bude Medvědí jeskyně, na kterou vidím z okna.

Co je jiného na krase v Krkonoších? Co stojí za to vidět, co neuvidí jeskyňář z klasičtých oblastí s ponornými řekami, dlouhými chodbami a rozlehlými dómy?

Z praktického jeskyňářského hlediska to je trochu problém definovat. Úzké plazivky a bláto je i ve velkých jeskyních. Převedl bych to spíše do té odbornější roviny. V Albeřické jeskyni je možné vidět prvek „rovných stropů“, velmi členité, korozí tvořené tvary mramorů a zkrasovělé tenké vložky mramorů ve fylitech. Teprve krátkou dobu badáme úzké, složitě tvarované krasové kanály, které jsou vytvořeny v tenkých vložkách hornin jen vzdáleně připomínajících karbonáty, uložených v okolních svorech, rulách nebo fylitech. To se ukazuje jako krkonošský krasový fenomén, ale je to zatím neprobádané.

Dlouhou dobu jsi byl členem předsednictva ČSS. Jak dlouho vlastně? Proč jsi se rozhodl dále nekandidovat?

Tak to nevím, to by se muselo nalézt v papírech na sekretariátu. Myslím si, že do předsednictva by měli jít postupně mladší. Taky se mi sešlo několik akcí, které jsem předpokládal a jejich vyřešení mi zabere mnoho času nejméně po dobu dvou let. Být silně pasivním členem a zúčastňovat se zasedání jenom občas, nechci. Slíbil jsem, že mohu pomoci v problematice, které rozumím.

Jaké byly Tvé úspěchy v předsednictvu a co vidíš jako úspěchy celého předsednictva za tu dobu?

Předsednictvo je kolektivní orgán, tak to bude odpověď hlavně na druhou část otázky. Podařilo se vyřešit několik problému legislativních (u některých hrozil průšvih) a podařilo se udržet spolek pohromadě s jasně danými pravidly. To považuji v téhle překotné a „bulvární“ době snad za největší úspěch. Těž považuji za úspěch stále vydávané Speleo v tištěné podobě, i když je velký tlak ho zrušit. Nelze opominout ani knížku a výstavu v Národním muzeu. To se dosud za existence ČSS žádnému předsednictvu nepodařilo.

Co považuješ za neúspěch?

Archiv, respektive sklad speleologické dokumentace. Ale já vlastně nevím, zda to je neúspěch. Ono to je zřejmě nad síly současné ČSS. Chvilí jsem se tím zabýval, malou

část zpracoval, ale zjistil jsem, že kvalitní zpracování je práce pro profesionálního pracovníka (speleologa) na dobu 1–2 let.

Nový Zéland?

Co mě síly a finance stačí, tak tam budu jezdit. Stále to tam je málo zalidněné a málo speleologů ví, že je to krasová velmoc.

Kam se ubírá současná česká speleologie, co má ještě smysl a co jí chybí?

Zrovna tak, jako v jiných oborech, se i v české speleologii čím dál tím víc uplatňují moderní technologie a materiály. Naštěstí to v podzemí nejde bez určitých fyzických a psychických dispozic, ke kterým patří i smysl pro týmovou práci a kamarádství. Tam nám to žádné výkřiky techniky nenahradí a doufám, že to tak bude stále. V některých případech mám ale pocit, že technologie, respektive forma, vítězí nad obsahem. Prostorové, různě se natáčející mapy jeskyní jsou nádherné, ale často chybí podrobně vymapované příčné řezy, které o jeskyni řeknou mnoho. Též mi začíná chybět trochu víc pokory a úcty k jeskyním, respektive k přírodě. Propast jsme nepokořili, jeskyni jsme nedobyli, to ony nám pouze dovolily nahlédnout do svých tajemství ...

Těžký život jeskyňáře (Kreslila Alena Táslerová)

SPELEOLOGICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA A TECHNIKA

Speleologická záchranná služba se školila ve Francii

Petr Polák (SZS ČSS)

Ve dnech 28. 10.–4. 11. 2012 se zúčastnilo 7 členů Speleologické záchranné služby ČSS mezinárodního školení speleologické záchrany ve Francii. Školení, které proběhlo ve francouzských Pyrenejích, pořádala Francouzská speleozáchrannářská organizace SSF. Účastníci z pěti zemí Evropy byli podrobně seznámeni jak s nejrůznějšími technikami pro záchrany osob z podzemí jako je tahání a spouštění nosítek, instalace traverzů, sebezáchrana, tak i se souvisejícími činnostmi jako jsou trhací práce, komunikační technika nebo management záchranné operace. Velice zajímavý byl způsob školení, které bylo rozděleno do několika tematických bloků. Každý blok začínal teoretickou částí, na kterou bezprostředně navazovala praktická část, ve

kteří si účastníci měli možnost okamžitě vše podrobně vyzkoušet. Hlavní důraz byl kladen na přesné pochopení smyslu všech činností a technik. Mezi lektory nechyběly osobnosti jako prezident komise pro speleologickou záchrany UIS Christian Dodelin a náčelník SSF Bernard Tourte.

Koncepce francouzské speleozáchranky je poněkud odlišná od koncepce, na kterou jsme zvyklí v České republice.

„Máme hluboké, členité a často obtížně přístupné jeskyně,“ sdělil B. Tourte. „Záchrannář si proto musí vystačit s tím, co má u sebe,“ obhájuje metodiku SSF, která je založena především na použití standardních pomůcek používaných při SRT a různých uzlů.

„Naše metodika vychází nejen z výzkumu a podrobných testů materiálů a záchranářských pomůcek, ale také ze statistik nehod v jeskyni,“ podotýká Tourte. Proto SSF nepoužívá žádné záložní systémy, jako je jistící lano, speciální kotvení apod. Snahou je vyvinout jednoduchou, ale efektivní a dostupnou techniku s minimem potřebného materiálu.

„Jediné, co nejsme schopni ovlivnit, je pevnost skály pro kotvení. Proto je potřeba jej zálohovat,“ tvrdí Tourte.

Ano, toto jsme si na vlastní kůži vyzkoušeli při cvičné akci v jeskyni Betxanka, kdy jeden z nás v roli protiváhy visel spolu s nosítky na jednom laně a třech ručně vrtaných spitech v 60m studni. Byl to pocit, na který nejsme úplně zvyklí, vše ale fungovalo přesně podle očekávání.

Školení bylo po celou svoji dobu

velice intenzivní. V terénu jsme bývali i 12 hodin denně. Jedna ze cvičných akcí proběhla i v proslulé jeskyni Pierre Saint Martin v partii La Verna. Nejnáročnější ovšem byla simulace ostré záchranné akce v jeskynním systému Nébéle, při které jsme museli využít všechny získané znalosti pro záchranu zraněného. Po akci se mi podařilo ještě ve 2 hodiny ráno prohodit pár slov s Christianem:

P: „Dnešní akce byla velice náročná. Je ale vidět, že SSF je na podobné situace velice dobře připravená. Jaký je vlastně současný trend francouzské speleozáchranky?“

CH: „Dříve jsme se snažili především dostat zraněného co nejrychleji ven z jeskyně, kde mu mohla být poskytnuta řádná první pomoc. Více jsme se soustředili na techniku. Ne vždy však ale byla rychlost vyproštění pro raněného přínosem. Dnes se soustředíme spíše na

stabilizaci raněného a poskytnutí první pomoci přímo v jeskyni. Transport zahájíme, až když je zraněný k tomu dostatečně způsobilý a je jistota, že transport zvládne. Velký důraz klademe také na komunikaci s podzemím, aby velitelské stanoviště mohlo být nepřetržitě informováno o situaci v jeskyni. To nám pomáhá efektivněji nasazovat záchranné týmy.“

P: „S tím rozhodně nelze jinak než souhlasit. Z toho, co jsem v tomto týdnu zažil vidím, že máte vše opravdu zvládnuté na vysoké úrovni. V jaké oblasti vidíš další perspektivu posunu speleozáchrany?“

CH: „Snažíme se o co nejvyšší efektivitu každého zásahu, proto stále zkoumáme způsoby, materiály a techniky, které nám k tomu dopomůžou. V minulosti jsme třeba prodělali množství testů materiálu a ty, které se osvědčily, se dnes

normálně používají jak při podzemních výzkumech, tak i v příbuzných sportovních aktivitách. I dnes testujeme nové materiály a výsledky testů budeme postupně zveřejňovat. Velkou perspektivu vidím především ve speleopotápěčské záchrane, a to vzhledem k narůstajícímu počtu potápěčských nehod v jeskyních. Byla vyvinuta druhá generace speleopotápěčských nosítek, které jsou více přizpůsobeny k suchozemskému transportu mezi sifony. Pozornost je také zaměřena na použití konkrétních směsí při záchrane a rebreatherů.“

P: „Jak bys ohodnotil nebo porovnal český tým, který se zúčastnil tohoto školení?“

CH: „Nemám žádné zvláštní připomínky. Máte svoji metodiku záchrany a té naší jste se dokázali přizpůsobit, takže jak technickou, tak i fyzickou zdatnost českého týmu hodnotím pozitivně.“

P: „Díky, to vnímám jako vysoké ocenění. Doufám tedy, že se uvidíme příští rok na kongresu v Brně?“

CH: „Určitě ano. Už kvůli mému záměru organizace takového menšího speleozáchranářského školení, takže se budu těšit.“

Na závěr školení všichni členové českého týmu obdrželi certifikát způsobilosti vedení samostatných záchranných týmů v rámci akcí SSF. Školení se zúčastnili J. Augustýnek, J. Buček, Z. Chvátal, I. Jadvížák, S. Kovačič, J. Pernica, P. Polák, O. Štos. Podrobná zpráva ze školení je k dispozici také na stránkách ČSS v sekci Speleologické záchranné služby.

Bezpečný odpal při mikrotrhacích pracích

Josef Pospíšil (ZO 6–05 Křtinské údolí)

Při svém, třebaže nepříliš dlouhém, jeskynním bádání jsem se postupně propracoval do situací, kdy se prostory vymezené skálou začaly při prolongaci jeskyně zužovat a další postup se už neobešel bez miniodstřelů. Protože moje zkušenosti v tomto směru byly mizivé, snažil jsem se informace získat z návodů ve Speleu a z překladů o zahraničních zkušenostech. Nakonec se mi podařilo přitřet se několikrát k situacím, kdy při odstřelech excelovali mí kolegové ze skupiny. Uznávám, že si při tom počínali dostatečně rutinně a šikovně, jenže způsob, při němž se používá odpalováku se závažím a kladiva, se mi zdál dost nebezpečný a nepraktický. Zahájil jsem na základě toho vlastní vývoj odpalováku, jehož výsledek Vám nabízím.

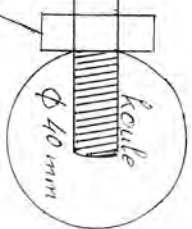
Svůj odpalovák jsem řešil tak, že pohyblivé závaží, obdoba odpalováku se závažím, je vloženo do vodicí nerezové trubky o vnějším průměru 40 mm, vnitřním 37 mm. Celková délka trubky je 350 mm, horní konec je zaslepen víčkem, v němž je uprostřed vyvrtaná díra o průměru 10 mm, pro průchozí vodicí tyč úderného závaží. Ta je vyrobena z hlazené oceli o průměru 10 mm. Samo závaží je tvořeno soustruženou kulatinou o délce 150 mm, podélně jsou v něm vybroušeny dvě protilehlé drážky 3×3 mm, kvůli snížení odporu vzduchu. Jeho průměr může být navíc až o jeden milimetr menší, než je díra v trubce, aby nemohlo zadržovat ani při vniknutí prachu do vnitřního prostoru. Úderná

strana závaží je osoustružena do roviny, protilehlý konec má uprostřed vyvrtanou díru s vyřezaným závitem M10 pro našroubování vodicí tyčky. Její délka musí být zvolena tak, aby pokryla celou dráhu pohybu závaží. Na jejím druhém konci, který vystupuje ze zaslepené trubky, je rovněž vyřezán závit M10 a na něm je našroubována bakelitová koule k uchopení (průměr 40 mm) s gumovou podložkou pro měkčí doraz. Závaží se může v plášti odpalováku pohybovat po dráze dlouhé 150 mm.

Spodní konec trubky je uzavřen vodicí vložkou pro úderník. Tu tvoří soustružený válec o průměru 37 mm a délce 35 mm. Jeho střed je provrtán dírou o průměru 8,2 mm, kterou prochází úderník. Vložka je vsazena do trubky co nejtěsněji a zapuštěna 4 mm od okraje. Její zajištění proti případnému pohybu obstarávají tři mosazné šrouby M4 procházející z obvodu trubky jejím pláštěm. Umístěny jsou 22 mm od okraje, rozděleny po obvodu v jeho třetinách. Do zahlobení je vsazen gumový kroužek, přiléhající svým vnějším průměrem k plášti odpalováku, kvůli zmírnění ostrosti hran pláště, také na zachycování střepin vymrštěných výstřelem.

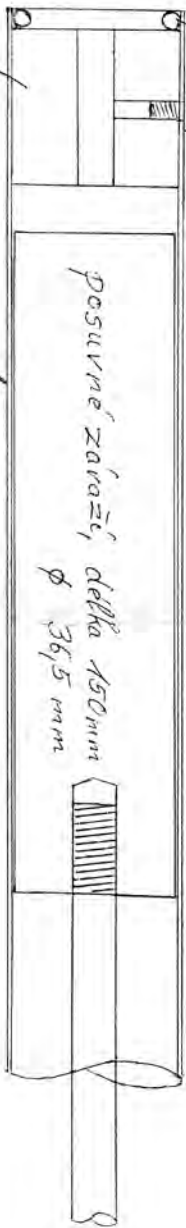
Úderník je vyroben z pružinové oceli o průměru 8 mm (osvědčila se i nerezová kulatina). Jeho délku volíme tak, aby i po přikrytí trhané horniny ochrannou podložkou dosahoval vyčnívající konec délky kolem 70 mm při udusané náložce. Je totiž nutné, aby i po jeho průchodu

Odporová nábojka pro mikrotřači práce

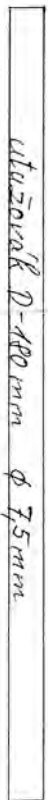
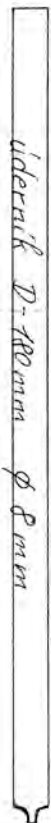
Gumová kroužek šroub M-4 (3 kusy po obvodu)

gumová, dřevěná podložka

plast odpařovačku
délka 350 mm
Ø trubky 40 mm

vodící ploška
délka 35 mm
Ø 37 mm
Ø dlny 82 mm

vodicí vložkou do odpalováku byla zajištěna dostatečná délka pro spolehlivý zásah úderným závažím. Má dosavadní zkušenost ukázala, že nejvýhodnější je zakládání náložek do 12 cm hloubky. Přináší to dostatečný zisk uvolněného materiálu za použití nepříliš velkých náloží a tudíž i relativní bezpečnost při odstřelech. Pro tuto hloubku mi dosud dostačovala délka úderníku 180 mm.

K utužení střeliva je použita tvrdá, hlazená kulatina o průměru 7,5 mm, potřebné délky.

Výhody zařízení proti odpalu pomocí kladiva:

V průběhu odstřelu se nacházejí ruce a hlava manipulátora v bezpečnější vzdálenosti od místa odstřelu.

Odstřel je možné s tímto zařízením uskutečnit i ve velmi obtížných polohách, například v úzkých, dopředu směřujících škvírách, kam se sotva prostrčí vrtačka nebo hluboko pod nohama či zády k odstřelovanému místu.

Střepiny z patron vylétlé z vrtu spolehlivě zachytí zahloubení v plášti odpalováku.

Při náhodném zlomení úderníku zůstane jeho oddělená část zachycena v plášti odpalováku.

Zařízení je záměrně dostatečně hmotné na to, aby dokázalo vykompenzovat sílu zpětného rázu při odstřelu.

Postup při práci se zařízením

Vyvrtní otvor do skály se děje pomocí vrtáku o průměru 8 mm do hloubky cca 120 mm. Vzniklý vrt vyčistíme vyfoukáním pomocí dostatečně dlouhé

bužírky vhodného průměru, za použití „člověčího kompresoru“. Do vyčištěného otvoru vsadíme zvolenou náložku, zastrčíme utužovací tyčku, na ni, po překrytí místa gumovou clonou, nasadíme těleso odpalováku a pohybem vnitřního závaží náložku lehce, ale dostatečně utužíme. Po tomto úkonu se utužovák zamění za úderník, místo se clonou překryje ještě pečlivěji, na úderník opatrně nasadíme těleso odpalováku, které je také potřeba dostatečně přitlačit k ochranné cloně. Pak už jenom, tentokrát za pomoci prudšího pohybu vnitřního závaží, provedeme odpal.

Pozor! Místo na skále, kde provádíme odpal, je nutné překrývat ochrannou gumovou clonou nejen při odpalu samotném, ale už při zadasávání náložky, protože k samovolnému výstřelu i takto někdy dochází. Při výměně utužováků za úderník ve vrtu je potřeba dbát zvýšené opatrnosti, když nasazujeme těleso odpalováku na úderník. Nešetrným nárazem tělesa na tyčku by mohlo dojít k předčasnému výstřelu ještě před řádným sestavením celého zařízení do pohotovostní polohy.

Celá tato mechanická záležitost je při mikrotrhacích pracích hodně důležitá, nemenší důležitost je potřeba věnovat volbě vhodných náložek, jejich kombinacím a způsobu použití. Toto je takřka polovina úspěchu. Pokud se budou vážní zájemci chtít něco dozvědět o mých zkušenostech v tomto směru, rád vyhovím při osobní konzultaci. Kontakt je možné získat na skupině ZO 6–05 Křtinské údolí.

TROCHA HISTORIE

Kříž na Hřebenáci u Sloupu

Vojtěch A. Gregor–Celofán

Eloi, Eloi, lema sabachthani? [Marek, 15:34]

V r. 2012 Správa jeskyní České republiky vydala publikaci *Jeskyně 2011. Ročenka Správy jeskyní České republiky*. Sestavila ji Barbora Šimečková. Vytiskla firma Re-procentrum a. s. Blansko, ISBN 978-80-87309-17-9, 1. vydání, 132 str., náklad 650 výtisků, neprodejně.

V ročence je na str. 114 otištěn článek Ladislava Slezáka „Čertovský“ *Hřebenáč ve Sloupě*, zabývající se historií kříže na vrcholu skály. Článek otevírá dveře diskuzi o velice zajímavé a stále ne zcela objasněné kapitole dějin Moravského krasu. Jakožto člověk, který sehrál v historii kříže (či lépe křížů) na Hřebenáci dostatečně významnou roli, považuji za svoji povinnost přispět k tomuto tématu.

Barevná fotografie Hřebenáče ve Slezákově článku: podle autora z doby kolem r. 1978, Archiv Speleodata. Fotografie (**obr. 1**) pochází z léta r. 1970. Autorem

Obr. 1 Hřebenáč u Sloupu v Moravském krasu, pohled od jihu. Pohlednice je otištěna v článku L. Slezáka (Foto J. Jevický, 1970)

snímku je profesionální fotograf Jan Jevický. Jedná se o prodejnou poštovní pohlednici, kterou vydalo nakladatelství Pressfoto Praha, tisk Severografia Děčín. Jsou na ní lezci v cestě zvané Roh (prvovýstupci J. Buchniček, O. Hlavenka, 1942; klasifikace IV podle Sitaře (1960). Prvolezcem je Ivan Bajer–Hastrman (v modrém triku a červených golfkách), druholezcem Vojtěch A. Gregor–Celořán (ve žlutém svetru a modrých kraťasech). Pan fotograf nás o výstup požádal – chtěl „živě“ lezce pro oživení snímku – a stál ho basu lahvoušů u bufetu pana Aloise Kučery u Hřebenáče.

Kříž(e).

Původní kříž na Hřebenáči byl podle vyprávění sloupských starousedlíků kamenný. Jeho součástí byla soška ukřižovaného Ježíše. Ústní podání říká, že byl postaven místními obyvateli jako díkůvzdání za to, že se Sloupu vyhnula morová nákaza v XVI. či XVII. století. Sitař (1960, str. 66) uvádí, že podle staré rytiny již v XVI. a XVII. stol. vystupovali na Hřebenáč západní stěnou místní obyvatelé za odměnu. Žádný z těchto pramenů však nelze považovat za věrohodný (viz také Gregor, Pipal, Pokorný, 2011–2012, 2013).

Kdy byl kříž skutečně postaven a z jakého byl materiálu, je předmětem následujících úvah. Největší historicky doložená morová epidemie na Blanensku vypukla v r. 1715. V obci Vilémovice, vzdálené cca 6 km na J od Sloupu, jí padla za obět drtivá většina obyvatel, přežila pouze hrstka. V roce 1725 byla na paměť této události zbudována ve Vilémovicích kaple zasvěcená sv. Petru z Alkantary (Jan

Obr. 2 Kříž U Krchůvka. Plůtek údajně ohrazuje hromadný hrob vilémovických občanů. V pozadí Kvasničkův ranch, nazývaný „Hotel“ (Foto †Vladimír Jančík–Kemling, 5. dubna 2009, otištěno se svolením D. Jančíkové)

Flek, Helena Kvasničková, Barbora Šebková, osobní sdělení). Připomíná ji také kříž U Krchůvka – hromadného hrobu obětí epidemie – v horní části vesnice, při rozcestí k obcím Krasová a Jedovnice (**obr. 2**). Nemám k dispozici patřičné reference, ale před léty jsem v nějaké publikaci četl, že počet obětí ve Vilémovicích byl 187, kdežto ve Sloupu „pouhých“ 18 či 20, nejmenší na Blanensku.

Studium kopie kresby Hřebenáče od stavitele rájeckého zámku Karla Beduzziho z r. 1748 (**obr. 3**; originál v rukopisu J. A. Nagela stejného data; *in* Absolon, 1905–11, str. 17; také Absolon 1970, 1, str. 27) včetně zvětšeniny s velkým rozlišením (3 543 × 5 608, 10.9 MB, laskavost Marka Audyho) přivedlo autora a tři další nezávislé badatele, Jana Fleka, Romana Mlejnk a Petra Zajíčka, ke konečnému závěru, že Beduzzi kříž na Hřebenáči

Obr. 3 Hřebenáč v kresbě K. Beduzziho z r. 1748 (Podle Absolona, 1905–11)

nezobrazuje. Kříž tedy musel být vztyčen až po r. 1748.

Beduzziho kresba zachycuje muže lezoucího na Hřebenáč cestou dnes nazývanou Západní stěna (klasifikace IV podle Sitaře). Pochybují, že Sitař měl k dispozici nějakou rytinu starší, než je zmíněný Beduzziho obraz (**obr. 3**). V tomto ohledu můžeme tedy bezpečně

změnit XVI. a XVII. století na XVIII.

Jan Nepomuk Soukop (1826–1892, v letech 1849–1862 kaplan ve Sloupu) v r. 1858 píše: „Ku svěcení tohoto kříže (bohužel neudává kdy, pozn. aut.) vzděláno bylo schválně lešení z blízkého pole na temeno Hřebenáče, a tehdejší farář Sloupský, Jos. Zouhar, činil s vysoké té kazatelny příslušnou řeč k zástupu.“ Leč podle www.katopedia.cz, Římsko-katolická farnost Sloup v Moravském krasu, Josef Zouhar nikdy ve Sloupu farářem nebyl. Byl jím Josef Ignát Zauner v letech 1814 až 1835. J. Flek–Kelf soudí, že Soukop, vlastenecký kněz, mohl toto jméno počestit a tudíž zkomolit. Jako možná data stavby kříže Flek (osobní sdělení) navrhuje r. 1758 (současně se stavbou sochy sv. Šimona Stilita) resp. léta 1814–1835 (krátce před vysvěcením Zaunerem). Soukopovo sdělení však vzbuzuje jisté pochyby: velice nápadně se totiž podobá jeho slovům (Soukop, 1855) o svěcení sochy sv. Šimona Stilita – viz níže.

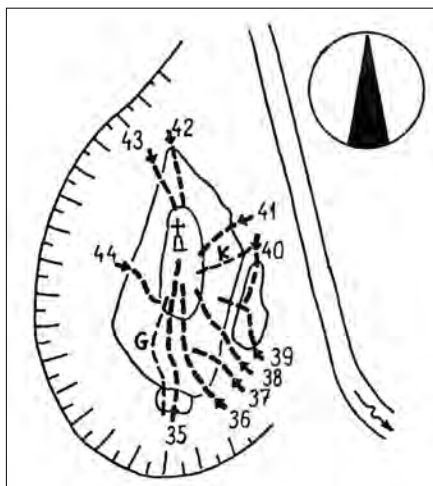
Webové stránky www.fotohistorie.cz [Jihomoravský kraj, okres Blansko, Sloup (11), Hřebenáč (5)] přináší pět pohlednic s Hřebenáčem z let 1898 (malba s imaginárním předskalím) až 1942 (**obr. 4**). Všechny pohlednice zobrazují na vrcholu kříže a za ním, dále k jihu, nějaký sloupek, podstavec či kapličku, z jejíž stříšky vyčnívá železný hrot. Rudolf Musil (2002) přetiskuje dosti abstraktní

Obr. 4 Vrchol Hřebenáče s křížem. Za křížem je vidět zmíněnou železnou tyč–hrot (Foto V. Stehlík, 1958 – autorův archiv, dar V. Stehlíka, modifikováno–výřez)

obraz Hřebenáče z r. 1803 (str. 13). Navzdory charakteru kresby je na vrcholu zřetelný kříž a těsně za ním antropogenní struktura, která může být Stilitovou sochou na podstavci. Je tedy zřejmé, že kříž stál na Hřebenáci již v r. 1803. Pozdější kresby a foto od různých autorů, zejména Martina Kříže (*in* Musil, op. cit., str. 75 a 76), zpodobňují kříž, který vypadá jako železný.

Sitař na schematickém půdorysu Hřebenáče ve zmíněném průvodci (byl podán do tisku r. 1959) zakreslil symbol

Obr. 5 Schematický půdorys Hřebenáče v průvodci I. Sitaře z r. 1960 (autorův archiv, modifikováno). Výstupy zmíněné v tomto článku: 35–Normální cesta, 39–Roh, K–Cesta ke křížku, 42–Cima, 44–Západní stěna, G–Gravitační.

kříže (**obr. 5**). Tento specifický symbol byl na mapách té doby používán pro kříž, ať už kamenný nebo železný, na podstavci. Logicky lze soudit, že to byl stejný kříž, který zachytil V. Stehlík na fotografii z r. 1958 (**obr. 6**). Na podzim r. 1964, kdy jsem vylezl svoji první cestu na Hřebenáč, nebylo na vrcholu po nějakém kříži ani památky. K obloze pouze trčela zrezavělá železná kovaná tyč–hrot; ta byla situována několik málo metrů na jih od původního místa kříže (**obr. 6**). Krucifix na Stehlíkově fotografii nevypadá jako kamenný. Soudím tudíž, že původní kříž nebyl kamenný, ale železný, snad na kamenném podstavci. Tato hypotéza souhlasí se Stehlíkovou fotografií a Sitařovým symbolem a respektuje část lidového podání (kamenný byl

Obr. 6 Hřebenáč s křížem a sloupkem (podstavcem sochy Šimona Stilita, kapličkou?) v r. 1942 (poštovní pohlednice)

podstavec, nikoliv kříž). Co se materiálu týče, v té době mohlo jít pouze o dvě formy, a to o železo kované nebo železo lité (bílá nebo, a to pravděpodobněji, šedá litina).

V následujícím líčení události z počátku 60. let se opírám o svědectví, vzpomínky a další informace od †Antonína Bezděka–Hotovky (bratranec Čeňka Bezděka), †Pavla Bubly, †Bohuslava Dokoupila st.–Béby, †Bohuslava Dokoupila ml.–Docka, †Jaroslava „Jardy“ Fadrny st., †Josefa „Pepy“ Jirůška, †Jana Kachlíře, †Aloise Kučery, Heleny Kvasničkové–Mamky, Františka „Franty“ Plška, †Karla Šebely a †Petra Vrátila–Malého Macaráta alias Pelíška.

Myšlenka zlikvidovat kříž na Hřebenáči a nahradit jej neonovou, rudě zářící pěticípou hvězdou se možná zrodila v hlavě tehdejšího vedoucího

Sloupsko-šošůvských jeskyní Vincence Čeňka Bezděka („brunátný Čenda“ dle L. Slezáka), ale pokyn k jeho odstranění vyšel z orgánu nadřízeného tehdejší organizaci Moravský kras Blansko n. p., provoz a výzkum jeskyní. Tím byl ONV Blansko (podřízený OV KSČ Blansko), odbor školství a kultury, kterému tehdy šéfoval nějaký soudruh Procházka. Tehdejší ředitel organizace Bohuslav Dokoupil st. (podle L. Slezáka „ředitel Slávek“) dostal tento projekt na starost jako stranický úkol (B. Dokoupil st., osobní sdělení).

Ředitelství Moravského krasu v této záležitosti oslovilo několik horolezců a lezoucích jeskyňářů včetně J. Fadrny, J. Jirůška a F. Plška. Leč všichni tito borci rázem „zapomněli lézt“ a tvrdili, že Hřebenáč je příliš obtížná skála a výstup na ni je nad jejich možnosti (☺; osobní

sdělení Fadrny, Jirůška a Plška). Přišel však r. 1961 (?; podle rekonstrukce okolností: kříž stál na Hřebenáči ještě v r. 1960 a Č. Bezděk, za jehož působnosti ke svržení došlo, odešel z funkce vedoucího a ze Sloupských jeskyní na konci r. 1961 (zemřel r. 1967 ve věku 57 let) a našel se člověk, který kříž svrhnul. Podle záznamů B. Dokoupila st. a očitých svědků (Bezděk, Kučera, Vrátil) jím byl jistý J. H. z Brna spolu s několika dalšími členy speleologické skupiny „Říčky” působící v jižní části Mor. krasu, snad za spoluúčasti několika místních lidí. Skupina se v té době pohybovala na Sloupsku, kde vypomáhala v nově objevených jeskyních v Šachtě za Evropou a Indií a podílela se i na jejich zaměření (plán in L. Slezák, 1964). Svědek Petr Vrátil měl ve svojí sbírce kuriozit uražený úloemek (část dlaně korpusu?) z kříže, který zdvihl se země hned po pádu. Kříž byl shozen, bohužel, ale k instalaci rudé hvězdy, bohudík, nikdy nedošlo.

Další vyprávění L. Slezáka o sloupských jeskyňářích, místním hrobníkovi, kříži ze zrušeného hrobu, speciálním světélkujícím vojenském nátěru, absenci kříže na Hřebenáči pouhých 14 dní a účasti Richarda Šikuly–Velkého Macaráta, Richarda Cendelína a horolezců (Havel, Gregor) na stavbě dalšího kříže směšuje dvě různé události.

Co se té první týče, Slezáková informace souhlasí se sdělením H. Kvasničkové. Krátce po shození kříže jistá skupina lidí (nevyklučuji, že to mohli být právě jeskyňáři z bývalé sloupské skupiny †Oty Ondrouška včetně †R. Šikuly; jiný informační zdroj uvádí, že hlavní roli sehráli místní občané) postavila na Hřebenáči

kříž nový. Oslovili v této věci tehdejšího sloupského faráře P. Bohuslava Opěla (působil ve Sloupu v letech 1958–1965) a ten, na obrátku, místního hrobníka Jana Musila. Pan Musil jim skutečně věnoval zrezavělý železný kříž ze zrušeného hrobu (H. Kvasničková, osobní sdělení). Jeho další osud je obestřen záhadou.

Zde je kruciální svědectví Vladimíra Pipala–Feryho: „V roce 1963 jsem s Pavlem Pochylým (†Pavol „Palo” Pochylý, Starej Pavouk, pozn. aut.) lezl novou cestu na Hřebenáč, tzv. Pádovou – brzké jaro. Na vrcholu byl kříž – sokl z vápencových kamenů (snad jen volně naskládáno a jemně spojeno maltou). Z toho trčela kovaná čtyřhranná tyč cca 2 m a na ní litinový kříž.” Dále: „Vzpomínám, že tento kříž zmizel a po nějaké době byl nahrazen novým křížem.”

Z Feryho svědectví vyplývá, že v r. 1963 stál na vrcholu Hřebenáče další, v pořadí druhý (2.) kříž, s největší pravděpodobností ten, o kterém se zmiňují Slezák a Kvasničková. Kdy – muselo to být před podzimem r. 1964 – a kým byl odstraněn a co se s ním nadále stalo, se mi zatím nepodařilo vypátrat.

Tak či onak, Hřebenáč byl bez kříže nejméně čtyři roky, definitivně od podzimu r. 1964 do léta r. 1968 (**obr. 7**). Další kříž, v pořadí třetí (3.), postavila v r. 1968 „naše” skupina. Otcem myšlenky jsem byl já. Myšlenka nebyla vedena náboženskými motivy, ale úctou k historii, tradici a revoltou proti komunismu – bylo Pražské jaro a měli jsme bláhové naděje. Instantně získala podporu H. Havla a K. Hunky a v zápětí dalších kamarádů (jsou jmenováni dále). „Náš” kříž nepocházel ze sloupského hřbitova.

Obr. 7 Hřebenáč bez kříže, 9. ledna 1966
(Foto Jiří G. Švehla–Yetti)

Rozhodně nebyl natřen a nesvětlkovaal. R. Šíkula, R. Cendelín ani nikdo jiný z bývalé Ondrouškovy skupiny neměli s touto akcí nic společného. Kredit náleží výhradně našemu otcovskému triu (Gregor, Havel, Hunka), dále Ostrovské skupině Speleologického klubu v Brně, T. O. Karabina, členům sboru dobrovolných hasičů na Měniněské ulici v Brně a několika dalším kamarádům, zejména z bývalé Speleologické skupiny pro výzkum Jedlí. O této (druhé) události se krátce zmiňuje ve svých pamětech Hugo Havel (2011).

Zde přepisují záznam z mojí osobní Kroniky za léta 1963–1969, napsané v r.

1969 a tudíž „za čerstvé paměti”. [Komentáře jsou v závorkách]:

„Na četných starších kresbách a fotografiích sloupského Hřebenáče je vidět kříž, který stával na jeho vrcholu. Postaven místními obyvateli k oslavě Pána, hlásal jeho slávu do malebného kraje pouze do začátku 60. let. Zní to neskutečně a neuvěřitelně, ale je bohužel pravdou, že se našel barbar, který bezostyšně vztáhl ruku na dílo jiných a kříž shodil. Podle očitých svědků jím byl [mně osobně známý] J. H. z Brna. A tak dodnes čněla na vrcholu jen rezavá železná tyč s hrotem, který jakoby za bouří vyzýval černá mračna k nápravě hanebného činu. A vyzval hlavně mne. Bylo mým přáním být alespoň jedním z těch, kteří toto dílo vykonají. Snad náhoda, snad řízení osudu mi dopomohly na místo první, na místo otce myšlenky a iniciátora a organizátora činu.

Pomohli dobří kamarádi. Vendulka objevil u Jedovnic, na okraji městyse, při křižovatce se silnicí k Vilémovicím, kříž. [Podobných křížů stojí u silnic a polních cest v Moravském krasu více (**obr. 8**). Tento byl zhotoven z litiny a ležel v příkopě pod podstavcem, ze kterého jej vandalovalé urazili. V otvorech v obou ramelech měl ještě hřeby, ale Kristova socha chyběla.] Sýkorka [Ladislav Sýkora, řidič u hasičů – tehdy požárníků – na Měniněské ul.] jej dopravil nákladákem do Sloupu a svěřil do úschovy vedoucímu jeskyní p. Františku Zlámalovi [následoval ve funkci Č. Bezděka]. A já s Bohunkou jdeme odpoledne v pátek 6. července 1968 navštívit sloupského pana faráře [P. Vladimír Kotoun, byl v úřadě od r. 1965 do svého úmrtí v r. 1994]. Je právě

*Obr. 8 Kříž těsně nad Sloupem, při silnici z Rájce, 9. ledna 1966
(Foto Jiří G. Švehla- Yetti)*

po pobožnosti, pan farář je v sakristii. Dívá se trochu nechápavě a trochu nedůvěřivě po dvou individuích nevalného zevnějšku a tyto pocity se odráží také v jeho hlasu. Nenechávám ho dlouho na pochybách. Podávám mu ruku, představuji nás jako horolezce a říkám: „Důstojný pane, zítra, v sobotu 7. července, bude na Hřebenáči opět stát kříž.“

Cítím teplé vlhko v očích, když mi rázem proměněný pan farář vroucně tiskne tu podanou ruku, v jeho poctivé tváři se zračí rozpaky, pohnutí a radost, a dojaté oči se lesknou kapkami slz. Mluví k nám tiše, z hloubi duše a hřejivě. Hovoří o novodobém temnu, o ničení kulturních hodnot a památek a žehná nám.

Ráno v sobotu jde všechno jako na drátkách. Vynášíme 70 kg vážící kříž zpoza průvodcovské boudy pod Hřebenáč. Poté vystupujeme na vrchol. Já a Bohunka Cimou, Hugo a Kaltyš Gravitační, Vendulka, Muclík a Tom Normálkou.

Z vrcholu nad východní stěnou spouštíme dvě lana. Dole k nim Laďa Dolníček a Petr Halám přivazují kříž, který při vytahování odtahují třetím lanem od skály. Potom i Laďa [a Petr] vystupují na vrchol. Dílem okamžiku je kříž odvázat. Chlapi jej vyzdvihují a přidržují u tyče, já vylézám Kaltyšovi na ramena a připevňuji kříž k tyči předem připravenými ocelovými úchytkami – a za půl hodiny stojí. Sloupským údolím znějí kytary a nese se hymna Moravo, Moravo, Moravěnko milá ...

Svědkiem stavby a prvním gratulantem byl p. Alois Kučera; také F. Zlámal, ale ten nám z důvodu své stranické příslušnosti negratuloval. Civilně oblečený pan farář proslvil pod Hřebenáčem modlitbu a vyjádřil nám díky, ale podle církevních řádů nemohl kříž vysvětit – právě proto, že na něm chyběla Kristova socha.“

Zde jsou plná jména účastníků akce, v abecedním pořadí: Svatopluk

Obr. 9 Účastníci stavby kříže v r. 1968 a poslední přípravy (Foto autorův archiv)

*Obr. 10 Vytahování kříže na vrchol
(Foto autorův archiv)*

Cigánek–Palduson, Palda; Věra Cigánková; †Václav Dobeš–Tlustý Bill; Karel Dobeš, Václavův bratr se svojí lady; Vladimír Dolníček–Laďa, Dolňa; Draha Dolníčková; Eva (neznám příjmení, spanilá lady od hasičů z Měnínské), Vojtěch Alois Gregor–Celořán (od r. 1978 v Kanadě); Petr Halám (od r. 1968 v Austrálii); †Zdeněk Hanžl–Kaltyš; Tomáš

Obr. 11 Stojí! Moravo, Moravo, Moravěnko milá... (Foto autorův archiv)

*Obr. 12 Náš kříž, posraný ptactvem nebeským a v mlze, 6. května 1973
(Foto Ota „Otaš“ Šimíček)*

Hanžl–Malej Kaltyš, Tom; Hugo Havel; Karel Hunka–Bohunka; Václav Karouš–Vendulka, strýc Borůvka; Miroslav Munclinger–Mucla; †Jan Šindelář–Otyl, Šinda a „Trkan“ (neznám skutečné jméno, od hasičů na Měnínské). Pokud jsem někoho opomenul, prosím za prominutí. Příkládám výběr z fotodokumentace v mojí Kronice (**obr. 9–12**).

V r. 1970 jsem „udělal“ spolu se Stanislavem Stejskalem–Stanem a †Jiřím Benešem–Mauglím na Hřeбенáči, ve východní stěně, další a dosti obtížný prvovýstup, Cestu ke křížku: „Když jsem ten křížek postavil, tak k němu udělám taky cestu.“

Při mojí návštěvě České republiky v roce 1998 „náš“ kříž na Hřeбенáči již nestál; byl nahrazen jiným, s plastikou Krista a zřejmě na původním místě (kříž č. 4, **obr. 13**). Vztyčila jej Pustožlebská

Obr. 13 Hřebenáč s křížem v r. 2011 (Foto Štěpánka Pecková)

speleologická skupina (B. Dokoupil ml., osobní sdělení). V recenzi výše zmíněné ročenky František „Franci“ Musil ml. (2012) uvádí: „Ladislav Slezák pak vypráví dva příběhy. První o Čertovském Hřebenáči a prostocviky s jeho křížem. V povídce je nahrazen běžným křížem z místního hřbitova, instalovaným místními jeskyňáři. Vzpomínám si na rok 1985, kdy jsme na žádost Babky Břouškové instalovali na Hřebenáč kříž údajně

původní, který táta od Břouškové přivezl, obrousil a natřel. Moje skupina jej pak vynesla nahoru a zabetonovala. Tehdy byly na Hřebenáči kříže naopak dva.“ Z tohoto sdělení vyplývá, že „nás“ kříž z r. 1968 stál na Hřebenáči ještě v době stavby kříže dnešního. O jeho dalším osudu – kdy a kým byl zlikvidován – mi není cokoliv známo. Leč v tomto případě nemám námitek – dva kříže na Hřebenáči nejsou přijatelné a kříž s Kristovou sochou lépe

reprezentuje originál a tradici. [Pozn. „Babka” Broušková, 1921–2004: Aloisie Broušková, neprovdaná dcera Aloisie Brouška a jeho paní Aloisie. Alois Broušek byl synem zakladatelů hotelu Broušek, Josefa Brouška st. a jeho paní Barbory (Anna Ševčíková, Jitka Zouharová, osobní sdělení).]

Tomáš Mokřý–Bim a Zdeněk Motyčka (osobní sdělení) shodně uvádějí datum stavby dnešního kříže (č. 4) jako konec dubna či začátek května r. 1991. Iniciátorem stavby byla „Babka” Aloisie Broušková. Kříž vztyčili členové ZO ČSS 6–25 Pustý žleb Zdeněk Motyčka a Edward Plch. Zrestauroval jej skutečně František „Franci” Musil st., a to v bývalé archeologické a později speleologické základně–chatě u Kůlny. Podle Mokřého měl Kristův korpus na tomto kříži uraženou ruku. Motyčka navíc dodává: „Franci zrekonstruoval (kříž, pozn. aut.) což spočívalo ve zlatém nátěru sošky Krista a opravě kříže, který byl rozlomený na dva kusy. Franci vyrobil pásovinu, s jejíž pomocí kříž smontoval a natřel. Na Hřebenač jsme vytáhli zvlášť kříž a zvlášť Krista a až nahoře přišroubovali Krista ke kříži (obr. 14). Táhle si pamatuji zřetelně.” Dále: „Co si nepamatuji přesně, je, jestli jsme demontovali starý kříž a nový postavili na stejné místo, nebo ne. Spíš mám pocit, že jsme vybrali nové místo vedle, protože mi utkvělo v paměti, že ze starého křížku tam jeden čas byla jen ta tyčka. Taký si vzpomínám, že jsme tam hodně sekali a padlo tam dost betonu, který Franci dole připravil a my si vytáhli v kbelíku. Dále nevím o tom, že by Kristus neměl ruku nebo ji měl provizorně přidělanou. Víím, že měl uražený prst nebo

Obr. 14 Zrekonstruovaný kříž na vrcholu Hřebenače těsně před vztyčením r. 1991 (Foto Zdeněk Motyčka)

prsty. Obojí je rozhodně z litiny, ocel by nepraskla vejpůl.”

Zkombinujeme-li Mokřého a Motyčkovu informaci s předchozími, pak dnešní kříž je kříž originální, č. 1, ten, který byl svržen v r. 1961. Tomu také napovídá sdělení Heleny Kvasničkové: původní kříž prý nebyl pádem zničen, pouze rozlomen, a místní občané jej uschovali ve Starých skalách. Paní Jitka Zouharová, neteř Aloisie Brouškové, vzpomíná (osobní sdělení): „Za totality nechali komunisté kříž z Hřebenače odstranit. Teta tento kříž odnesla a celých 40 roků (30 let, pozn. aut.) ho schovávala v domku nad hotelem, kde bydlela. Po převratu požádala horolezce, aby kříž opět vztyčili na Hřebenači. Je tam dodnes.” Vypadá, že kruh se uzavřel...

Socha sv. Šimona Stilita (Stylita).

Sv. Šimon Stilit či St. Simeon Stylites, cca 390 – 2. září 459 A. D., byl asketický mnich a poustevník. Legenda uvádí, že žil 37 let na vrcholu stylitu – skalního

pilíře–sloupu – u Aleppo v Sýrii a byl zá-
zračně uzdraven.

Podle literárních pramenů (nej-
recentněji Musil, 2002) v r. 1758, tedy
deset let po Beduzziho kresbě, nechala
Stilitovu sochu na Hřebeňáci postavit
hraběnka Caroline von Roggendorf (Ka-
rolína z Roggendorfu). Ale již v r. 1815
píše Josef Edmund Horký (1790–1844),
že na Hřebeňáci zbyl po soše pouze
podstavec (*in* Musil, 2002). Musil (*op.*
cit.) dále uvádí, že v r. 1879 byl nahoře
dobře viditelný podstavec spolu se že-
lezným křížem. Socha světce byla dřevě-
ná a v Horkého době již rozpadlá. Také
pozdější autoři (Soukop, Martin Kříž,
M. Kříž a Florian Koudelka) se zmiňu-
jí pouze o podstavci. Ten je viditelný na
malbách a fotografiích Hřebeňáče až do
r. 1942 (**obr. 4**). Podle starých pohlednic
a maleb (Flek, 2013) mohl být až 2 m vy-
soký. Soukop (1855) píše, že vysvěcení
sochy provedl sloupský farář František
Czuma (v úřadě 1754–1774, pozn. aut.),
který z vrcholu (bohužel nepíše, jak se
tam dostal, pozn. R. Musila) kázal lidu
shromážděnému pod skálou. Soukop
(1858) také píše: „*Na vrcholu Hřebeňáče*
stávala ondy socha sv. Šimona, řečeného
Stylites; nyní spatřuje se tam Boží muka
a krásný železný kříž.” Má tímto sděle-
ním na mysli, že tato Boží muka stála na
místě bývalé Stilitovy sochy? Považuje
za tuto Boží muka podstavec této sochy?
Soukop sám na Hřebeňáč nevystoupil
a v popisu zdola by tato záměna byla ne-
jen možná, ale také pravděpodobná.

Musil dodává, že podstavec bylo
možné vidět ještě v prvních letech po II.
světové válce, tedy po r. 1942. Zůstává

otázkou, kdo, kdy a proč podstavec od-
stranil – t. j., pokud nepadl za oběť zubu
času – atmosférickým vlivům.

Závěr.

Na základě mně dostupných dat a in-
formací si dovoluji předložit následu-
jící hypotézu: (1) První kříž (č. 1) byl
na Hřebeňáci postaven v XVIII. století,
s největší pravděpodobností v období
1758–1803. Byl železný – litinový se
soškou Krista, snad na kamenném pod-
stavci. Tento kříž byl svržen a poškozen
pádem začátkem 60. let, pravděpodob-
ně r. 1961. (2) Druhý kříž (č. 2), litinový
a s Kristem, byl postaven krátce po svr-
žení prvního a byl odstraněn, neznámo
kým, před podzimem r. 1964. (3) Třetí
kříž (č. 3), litinový a bez Kristovy sochy,
byl postaven 7. 7. 1968 a přetrval nej-
méně do r. 1991. (4) Dnešní, v pořadí
čtvrtý kříž (č. 4) byl vztyčen v r. 1991. Je
litinový, s Kristovou soškou; s největší
pravděpodobností se jedná o původní
kříž (č. 1), ten, který byl svržen v r. 1961.
(5) Kříže č. 2 a 3 byly namontovány na
železnou tyč, pozůstatek po podstavci/
soše sv. Šimona Stilita. (6) Dnešní kříž
stojí na místě kříže č. 1. (7) Dřevěná so-
cha sv. Šimona Stilita na Hřebeňáci byla
zbudována v r. 1758 a rozpadla se mezi
lety 1803–1815. (8) Zděný podstavec
sochy (Boží muka, sloupek) přetrval na
Hřebeňáci nejméně do r. 1942, pravdě-
podobně do prvních poválečných let.
(9) Nakonec křížovka s tajenkou: co se
stalo s kříži č. 2 a č. 3?

Dominus vobiscum – Et cum spiritu
tuo. Krleš, krleš, krleš!

Poděkování.

Děkuji za technickou pomoc Markovi Audymu (obr. 3). Jiří George Švehla–Yetti věnoval foto obr. 7 a 8. Ota „Ofas“ Šimíček přispěl fotografií na obr. 12. Mojí prosbě o recentní fotografii Hřebenáče s dnešním křížem (obr. 13) promptně vyhověli, v abecedním pořadí, Jan Flek–Kelf, Helena Kvasničková, Tomáš Mokry–Bim, Štěpánka Pecková a Petr Pokorný–Pok, Jaroslav Šanda–Krték a Petr Zajíček. Z celkem 29 fotografií jsem po těžkém rozhodování vybral černobílé foto od lezkyně Štěpánky Peckové.

Za četné údaje jsem vděčný nynějšímu sloupskému faráři P. Karlu Chylíkovi, Tomáši Mokrému–Bimovi, Zdeňku Motyčkoví (také za foto na obr. 14), Vladimíru Pipalovi–Ferymu, Ladislavu Vojtenkovi–Karhanovi, Anně Ševčíkové a Jitce Zouharové. Největší objem informací poskytli Jan Flek (včetně literárních referencí a konstruktivních kritických připomínek) a moje nejbližší spolupracovnice a sekretářka Mamka Helena Kvasničková ☺.

Literatura a prameny:

- Absolon K. (1905–11): *Kras moravský a jeho podzemní svět*. – A. Weisner: 1–218, příl. Praha.
- Absolon K. (1970): *Moravský kras, díl 1*. – Academia: 1–416. Praha.
- Flek J. (2013): Kelf, Sloup Hřebenáč Historické pohlednice, www.rajce.net, 3. 2. 2013.
- Gregor V. A., Pipal V., Pokorný P. (2011–2012): Historie a vývoj horolezectví v Moravském krasu. POK–BLOK, www.fotonec.blogspot.com. Texty o historii, část I (2011) a II (2012).
- Gregor V. A., Pipal V., Pokorný P. (2013): Historie a vývoj horolezectví v Moravském krasu. – *Sborník Muzea Blansko 2012*.
- Havel H. (2011): Moravský kras, můj osud, Skály. – *Speleo*, 57: 64–73. Praha.
- Musil F., ml. (2012): Zpřístupněné jeskyně 2011. www.francimus.webnode.com.
- Musil R. (2002): *Sloupsko-šošůvské jeskyně. Jeskynní bludiště pod Bradinami, jeho historie a význam*. – Nakladatelství Gloria pro AOPK ČR a Správu jeskyní Moravského krasu: 1–178.
- Sitař I. (1960): *Horolezecké terény na Moravě*. – Státní turistické nakladatelství: 1–219. Praha.
- Slezák L. (1964): Nové jeskyně za skalisky Evropa a Indie a jejich vztah k ponornému systému Sloupského potoka. – *Časopis Moravského musea, Vědy přír.*, 49: 69–82.
- Slezák L. (2012): Jeskyně 2011. „Čertovský“ Hřebenáč ve Sloupě. – *Ročenka Správy jeskyní České republiky*: str. 114.
- Soukop J. N. (1855): *Kytečka ze Sloupa*. – Vydavatel neznám: 1–75. Brno.
- Soukop J. N. (1857): Novější přírodnická bádání v okolí sloupském. – *Živa*, 5: 268–273.
- Soukop J. N. (1858): Macocha a její okolí. – Vydavatel neznám. Brno.

Memoriál RNDr. Rudolfa Burkhardta

Hugo Havel (ZO 6–21 Myotis)

Býčí skála – tajuplná jeskyně, ve které se psala historie. Vody Jedovnického potoka líně a pomalu vytékají z přítokového sifonu. Řadu let dráždil tento sifon badatele a vyvolával představy o tom, co se za ním skrývá. Mnohokrát jsme stáli v malém dómku s přiléhavým názvem Kufr a přemýšleli o tom, jak uvolnit jeho pevně zamčené víko. Ruda měl myšlenku, podpořenou důkladnými výzkumy, měřeními, pozorováními a hlavně letitými zkušenostmi. Vypracoval projekt a všechny nás nadchnul pro jeho realizaci. Podařilo se mu to, co málokomu předtím – spojit řadu lidí z různých oborů, z různých speleologických skupin, přátele i dřívější rivaly do jednoho týmu. Započal nelehký boj s uzamčeným víkem Kufru. A pak přišla smutná zpráva, že náš Ruda podlehl zákeřné nemoci – bylo to v květnu 1975. Přestože jsme byli odhodláni v započatém díle pokračovat a nové prostory pojmenovat jeho jménem, jeho smrt nás zasáhla natolik, že se postupně práce v Býčí skále komplikovaly, až byly úplně zastaveny. Původní tým se rozpadl. Po určité době se sestavil nový tým, dokončil námi započaté dílo, odhalil tajemství rozlehlým prostorem a propojil prostory Býčí skály s jeskyněmi Rudického propadání. Na mapě nových prostor se však Rudovo jméno neobjevilo.

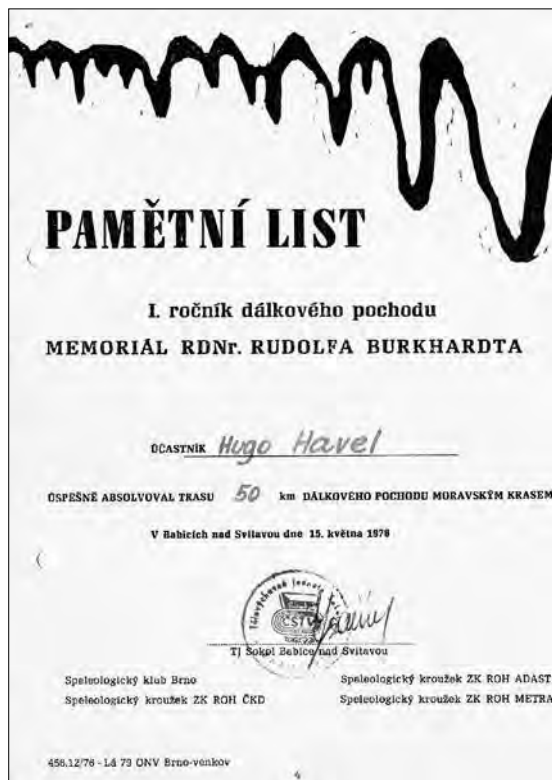
Koncem léta 1975 mě napadla myšlenka, že by bylo dobré nějakým způsobem si Rudolfa každoročně připomínat. Promýšlel jsem mnoho variant a nápadů,

např. období vzpomínky na tragédii v Amatérské jeskyni nebo setkání speleologů ve střední části Moravského krasu a další řadu námětů. Stále to však nebylo ono, chtěl jsem prostě najít něco, co Rudolfa charakterizovalo. Byla jedna jeho vlastnost, která pro něj byla charakteristická. Rád a často chodil po svém milovaném krasu pěšky na dlouhé výpravy, při kterých pozoroval, měřil, zkoumal a i jen relaxoval. Na akci na Býčí skálu nebo na oslavu k táboráku u Rudického propadání přišel buď z Adamova nebo z Babic n. Svitavou, někdy až z Brna Líšně nebo Útěchova. Prostor mezi Rudicemi, Habrůvkou, Josefovem a Olomučanami měl prochozený jako málokdo. A pak stačila jen maličkost. Standa Mayer, stejně jako již vícekrát předtím, mě lákal na nějaký dálkový pochod, na který pravidelně chodil. S díky jsem odmítnul a přitom se ho zeptal, co by řekl na to, kdybychom uspořádali dálkový pochod i v Moravském krasu. Jeho souhlasná reakce mě povzbudila a v hlavě se zrodil nápad. Neměl jsem téměř žádné povědomí o tom, jak takovou akci organizovat. Zašel jsem se tedy informovat na ČSTV, odbor turistiky v Brně, kde mě ochotně podali informace a nabídli i zaregistrování naší případné akce. Dále jsem přemýšlel o tom, kde by mělo být zázemí této akce. Navštívil jsem proto v Babicích Mirka Novohradského a svěřil se mu, tentokrát již konkrétně, že by se jednalo o akci na počest Rudy Burkhardta. Nejen, že mě podpořil slovem, ale i skutky. Domluvil

s babickými sokoly, jmenovitě s panem Pařízkem, spolupředatelství a tím i bezplatné umožnění využívat babickou sokolovnu. Návrh akce tehdy podpořilo i současné vedení obce, ke spolupráci jsem získal i vedoucího babických speleologů Miloše Sedláčka. Připojily se i speleologické organizace – Speleologický klub Brno, Speleologické kroužky Adast Adamov, ČKD Blansko a Metry Blansko. Dohodli jsme i financování akce, každá organizace přispěla částkou 200 Kčs. Byl stanoven termín na 15. května 1976 a vybrány dvě trasy 25 a 50 km, stanovena výše startovního na 5 a 10 Kčs.

Abych získal více zkušeností, absolvoval jsem se Standou Mayerem dálkový pochod na 100 km v Beskydech. Bylo to velmi náročné. Na startu nás zaregistrovali a v cíli předali diplomy. Zdálo se mi to málo atraktivní pro náš účel, proto jsme s Mirkem Novohradským přemýšleli o doprovodných akcích. Start uděláme organizovaný společný se vzpomínkou na Rudolfa Burkhardta, připravíme v suterénu sokolovny výstavu o krásu a pro děti hry a soutěže o sladké odměny a táborák se špekáčky a hudebním programem. Požádal jsem Jana Víta a Martu Šlechtovou, kteří pracovali v tiskárně v Brně, o vytisknutí propozic pochodu s mapkou Krasu a pamětních listů. V rytecké dílně v brněnském Zetoru jsem nechal vyrobit razítko pochodu. Rozeslali jsme řadu obálek s propozicemi, vylepili plakáty v obcích a požádali o zveřejnění akce v denním tisku a rozhlase. Pak jsme jen s obavami, ale i s nadějí očekávali, jak to vše dopadne.

Asi 14 dní před termínem pochodu jsme získali řadu obětavých

dobrovolníků na pomoc při registraci účastníků, přípravě občerstvení, vypalování pamětních listů, vypalování pamětních dřevěných placek, na kontrolní body na trasách a na instalaci výstavy. Požádali jsme i kolegy jeskyňáře z Býčí skály, aby v termínu pochodu otevřeli jeskyni a průchozí účastníky v případě zájmu prováděli. V tom mi velmi pomohl a provádění zajistil vždy obětavý a ochotný Karel Novák.

V pátek 14. 5. 1976 jsme se sešli v sokolovně a začali přípravy, které trvaly až do pozdních nočních hodin. Přijela již řada účastníků, kteří přespali v sále

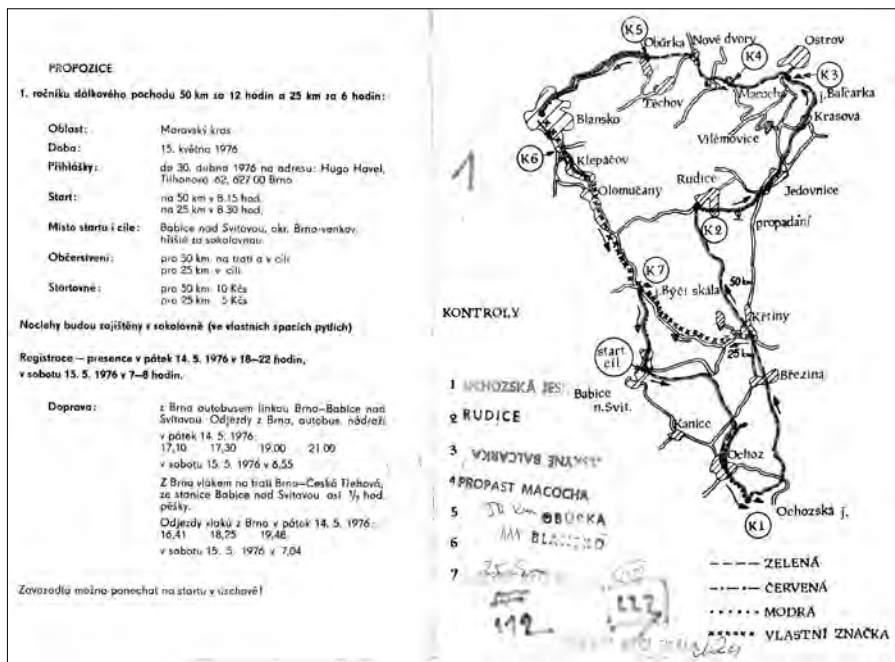
sokolovny. Ráno se pak rozběhla registrace příchozích, kterých se nakonec sešlo na startu 228. Slavnostní zahájení a přivítání provedli pan Pařízek za Sokol Babice, předseda MNV Babice a nakonec jsem vystoupil s krátkou vzpomínkou na Rudolfa Burkhardta, jehož památka byla uctěna minutou ticha. Poté se účastníci

vydali na své trasy. Po jejich odchodu jsme si s Mirkem Novohradským dali s chutí pivo, protože veškerá nervozita a obavy byly pryč a s uspokojením jsme konstatovali, že ta námaha s přípravou se vyplatila. Základní kámen k nové tradici se podařilo usadit. Celkem jsme takto zorganizovali 21 ročníků.

Ročník	Datum	Počet účastníků	Trasy v km	Počasí
1.	1976 15. 5.	228	25 a 50	jasno, beze srážek
2.	1977 14. 5.	276	25 a 50	jasno, beze srážek
3.	1978 20. 5.	316	15–70	krásné, beze srážek
4.	1979 12. 5.	332	15–70	krásné, beze srážek
5.	1980 17. 5.	401	15–70	krásné, beze srážek
6.	1981 16. 5.	472	15–70	krásné, beze srážek
7.	1982 15. 5.	436	15–70	krásné, beze srážek
8.	1983 14. 5.	416	15–70	krásné, beze srážek
9.	1984 19. 5.	437	10–70	jasno, beze srážek
10.	1985 18. 5.	189	10–70	deštivé
11.	1986 17. 5.	316	10–50	deštivé
12.	1987 16. 5.	341	10–50	oblačné
13.	1988 21. 5.	81	10–50	deštivé
14.	1989 20. 5.	313	10–50	jasno, beze srážek
15.	1990 19. 5.	247	10–50	jasno, beze srážek
16.	1991 25. 5.	164	10–50	polojasno, přeháňky, chladno
17.	1992 23. 5.	215	10–50	velmi pěkné, beze srážek
18.	1993 22. 5.	134	15–50	zataženo, chladno, beze srážek
19.	1994 14. 5.	175	10–75	velmi pěkné, beze srážek
20.	1995 27. 5.	172	10–50	jasno, teplo, krátká bouřka
21.	1996 18. 5.	178	10–50	slunečno, teplo, mírný opar

Nabízí se otázka, proč jsme nepokračovali dál. Odpověď je prostá – snažili jsme se, aby se v dalších ročnících postupně chopili otežší organizace mladší. Je pravdou, že nám mnoho mladých

každoročně pomáhalo v přípravě i vlastní realizaci, nenašel se však nikdo, kdo by akci jako hlavní organizátor převzal. Mírek Novohradský měl již ve svém věku zdravotní potíže, zvláště s chůzí,

já jsem zase měl i jiné aktivity a rodinné povinnosti. Tak jsme si jednou s Mirkem řekli, že to dotáhneme do dvacátého ročníku. Po jeho skončení nás pak kamarádi doslova přemluvili na ten jednadvacátý ročník. Pochod však tím nezanikl, jeho skalní příznivci ho doposud neoficiálně pořádají ve formě turistiky po bývalých trasách – většinou po klasické 50km trase. Zásahu na tom má hlavně bývalý vedoucí babických speleologů Miloš Sedláček a někteří jeho spolupřátelé. Prostě se sejdou a jdou – tradice přetrvá

Závěrem bych chtěl poděkovat všem, kteří pomáhali s organizací pochodu, i těm, kteří pravidelně rok co rok pochod absolvovali. Byli to hlavně občané Babice n. Svitavou, kteří tuto akci od počátku

přijali za svou a tvořili převážnou část každoročních účastníků. Dalšími věrnými účastníky byli každý rok jeskyňáři, přátelé a rodinní příslušníci Rudolfa Burkhardta. Zvláštní partou byla skupina milovníků přírody, kteří si říkali Skaláci z Adamova. Pro ročník 1994 složil jeden z nich s přezdívkou Vazba veršovanou pozvánku.

S tartujeme od pekárně
 K olem osmě – vstávej raně
 A bys byl fit jako štěně
 L ehni večer ke své ženě
 A lpou na tři sobě brka
 K omentáři, namaž vlka
 U trejchu, vem hlt na trasu
 M ěj s sebou též svoji kasu

N aber vtipu plný kšandy
A ť je cestou hodně srandy

C ílem jsou nám Babice
E ště pěny čepice
S kaláku, na cestu se dej
T ělu posluž, ducha vyvětrej
U vidíš – to bude hej !!!

Každoročně rovněž naši kamarádi z Býčí
skály otevírali jeskyni pro příchozí, kteří

pak měli možnost prohlídky jeskyně až
po Šenkův sifon. Tato tradice rovněž
přetrvala až do dnešní doby, i když v ji-
ném kvalitativním i časovém rozměru.
Pokusím se vyjmenovat některé hlavní
babické organizátory pochodu, zvlášt-
tě ty, kteří vydrželi celých 21 ročníků
– M. a M. Novohradští, manželé Černí,
Jiří Adámek, O. Pařízek, Zdeněk Fillipi
(hospodský Suchánek), M. a H. Sedláč-
kovi, M. Machala, pekař Melíšek a řada
dalších.

Závěrem je třeba uvést i to, že naše
akce byla zařazena mezi tzv. centrální
akce České speleologické společnosti,
čehož jsme si velmi vážili.

Základní oficiální údaje o naší akci:

Název akce: Dálkový pochod Morav-
ským krasem – Memoriál RNDr. Rudol-
fa Burkhardta,

pořadatelé: ČSS ZO 6–08 Dagmar,
TJ Sokol Babice nad Svitavou, spolupo-
řadatelé ČSS ZO 6–01, 6–05, 6–10, 6–12,
Jihomoravský KV ČSS, Správa CHKO
MK. Termín: každoročně v květnu mezi
4. 5.–27. 5. Trasy: od 10 do 75 km, dle
propozic daného ročníku. Doplňkový
program: výstava o speleologii, promí-
tání filmů a diapositivů, soutěže a hry
pro děti, večerní oheň s hudbou a zpě-
vem. Dokumentace: kronika vlastní akce
(v současné době není k dispozici, pátrá
se po ní), kronika obce Babice n. Svita-
vou, zprávy publikované v novinách a ve
speleologických časopisech z té doby.

PAMĚTNÍ LIST

dálkového pochodu
MORAVSKÝM KRASEM

Memoriál RNDr. Rudolfa Burkhardta

Účastník *DOUCELOVA HONZ*

ÚSPĚŠNĚ ABSOLVOVAL TRASU *25* km

V Babicích nad Svitavou *1985 0120*

TJ Sokol Babice nad Svitavou

Česká speleologická společnost -
Základní organizace:
Dagmar Brno
Býčískalská
Babická

Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 4., rok 1947

Rudolf Musil

Úvod

Již si nepamatuji, zda jsem ve své první části uvedl plný oficiální název Klubu. Pokud ne, uvádím jej nyní. Zněl: Český speleologický klub pro zemi Moravsko-slezskou v Brně.

Uvedené období 1947–1948 je nutné hodnotit velmi kladně. Vedle běžné organizační práce se speleology podařilo se uspořádat dvě konference – jednu především pro širší publikum, která jej měla seznámit se speleologickou prací a s jejími úspěchy, druhou pouze pro činné speleology, kterým měli odborníci ukázat, čeho všeho je nutné si při práci v jeskyních všimat. Jako další se připravuje praktický kurz práce v jeskyních, který by měl konkrétně seznámit s možnostmi využití speleologické techniky. Za nejdůležitější však pokládám vydávání časopisu *Československý kras*, jehož úkolem mimo jiné bylo spojovat všechny speleology a informovat je o probíhajících pracích a jejich výsledcích. Existence Speleologického klubu z hlediska koordinace výzkumných úkolů v Moravském krasu byla ke konci tohoto období velmi ohrožena, rovněž tak jeho vážnost a serióznost. Vedlo to až k tomu, že se v nadřízených složkách začalo uvažovat o tom, zda by nebyl někdo vhodnější k organizování a vedení výzkumných prací v Moravském krasu než Speleologický klub.

Brno, 12. ledna 1947

Dopis obsahově navazuje přímo na předešlý z minulého rok (29. prosince 1946), a to na činnost pana Josefa Jalového v Moravském krasu. Je odpovědí na dopis Vl. Homoly z 3. ledna 1947, který se však nezachoval. Dopis pojednává především o programu uvedení Kůlny do stavu, který tam byl před zřízením továrny za války. Památkový úřad dostal na tuto práci celkem 35.600 Kč, tedy poměrně velkou částku. Podmínkou bylo, že práce budou probíhat za odborného dozoru, a pokud se týče možných archeologických nálezů, za dohledu Archeologického ústavu v Brně. Diskuse o tom, že se mělo jednat i o jeskyni Výpustek a o Býčí skálu, se nezakládají na pravdě, v žádosti a ani v jejím vyřízení se o nich nepíše. Pokud se týče odborného dozoru, očekávali bychom, že jím bude pověřeno Moravské zemské muzeum. Nebylo tomu tak. Odborný dozor měl vykonávat Speleologický klub.

Po snahách slovenských speleologů organizovat celostátně speleologickou činnost, které se postupně dostávaly do podobných názorů i u Speleologického klubu v Brně, ujímá se další iniciativy Praha. Byl to prof. Kunský, který prosazoval vznik tzv. Speleologického sdružení. Bližší okolnosti nejsou známé, pouze prof. Vitásek z Geografického ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy

univerzity se domnívá, že se má jednat pouze o jakousi vrcholnou instituci, která by neměla zasahovat do autonomie jednotlivých spolků. U všech speleologických organizací to vzbudilo určitý odpor, poněvadž tomu nevěřily. Nakonec nebyl tento záměr realizován.

Výbor Speleologického klubu si uvědomoval, že velké množství členů, kteří nyní pracují v Moravském krasu a jejichž počet po válce velmi vzrostl, má poměrně malé znalosti o této práci, má-li je vůbec. Proto začal pro ně připravovat velký přednáškový cyklus, kterého by se zúčastnili nejen všichni aktivní speleologové, ale který by byl určen jako informace i pro nejširší veřejnost. Je nejvýše pravděpodobné, že hlavním organizátorem této akce byl doc. Skutil, který byl kulturním referentem Klubu. V této době organizační a materiální zabezpečení tak velkého zámeru nebylo jistě jednoduché. Podařilo se však zajistit přednášející z odborníků z nejrůznějších vědeckých disciplín a do programu začlenit témata týkající se především Moravského krasu. Z hlediska rozsahu náplně se vlastně jednalo o vůbec první akci tohoto druhu u nás, v předcházející době to byly vždy pouze jednotlivé přednášky.

Brno, 3. dubna 1947

Speleologický klub začal vydávat každý rok výroční zprávu o tom, co vše jednotlivé skupiny za uplynulý rok udělaly. I to byla vlastně novinka, která nebyla před tím známá a která zachytila písemně všechny speleologické výzkumy. Počet členů Klubu se podstatně zvětšil. V této době jich bylo již přes 160. Byli

to nejen amatérští jeskyňáři, ale Klubu se podařilo do svých řad získat i mnoho prominentních odborníků z vědeckého světa a dokonce i většinu universitních profesorů z brněnských vysokých škol. Přes tyto úspěchy se však stále vyskytovaly nejrůznější pomluvy. Nechme o nich mluvit přímo Antonína Bočka: „Museli jsme podstoupiti mnoho příkoří a pod., než jsme se domohli onoho postavení a uznání, které nám dnes umožňuje další úspěšný postup. Vždy se vyskytují (a to ve všech spolcích) menší příhody a animosity, leč ty se mi podařilo vždy zdolati bez vážných otřesů. Ovšem o nenávist takových Broušků a nepřítelů, někdy až zlomyslnou, takových Jalových a pod. se valně nestaráme a jdeme svou cestou dále, ignorující tyto výstřelky lidské zloby, pramenící ze závisti.“ A k tomu jen dodává, že je na to zvyklý, že však nechápe, proč např. pan prof. Kunský, kterému zaslal již několik dopisů, na ně vůbec nereaguje. Dává to do souvislosti s Klubem českých turistů, kteří se „přímo předstihují v projevech nelásky k nám“.

V další části dopisu obrací pozornost k odborným věcem, které zajímaly pana Homolu. Ve spodním patru Sloupské jeskyně, a to za Nagelovým vodopádem (půdorysný plán Absolona č. 93 a Bočka č. 39), se nacházejí v hlinitém náplavu nejen velmi četné kulmské oblázky, ale dokonce i velké balvany kulmských hornin. Ke skutečnému kontaktu devonu s kulmskou horninou zde však nedošlo, to známe, pokud Boček ví, pouze v Rasovně a v Rudickém propadání. Dnes však na tato místa nelze podle něho proniknout.

V závěru blahopřeje panu Homolovi k úspěšnému složení rigorózních zkoušek. Pochvaluje si zároveň dobrou spolupráci s prof. Vitáskem a ve výboru Klubu s iniciativním doc. J. Skutilem.

Praha, 10. dubna 1947

Dr. Homola omlouvá prof. Kunského. Pokud jde o jeho postoj k panu Bočkovi, nemohl nic konkrétního zjistit. Dozvěděl se pouze, že prof. Kunský vrátil článek prof. Sobolovi (pravděpodobně se jednalo o nově objevenou jeskyni Barovou, jak vyplývá z toho, že skoro ve stejnou dobu uveřejnil příspěvek o jeskyních ve Křtinském údolí dr. Burkhardt) s tím, že se jedná o „nemožnou češtinu a ostudný pravopis, který se u profesora nedá ničím omluvit“. Dále měl obavy, aby se článek někoho nedotkl, poněvadž se v něm psalo i o výzkumech třetích osob a prof. Kunský se domníval, že nebyl napsán s jejich vědomím. Jinak se mu plány líbily a chtěl by je zveřejnit, ale jen s redukovaným textem.

Nejzajímavější je však závěr. Pokud jde o Speleologický klub, dr. Homola se domnívá, že prof. Kunský má antipatie proti věcem, které jsou vedeny lidmi, kteří již dlouhou dobu v Krasu pracovali a vybojovali mnohé osobní boje. A Moravský kras je různých sporů plný. Nejlepší by bylo utlumení všech osobních sporů a osobních animozit. Jinde všude totiž panuje spíše přátelský druh spolupráce, který je pokládán za samozřejmost, takže poměry v Moravském krasu se těžko chápou.

Dr. Homola vystihl velmi dobře atmosféru v Moravském krasu, typickou pro tehdejší dobu, a velmi taktně ukázal,

kde se nachází její řešení. Bohužel, jak je nám známo, jednalo se spíše o idealistickou představu, která by byla tehdy těžko realizovatelná.

Dr. Homola skončil svoje studium a v závěru dopisu se zamýšlí nad svou budoucností a obrací se vlastně na A. Bočka o pomoc. Jeho otec pocházel z Frýdku-Místku a on sám se narodil ve Zvolenu na Slovensku. Do Brna by se rád dostal, vždyť tam v Žabovřeskách bydlel skoro deset let. Do Brna by šel rád zvláště do Moravského zemského muzea. Naděje, že by se mohl uchytit jako geolog na Moravě, vidí však jako nulovou. I kdyby se to podařilo, jednalo by se pravděpodobně o místo smluvního úředníka, který neví, kdy bude propuštěn. Jeho touhou je pracovat na krasových problémech jako na svém hlavním oboru a ne až tehdy, když si odbude své služební povinnosti. Zdá se, že v Praze má větší vyhlídky, mohl by možná dostat definitivní místo v Geologickém ústavu a ani akademická dráha není zcela vyloučena. V současné době ještě pracuje na ústavu nejméně dvanáct hodin denně nebo je celý den v terénu.

Brno, 19. dubna 1947

A. Boček reaguje na dotaz ohledně možného zaměstnání a píše, že se pokusí, zda by nebylo možné nalézt zaměstnání v Moravském zemském muzeu. Zajímavé je, na které zaměstnance se chce obrátit. Je to v prvé řadě doc. Skutil, který je kulturním referentem Klubu, dále prof. Zapletal, doc. Šmarda a doc. Zvejška, se kterými mají přátelské vztahy. Dnes víme, že tento záměr se, bohužel ke škodě krasových výzkumů, neuskutečnil.

Kdyby k němu došlo, mohla se situace výzkumů Moravského krasu vyvíjet zcela jinak.

Větší část dopisu obsahuje pouze údaje o člancích A. Bočka, které má připraveny do tisku (čerpání Šenkova sifonu v Býčí skále, půdorys a fotografie

z Býčí skály, Nagelův vodopád ve Sloupské jeskyni).

Toto byl poslední dopis v roce 1947, který zůstal zachován v archivu prof. Homoly. Další pochází až z roku 1948. Není ani vyloučeno, že další dopisy z tohoto roku již neexistovaly, poněvadž dr. Homola vykonával vojenskou službu.

Opálové doly Dubník (Radim Brom, Czech Speleo Photo 2012, Montanistika a historické podzemí, 2 místo)

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Pane kolego!

Dne 20. 9. 2012 na mne sáhla smrt. Její studené prsty na mne sáhly z obrazovky počítače při čtení mailu od Karla Žáka. Zemřel Tomáš Durdík, představitel české hradopravy, jak ho otitulovali jeho kolegové. Dostal kdysi fotografickou knihu, jež se jmenovala *Zahradní fortifikace*, což byly fotografie hradů ze zahrádek občanů i záhonů železničních stanic. U každého bylo napsáno, co stavitel z hlediska opevňování udělal špatně a naopak.

Začátkem 80. let jsme se setkávali my jeskyňáři s archeology na takzvaných „Dokopných“. Setkání v hospodách, při promítání výsledků našich bádání, bylo unikátní. Setkávali se zde mladí archeologové, předváděli výsledky svých výzkumů. A zde jsem poprvé slyšel Tomasovo „Pane kolego“. Mladý student archeologie při své přednášce popustil drobet svoji představitost a pustil se do těžko ověřitelných teorií. Po jeho přednášce pak zaznělo ono oslovení. Od té doby vím, že toto oslovení podle situace může znamenat leccos. Od polohy „Ty vole“ až po výraz úcty k výkonu kolegy.

Podruhé jsem Tomasovo „Pane

kolego“ zaslechl na záchranném výzkumu na hradě Křivoklát někdy v devadesátém roce na podzim. Revoluční doba přivolala vlnu špíny z článků, obviňujících váženého doktora Durdíka z ničeho menšího, než byla krádež svatováclavského pokladu na hradě Křivoklát. Proutkař našel dutinu, tak ji začal Tomas kopat. A hele, poklad nikde. Vlastně ano. Krátká štolka, odvádějící od ranného Křivokláta sračky z příkopu dále na svah – asi aby to útočníkům klouzalo. V zásypu většinou úlomky keramiky, když tu zazněl výkřik Pepy Němce: „Našel jsem minci! Je z roku 400 př. n. l.“

Na to zareagoval Tomas: „Jak jste to poznal, pane kolego?“ Pepa opáčil, že na minci je zcela jasně vyraženo 400 př. n. l. Fór...

Ale ten, co váženého vědce napadl, ten se asi neomluvil.

Při přípravě publikace *Tetín historický a speleologický* jsem pana doktora požádal o článek o tetínském hradu. Vyhověl mi, a v dalších letech na Tetín přijel na přednášku o tetínské zřícenině. Přišlo tenkrát skoro 200 lidí. A já ho vidím stát,

rozježeného jak starozákonního kazatele, na zřícenině věže, pod ním dav věřících, pardon posluchačů...

Už nikdy nepřijede...

Teď už bude bádát ve věčných lovištích. Jsou pro něj plná zřícenin hradů, má to výhodu, že může dát řeč s těmi, co je stavěli. A vím, jak je bude oslovovat: „Pane kolego...“

Ladislav Pecka

Vzpomínka na Doc. Karla Valocha

Ladislav Slezák

Vážený Karle!

Tentokrát se v telefonu neozval Tvůj milý hlas tak, jako častokrát před tím, ale hlas Tvého kolegy Petra, hlas přiškrcený, zdrcený a smutný. Vydal jsi se na dalekou cestu za řeku Styx. Bez rozloučení, jako by to bylo jen na kratičkou dovolenou, ale zatím je to „na furt“.

Já vím, že Ti tam smutno nebude. Máš tam pěknou partu kamarádů, z nichž nejnedočkavější je určitě Vilda. Je tam taky Eman, Dědek, Harry i Jarda. Ten poslední mně to ale díky Tobě pěkně zavařil. Když se rozhodovalo o mém nástupu do Krasového oddělení v Muzeu a Tvůj hlas rozhodl v můj prospěch, Jarda mne ze vzteku exkomunikoval z autorského kolektivu Základní geologické mapy Moravského krasu.

Jeskyně Kůlna byla naším velkým poutem po řadu let. Výsledky naplnily jistě víc než vrchovatě Tvoje představy o precizní a fundované vědecké práci. Jak mnoho se diskutovalo o původu křišťálu, z něhož pocházela řada nálezů unikátní kamenné industrie. Vedlo to dokonce až

tak daleko, že jsme spolu několik let vyráželi do terénu Českomoravské vysočiny a do úmoru sbírali křišťalové odštěpy.

Obraz magdalénského lovce a sběrače z Moravského krasu se pozvolna doplňoval o vytrvalého sběrače materiálů vhodných pro výrobu kamenných nástrojů, desítky kilometrů za hranicemi jeho teritoria.

Když mjíím jeskyni Žitného ve Křtinském údolí, nemohu nevzpomenout Tvého zážitku, který přichází jen jednou za život: „Když jsme při kopání archeologického profilu uvolnili část svahu, začalo se na nás s řinčením sypat rozbité sklo. Byli jsme přesvědčeni, že jsme narazili na skládku rozbitých hospodských püllitrů, které tam někdo nedovoleně naházal. Záhy jsme nechtěli věřit svým očím. Nešlo o rozbité sklo, ale o desítky kamenných nástrojů a štěpin, vyrobených z čirého alpského křišťálu!“

Tvoje archeologické nadšení Tě vázalo k jeskyním, kterým jsem celoživotně propadl i já. Naše letité přátelství i profesní spolupráce vycházely ze vzájemné důvěry a respektu. Velmi jsem si cenil

Tvého klidného přístupu a nadhledu, smyslu pro humor a ochoty vždy vycházet vstříc potřebám druhých.

Život se s Tebou nemazlil, zůstal jsi přes to optimistou, povzneseným nad řevnivostí a nenávisť kvetoucí mezi kolegy a ve společnosti všeobecně. Čas šel nezadržitelně a když jsme slavili Tvé

devadesátiny, shodli jsme se na tom, že nemá šanci Tě převálcovat. A najednou je tu konečná.

Díky Karle za všechno, co jsme spolu prožili, neboť to bylo krásné a čisté. V čase mně ještě vyměřeném budu vždy na Tebe vzpomínat.

Tvůj Lada